STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
YVESE BOTA
přednesené dne 26. března 2009 [1]

Obsah

I – Právní rámec . . . . . I - 8699

II – Skutkový rámec . . . . . I - 8701

III – Žaloba u Soudu a napadený rozsudek . . . . . I - 8703

IV – Řízení před Soudním dvorem a návrhová žádání účastnic řízení . . . . . I - 8704

V – Důvody kasačních opravných prostředků . . . . . I - 8705

A – Důvody kasačního opravného prostředku předložené společností Erste (C-125/07 P) . . . . . I - 8705

B – Důvody kasačního opravného prostředku předložené společností RZB (C-133/07 P) . . . . . I - 8706

C – Důvody kasačního opravného prostředku předložené společností BA-CA (C-135/07 P) . . . . . I - 8707

D – Důvody kasačního opravného prostředku předložené společností ÖVAG (C-137/07 P) . . . . . I - 8709

VI – Spojení kasačních opravných prostředků a jejich projednání v rámci tohoto stanoviska I - 8710

VII – Úvodní poznámky . . . . . I - 8710

A – K rozsahu přezkumu vykonávaného Soudním dvorem v rámci projednávaných kasačních opravných prostředků . . . . . I - 8711

B – Právní a skutkový rámec přezkumu protisoutěžních jednání a dohod . . . . . I - 8713

VIII – K důvodům kasačních opravných prostředků vycházejícím z porušení čl. 81 odst. 1 ES I - 8716

A – K prvnímu důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávného posouzení podmínky ovlivnění obchodu mezi členskými státy . . . . . I - 8716

1. K první části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení, pokud jde o možnost kartelové dohody pokrývající celé území členského státu citelným způsobem ovlivnit obchod mezi členskými státy . . . . . I - 8719

1 — Původní jazyk: francouzština.

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8719

b) Posouzení . . . . . I - 8720

2. K druhé části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu z důvodu souhrnného přezkumu přeshraničních účinků kartelové dohody . . . . . I - 8724

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8724

b) Posouzení . . . . . I - 8725

i) K první námitce, vycházející z nesprávného použití a posouzení judikatury Společenství . . . . . I - 8725

– Pokud jde o rozsudek VGB a další v. Komise . . . . . I - 8725

– Pokud jde o rozsudek Bagnasco a další . . . . . I - 8728

ii) K nesprávné, nedostatečné a rozporné povaze analýzy Soudu týkající se definice relevantního trhu . . . . . I - 8729

– Ke způsobu, jakým Soud posoudil námitky vycházející z nesprávné definice relevantního trhu . . . . . I - 8729

– K nedostatečné a rozporné povaze odůvodnění . . . . . I - 8732

– K chybnému odkazu na výše uvedený rozsudek SPO a další v. Komise . . . . . I - 8734

3. K třetí části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z neprokázání citelného ovlivnění obchodu uvnitř Společenství kartelovou dohodou I - 8734

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8734

b) Posouzení . . . . . I - 8735

4. Ke čtvrté části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z neprovedení analýzy skutečných účinků kartelové dohody na trh . . . . . I - 8736

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8736

b) Posouzení . . . . . I - 8736

B – K druhému důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávného přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání . . . . . I - 8737

1. Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8737

2. Posouzení . . . . . I - 8738

IX – K důvodům kasačních opravných prostředků vycházejícím z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 v rozsahu, v němž je posouzení závažnosti protiprávního jednání a základní částky pokuty postiženo vadou spočívající v nesprávných právních posouzeních a v chybějícím odůvodnění a porušuje právo na obhajobu . . . . . I - 8742

A – K prvnímu důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení, pokud jde o posouzení závažnosti protiprávního jednání . . . . . I - 8742

1. K první části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z posouzení v rozporu s pokyny . . . . . I - 8744

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8744

b) Posouzení . . . . . I - 8745

2. K druhé části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení „vlastní povahy“ protiprávního jednání . . . . . I - 8746

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8746

b) Posouzení . . . . . I - 8747

3. K třetí části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení, pokud jde o „skutečný dopad protiprávního jednání na trh“ I - 8749

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8749

b) Posouzení . . . . . I - 8749

i) Přístup soudu Společenství . . . . . I - 8751

ii) Mé stanovisko . . . . . I - 8755

4. Ke čtvrté části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení, pokud jde o „rozsah relevantního zeměpisného trhu“ . . . . . I - 8758

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8758

b) Posouzení . . . . . I - 8758

5. K páté části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení vlivu selektivní povahy stíhání provedeného Soudem a z porušení povinnosti uvést odůvodnění . . . . . I - 8759

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8759

b) Posouzení . . . . . I - 8760

6. K šesté části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z chybějícího celkového posouzení závažnosti protiprávního jednání . . . . I - 8761

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8761

b) Posouzení . . . . . I - 8761

7. K sedmé části, vycházející z nesprávného posouzení, pokud jde o rozdělení navrhovatelek do kategorií . . . . . I - 8762

a) Námitky předložené navrhovatelkami . . . . . I - 8763

i) K první námitce, vycházející z protiprávnosti přičtení podílů na trhu bank decentralizovaných sektorů ústředním institucím . . . . . I - 8763

– K zásadě přičtení a ke kritériím pro posouzení použitým za tímto účelem . . . . . I - 8763

– K porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, zásady proporcionality sankcí, zásady osobní odpovědnosti za protiprávní jednání v rozporu s právem hospodářské soutěže a zásady rovnosti . . . I - 8764

ii) K druhé námitce, vycházející z porušení práva na obhajobu . . . . . I - 8765

iii) K třetí námitce, vycházející z nesprávného posouzení role a funkcí ústředních institucí v bankovních seskupeních . . . . . I - 8766

iv) Ke čtvrté námitce, vycházející z nesprávného určení podílů na trhu společnosti Erste a seskupení spořitelen . . . . . I - 8766

v) K páté námitce vycházející ze zkreslení skutkového stavu a důkazů I - 8767

b) Posouzení . . . . . I - 8768

i) K první námitce vycházející z protiprávnosti přičtení podílů na trhu bank decentralizovaných sektorů ústředním institucím . . . . . I - 8768

B – K druhému důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení, chybějícího odůvodnění a zkreslení důkazů, pokud jde o existenci polehčujících okolností . . . . . I - 8770

a) K první části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu, pokud jde o pasivní chování společnosti ÖVAG . . . . . I - 8771

i) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8771

– K první námitce, vycházející z nesprávného výkonu soudní pravomoci Soudem . . . . . I - 8771

– K druhé námitce, vycházející z použití nesprávného kritéria pro posouzení . . . . . I - 8771

– K třetí námitce, vycházející ze zkreslení důkazů předložených Soudu I - 8771

– Ke čtvrté námitce, vycházející z rozpornosti v odůvodnění . . . . . I - 8772

ii) Posouzení . . . . . I - 8772

b) K druhé části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu, pokud jde o účast veřejných orgánů u bankovních kulatých stolů . . . . . I - 8773

i) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8773

ii) Posouzení . . . . . I - 8774

c) K třetí části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu, pokud jde o veřejnou povahu setkání . . . . . I - 8776

i) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8776

ii) Posouzení . . . . . I - 8776

C – K třetímu důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení, porušení zásad rovného zacházení, ochrany legitimního očekávání a práva na obhajobu, jakož i z nedostatečného a rozporného odůvodnění, pokud jde o použití části D sdělení o spolupráci . . . . . I - 8777

1. K první části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu, pokud jde o posuzovací pravomoc Komise a výkon jeho soudního přezkumu . . . . . I - 8780

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8780

b) Posouzení . . . . . I - 8780

2. K druhé části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávných právních posouzení při použití sdělení o spolupráci . . . . . I - 8781

a) K první námitce, vycházející z použití nesprávného kritéria pro posouzení a z porušení zásady rovného zacházení . . . . . I - 8781

i) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8781

ii) Posouzení . . . . . I - 8782

b) K druhé námitce, vycházející z nesprávných právních posouzení v rámci přezkumu rozsahu spolupráce podniků, porušení zásad rovného zacházení, ochrany legitimního očekávání a dodržování práva na obhajobu, jakož i z nedostatečného a rozporného odůvodnění . . . . . I - 8783

i) K prvnímu argumentu společnosti RZB, vycházejícímu z nesprávného posouzení dobrovolné povahy odpovědí na žádosti o informace a z porušení práva na obhajobu . . . . . I - 8784

– Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8784

– Posouzení . . . . . I - 8785

ii) K druhému argumentu, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení v rámci posouzení společného výkladu skutkového stavu I - 8788

– Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8788

– Posouzení . . . . . I - 8789

iii) K třetímu argumentu, vycházejícímu z nesprávného posouzení, pokud jde o uznání protisoutěžního účelu protiprávního jednání společností RZB a z porušení zásady rovného zacházení . . . . . I - 8790

– Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8790

– Posouzení . . . . . I - 8790

iv) Ke čtvrtému argumentu, vycházejícímu z obrácení důkazního břemene, pokud jde o hodnotu spolupráce společnosti RZB a z porušení zásady ochrany legitimního očekávání . . . . . I - 8791

– Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8791

– Posouzení . . . . . I - 8791

v) K pátému argumentu, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení a z rozporného odůvodnění v rámci analýzy Soudu týkající se hodnoty dodatečných dokumentů předaných společností BA-CA . . . . . I - 8792

– Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8792

– Posouzení . . . . . I - 8793

vi) K šestému argumentu, vycházejícímu z nezohlednění odpovědí společnosti BA-CA na oznámení námitek . . . . . I - 8794

– Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8794

– Posouzení . . . . . I - 8794

3. K třetí části, vycházející z porušení práva na obhajobu v rozsahu, v němž zahrnuje právo být vyslechnut . . . . . I - 8795

a) Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8795

b) Posouzení . . . . . I - 8795

D – Ke čtvrtému důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z porušení práva na obhajobu v rozsahu, v němž zahrnuje právo být vyslechnut, a z porušení povinnosti uvést odůvodnění Soudu, pokud jde o jeho závěry o návrzích na snížení pokut . . . . . I - 8796

1. Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8796

2. Posouzení . . . . . I - 8796

X – K důsledkům zrušení napadeného rozsudku . . . . . I - 8798

A – K prvnímu důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávného posouzení závažnosti protiprávního jednání a základní částky pokuty vzhledem k neprokázání skutečného dopadu kartelové dohody na trh . . . . . I - 8798

1. Argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8798

2. Posouzení . . . . . I - 8799

B – K druhému důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávného posouzení, pokud jde o rozdělení do kategorií společností Erste, RZB a ÖVAG pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání, jakož i výpočtu základní částky pokuty . . . . . I - 8804

1. Ke spornému rozhodnutí . . . . . I - 8804

2. Shrnutí argumentace účastnic řízení . . . . . I - 8805

3. Posouzení . . . . . I - 8806

XI – K nákladům řízení . . . . . I - 8816

XII – Závěry . . . . . I - 8817

1. Předmětem projednávané věci jsou kasační opravné prostředky podané čtyřmi rakouskými bankami, a sice Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG [2] (C-125/07 P), Raiffeisen Zentralbank Österreich AG [3] (C-133/07 P), Bank Austria Creditanstalt AG [4] (C-135/07 P) a Österreichische Volksbanken AG [5] (C-137/07 P), proti rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 14. prosince 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich a další v. Komise [6].

2. Napadeným rozsudkem Soud v podstatě potvrdil rozhodnutí Komise 2004/138/ES [7], kterým byla konstatována účast těchto podniků na řadě dohod a jednání ve vzájemné shodě na trhu bankovních produktů a služeb v Rakousku v rozporu s článkem 81 ES. V rámci svého přezkumu zjištění učiněných Komisí Evropských společenství ohledně délky trvání protiprávního jednání a spolupráce bank s Komisí Soud nicméně pozměnil sankci uloženou společnosti Österreichische Postsparkasse AG (dále jen „PSK“).

3. V projednávaných kasačních opravných prostředcích navrhovatelky zpochybňují analýzu Soudu týkající se podmínek vyžadovaných pro použití čl. 81 odst. 1 ES a zejména podmínky týkající se ovlivnění obchodu mezi členskými státy. Mimoto Soudu vytýkají, že porušil čl. 15 odst. 2 nařízení Rady č. 17 [8], když zejména nesprávně posoudil závažnost protiprávního jednání pro účely stanovení pokuty. Konečně, navrhovatelky předkládají několik důvodů kasačních opravných prostředků proti posouzení Soudu, pokud jde o existenci polehčujících okolností a rozsah jejich spolupráce při řízení.

4. V tomto stanovisku navrhnu, aby Soudní dvůr zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž se Soud dopustil dvou nesprávných právních posouzení v rámci svého posouzení týkajícího se závažnosti protiprávního jednání pro účely stanovení základní částky pokuty.

5. Domnívám se totiž, že prvního nesprávného právního posouzení se Soud dopustil, když rozhodl, že Komise mohla vycházet z provádění kartelové dohody, aby došla k závěru o skutečném dopadu protiprávního jednání na trh. Mimoto se domnívám, že se Soud dopustil druhého nesprávného právního posouzení, a napadený rozsudek je tak postižen vadou spočívající v rozpornosti odů-

2 — Dále jen „Erste“.

3 — Dále jen „RZB“.

4 — Dále jen „BA-CA“. BA-CA je instituce, která vznikla v září 1998 spojením společnosti Bank Austria AG (BA) se společností Creditanstalt AG (CA). Obchodní firma byla změněna dne 13. srpna 2002.

5 — Dále jen „ÖVAG“.

6 — T-259/02 až T-264/02 a T-271/02, Sb. rozh. s. II-5169 (dále jen „napadený rozsudek“).

7 — Rozhodnutí ze dne 11. června 2002 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES (ve věci COMP/36.571/D-1, Rakouské banky – „Lombardský klub“) (Úř. věst. 2004, L 56, s. 1, dále jen „sporné rozhodnutí“).

8 — Nařízení ze dne 6. února 1962, první nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3), ve znění nařízení Rady (ES) č. 1216/1999 ze dne 10. června 1999 (Úř. věst. L 148, s. 5, dále jen „nařízení č. 17“). Je třeba uvést, že toto nařízení bylo nahrazeno nařízením Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205).

vodnění, když rozhodl, že Komise mohla pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a výpočtu základní částky pokuty přičíst společnostem Erste, RZB a ÖVAG jakožto ústředním institucím podíly na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů, třebaže jim nepřičetla protiprávní jednání těchto posledně uvedených bank.

6. Jelikož to podle mého názoru stav řízení dovoluje, navrhnu, aby Soudní dvůr v souladu s čl. 61 prvním pododstavcem statutu Soudního dvora vydal sám konečné rozhodnutí o těchto dvou důvodech směřujících ke zrušení, které byly vzneseny před Soudem. Na závěr tohoto stanoviska navrhnu, aby Soudní dvůr zrušil článek 3 sporného rozhodnutí a stanovil v rámci výkonu svého soudního přezkumu v plné jurisdikci výši pokut, které je třeba uložit každému z dotčených podniků.

I – Právní rámec

7. Článek 81 ES zakazuje „veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu“.

8. V případě porušení tohoto ustanovení může Komise v souladu s čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 „uložit podnikům nebo sdružením podniků […] pokuty ve výši od [1 000 eur] do [1 milionu eur] nebo v částce tuto výši překračující, ale nepřesahující 10 % obratu dosaženého v předchozím účetním roce všemi podniky [každým z podniků], které se na porušení podílely“.

9. Za účelem zajištění transparentnosti a objektivního charakteru svých rozhodnutí jak vůči podnikům, tak vůči soudu Společenství zveřejnila Komise v roce 1998 pokyny, ve kterých oznámila metodu stanovování pokut udělených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 [9].

10. Pokyny ve svém bodě 1 stanoví, že za účelem výpočtu výše pokut se základní částka stanoví podle kritérií uvedených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, a sice podle závažnosti a délky trvání protiprávního jednání.

11. Zaprvé při hodnocení závažnosti protiprávního jednání je třeba vzít v úvahu jeho povahu, skutečný dopad na trh, pokud jej lze měřit, a velikost relevantního zeměpisného

9 — Pokyny o metodě stanovování pokut udělených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3; Zvl. vyd. 08/01, s. 171, dále jen „pokyny“).

trhu (bod 1 A první pododstavec pokynů). V tomto rámci jsou protiprávní jednání rozdělena do tří kategorií, a sice „méně závažná protiprávní jednání“, za která může být uložena částka pokut v rozmezí 1 000 eur až 1 milion eur, „závažná protiprávní jednání“, u kterých se tato částka může pohybovat mezi 1 milionem eur a 20 miliony eur, a „velmi závažná protiprávní jednání“, u kterých uvedená částka přesahuje 20 milionů eur (bod 1 A druhý pododstavec, první až třetí odrážka pokynů).

12. Zadruhé závažnost protiprávního jednání je posuzována ve vztahu ke zvláštní povaze každého dotčeného podniku. V každé z těchto kategorií stanovený rozsah pokut umožní, aby se na podniky použilo rozdílné zacházení podle povahy protiprávního jednání, kterého se dopustily. Komise tak bere v úvahu, zda dotčené podniky skutečně měly hospodářskou schopnost způsobit škodu a určuje výši pokuty na úrovni, která zajistí její odrazující účinek (bod 1 A čtvrtý pododstavec pokynů). V této fázi tak Komise může zařadit podniky do různých kategorií a poměrně vyvážit základní částku pokuty pro každý podnik.

13. Zatřetí Komise bere v úvahu délku trvání protiprávního jednání.

14. Na základě bodů 2 a 3 pokynů může Komise dále vzít v úvahu některé přitěžující nebo polehčující okolnosti za účelem zvýšení nebo snížení základní částky.

15. Mimoto v souladu s bodem 4 uvedených pokynů může Komise použít své sdělení ze dne 18. července 1996 o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod [10]. Toto sdělení definuje podmínky, za kterých mohou být podniky, které s Komisí spolupracují v průběhu jejího šetření kartelové dohody, osvobozeny od pokuty nebo mít nárok na snížení pokuty, kterou by jinak musely zaplatit.

16. Část D sdělení o spolupráci zní následovně:

„Podstatné snížení výše pokuty

1. Pokud podnik spolupracuje, i když nejsou splněny všechny podmínky uvedené v částech

10 — Úř. věst. C 207, s. 4, dále jen „sdělení o spolupráci“.

B a C, má nárok na 10 % až 50 % snížení výše pokuty, která by mu byla uložena, pokud by ke spolupráci nedošlo.

II – Skutkový rámec

18. Skutkový stav, tak jak vyplývá z napadeného rozsudku, lze shrnout následovně.

2. Tak tomu může být, zejména pokud:

– před odesláním oznámení námitek podnik poskytne Komisi informace, dokumenty nebo jiné důkazy, které přispívají k prokázání existence protiprávního jednání, ke kterému došlo;

19. Dne 30. června 1997 politická strana Freiheitliche Partei Österreichs podala stížnost proti osmi rakouským úvěrovým institucím podezřelým z toho, že se účastnily dohod či jednání ve vzájemné shodě v rozporu s článkem 81 ES. V červnu 1998 Komise provedla v prostorách těchto podniků neoznámená šetření a poté jim v září 1998 zaslala žádost o informace. Hlavní dotčené banky nabídly Komisi svou „spolupráci“ při přezkoumání věci.

– po obdržení oznámení námitek podnik informuje Komisi, že nezpochybňuje věcnou správnost skutkových zjištění, na kterých Komise založila svá obvinění.“

20. Dne 13. září 1999 Komise předala osmi bankám oznámení námitek přijaté dne 11. září 1999. Měly přístup ke spisu a předložily svá písemná vyjádření. Byly rovněž vyslechnuty. Dne 22. listopadu 2000 Komise poté odeslala doplňující oznámení námitek, ke kterému mohly dotčené podniky předložit svá písemná a ústní vyjádření. Komise těmto podnikům hlavně vytýkala, že zavedly to, co označuje za „Lombardskou síť“, to znamená řadu pravidelných setkání, v jejichž rámci se pravidelně domlouvaly na svém jednání, pokud jde o základní parametry týkající se

17. Prostřednictvím obecné poznámky bod 5 písm. a) první pododstavec pokynů stanoví, že konečná částka pokuty nemůže v žádném případě překročit 10 % celosvětového obratu podniků, jak je stanoveno v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

hospodářské soutěže na trhu bankovních produktů a služeb v Rakousku.

21. Dne 11. června 2002 Komise přijala sporné rozhodnutí.

22. Komise kvalifikovala zjištěný skutkový stav jako komplexní dlouhotrvající protiprávní jednání. Podniky, které jsou adresáty sporného rozhodnutí, byly vybrány na základě četnosti jejich účasti u hlavních kulatých stolů a jejich role na rakouském bankovním trhu z důvodu své velikosti.

23. Sporné rozhodnutí uvádí, že v Rakousku dohody mezi bankami, zvláště o úrokových sazbách a provizích, vyplývají ze staré tradice, částečně založené na vnitrostátních právních předpisech. Tyto předpisy byly zrušeny nejpozději 1. ledna 1994, když Rakouská republika přistoupila k Evropskému hospodářskému prostoru (EHP) a když vstoupil v platnost zákon o bankovním systému (Bundesgesetz über das Bankwesen) [11]. Komise však uvedla, že úvěrové instituce nadále uzavíraly dohody v rámci institucionalizované a navzájem úzce propojené sítě bankovních kulatých stolů.

24. Sporné rozhodnutí uvádí způsob, jakým tento celek, tak rozdílný co do formy jako rozsáhlý co do podstaty věci, umožňoval členským institucím se pravidelně domlouvat, pokud jde o jejich chování na trhu, zejména co se týče úrokových sazeb a bankovních provizí.

25. „Lombardský klub“ představoval nejvyšší instanci a byl složen ze členů vedení hlavních rakouských bank. Na nižší úrovni se konaly technické kulaté stoly týkající se zvláštních produktů (úvěrů, spoření) nebo specializované kulaté stoly věnované zejména operacím prováděným s podniky (například segment „svobodná povolání“), s jednotlivci (například „lóže o hypotečním úvěru“) nebo tématům hospodářské soutěže (například klub „Vývoz“). Regionální kulaté stoly se rovněž konaly ve všech rakouských spolkových zemích. Komise zdůrazňuje zvláštní roli, kterou hrály ústřední instituce, nazývané v běžné mluvě „zastřešujícími společnostmi“, z hlediska koordinace a zastupování jejich decentralizovaných sektorů, tedy, pokud jde o společnost Erste, sektoru spořitelen, pokud jde o společnost RZB, sektoru RZB, a pokud jde o společnost ÖVAG, sektoru lidových peněžních ústavů [12].

11 — BGBl. 3903/1993.

12 — Jak uvedl Soud v bodě 6 napadeného rozsudku v Rakousku se činí rozdíl mezi bankami majícími jednoúrovňovou strukturu a bankovními seskupeními majícími víceúrovňovou strukturu, rovněž nazývanými „decentralizovanými“.

26. V článku 1 sporného rozhodnutí Komise uvádí, že osm bank, kterým je adresováno toto rozhodnutí, porušilo čl. 81 odst. 1 ES tím, že se účastnilo dohod a jednání ve vzájemné shodě o cenách, bankovních provizích a jiných parametrech hospodářské soutěže, jejichž účelem bylo od 1. ledna 1995 do 24. června 1998 omezit hospodářskou soutěž na trhu bankovních produktů a služeb v Rakousku.

27. Článek 2 uvedeného rozhodnutí ukládá dotčeným podnikům povinnost bezodkladně ukončit protiprávní jednání.

28. Na základě článku 3 sporného rozhodnutí Komise každému z těchto podniků uložila pokutu, konkrétně pokutu ve výši 37,69 milionů eur společnosti Erste, 30,38 milionů eur společnosti RZB, 30,38 milionů eur společnosti Bank Austria AG a 7,59 milionů eur společnosti ÖVAG.

29. Tyto pokuty byly stanoveny s přihlédnutím k metodě uvedené v pokynech, jakož i ve sdělení o spolupráci.

30. Pokud jde o závažnost protiprávního jednání, Komise kvalifikuje setkání bank jako velmi závažné protiprávní jednání v rozporu s článkem 81 ES, aniž by relativně omezená velikost relevantního zeměpisného trhu toto posouzení změnila. Dále Komise rozděluje účastníky dohod v závislosti na jejich příslušném podílu na trhu do pěti kategorií. Přičítá tak zastřešujícím společnostem podíly na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů.

31. Pokud jde o délku trvání protiprávního jednání, Komise vychází z období od 1. ledna 1995 do června 1998. Vzhledem k této délce trvání zvýšila základní částku pokuty o 35 %.

32. Komise nepřiznává bankám žádné polehčující okolnosti. Přiznává zato na základě sdělení o spolupráci adresátkám sporného rozhodnutí snížení pokuty o 10 % za „nezpochybňování“ skutkového stavu.

III – Žaloba u Soudu a napadený rozsudek

33. Návrhem došlým kanceláři Soudu dne 30. srpna 2002 společnost RZB, poté společnosti Erste, BA-CA a ÖVAG návrhy došlými dne 2. září 2002, jakož i ostatní banky, které byly adresátkami sporného rozhodnutí,

podaly proti uvedenému rozhodnutí žaloby na neplatnost.

34. Napadeným rozsudkem Soud žaloby navrhovatelek zamítl a uložil jim náhradu nákladů řízení.

IV – Řízení před Soudním dvorem a návrhová žádání účastnic řízení

35. Na základě článku 56 statutu Soudního dvora společnost Erste návrhem došlým kanceláři Soudního dvora dne 2. března 2007 a společnosti RZB, BA-CA a ÖVAG návrhy došlými dne 6. března 2007 podaly proti napadenému rozsudku kasační opravné prostředky.

36. Erste, RZB, BA-CA a ÖVAG navrhují, aby Soudní dvůr:

– zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž zamítl žalobu na neplatnost podanou navrhovatelkami, a zrušil sporné rozhodnutí;

– podpůrně, snížil výši pokuty, která jim byla uložena na základě článku 3 uvedeného rozhodnutí;

– v každém případě uložil Komisi náhradu nákladů řízení a

– případně podpůrně, Erste a ÖVAG rovněž navrhují, aby Soudní dvůr zrušil napadený rozsudek a vrátil věc Soudu.

37. Komise ve všech věcech navrhuje, aby Soudní dvůr:

– zamítl kasační opravné prostředky navrhovatelek v plném rozsahu;

– potvrdil napadený rozsudek a

– uložil navrhovatelkám náhradu nákladů řízení.

V – Důvody kasačních opravných prostředků

A – *Důvody kasačního opravného prostředku předložené společností Erste (C-125/07 P)*

38. Erste předkládá tři důvody kasačního opravného prostředku, kterými se domáhá zrušení sporného rozhodnutí v plném rozsahu nebo snížení výše pokuty, která jí byla uložena.

39. V rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku se Erste dovolává porušení čl. 81 odst. 1 ES. Tento důvod kasačního opravného prostředku se dělí na dvě části:

– první část důvodu kasačního opravného prostředku vychází z nesprávného posouzení podmínky týkající se ovlivnění obchodu mezi členskými státy a

– druhá část důvodu kasačního opravného prostředku vychází z nesprávného právního posouzení, pokud jde o přičitatelnost protiprávního jednání.

40. V rámci druhého důvodu kasačního opravného prostředku se Erste dovolává porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 z důvodu nesprávného posouzení závažnosti protiprávního jednání a základní částky pokuty. Na podporu tohoto důvodu Erste zpochybňuje rozdělení do kategorií, které Komise provedla pro účely stanovení pokuty. V tomto ohledu se tento důvod kasačního opravného prostředku dělí na dvě části:

– první část vychází z nesprávných právních posouzení, ke kterým došlo z důvodu přičtení podílů na trhu decentralizovaného sektoru spořitelen společnosti Erste a

– druhá část vychází z nesprávného určení podílů na trhu společnosti Erste a decentralizovaného sektoru spořitelen.

41. Konečně v rámci třetího důvodu kasačního opravného prostředku se Erste dovolává porušení práva na obhajobu, jelikož oznámení námitek nezmiňovalo úmysl Komise přičíst jí podíly na trhu decentralizovaného sektoru spořitelen.

B – *Důvody kasačního opravného prostředku předložené společností RZB (C-133/07 P)*

42. RZB předkládá rovněž tři důvody kasačního opravného prostředku, kterými se v podstatě domáhá zrušení sporného rozhodnutí v plném rozsahu nebo snížení výše pokuty, která jí byla uložena.

43. V rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku RZB zpochybňuje existenci protiprávního jednání v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES z důvodu nesprávného posouzení podmínky týkající se ovlivnění obchodu mezi členskými státy.

44. Na podporu druhého důvodu kasačního opravného prostředku RZB uplatňuje porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 v rozsahu, v němž je analýza týkající se závažnosti protiprávního jednání nesprávná a postižena vadami spočívajícími v nesprávných právních posouzeních. Tento důvod kasačního opravného prostředku se dělí na šest částí:

– v rámci prvních tří částí RZB tvrdí, že Soud nesprávně posoudil povahu protiprávního jednání, jeho skutečný dopad na trh a jeho zeměpisný rozsah;

– na podporu čtvrté části tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když nezohlednil selektivní povahu stíhání;

– v rámci páté části RZB Soudu vytýká, že neprovedl celkovou analýzu závažnosti protiprávního jednání a

– na podporu šesté části RZB kritizuje rozdělení do kategorií, které Komise provedla pro účely stanovení pokuty. Zpochybňuje přičtení podílů na trhu jejího decentralizovaného sektoru v její prospěch a v tomto ohledu vznáší pět námitek. Takové přičtení zaprvé postrádá právní základ. Zadruhé porušuje zásadu sankce odpovídající závažnosti skutků, zatřetí zásadu osobní povahy odpovědnosti za jednání v rozporu s právem hospodářské soutěže a začtvrté, zásadu rovnosti. Konečně, odůvodnění napadeného rozsudku je v tomto ohledu rozporné.

45. Na podporu třetího důvodu kasačního opravného prostředku RZB uplatňuje nesprávná právní posouzení, pokud jde o použití části D sdělení o spolupráci. Tento

důvod kasačního opravného prostředku se dělí na dvě části:

– první část vychází z použití nesprávného kritéria pro posouzení. V tomto ohledu RZB vznáší dvě námitky vycházející zaprvé z porušení zásady zákazu zpětné účinnosti a zadruhé z porušení zásady ochrany legitimního očekávání;

– druhá část vychází z nesprávného posouzení rozsahu spolupráce společnosti RZB při řízení a dělí se na čtyři námitky:

– první tři námitky vycházejí zaprvé z nesprávného posouzení, pokud jde o dobrovolnou povahu odpovědí na žádosti o informace, zadruhé z nesprávného právního posouzení v rámci posouzení společného výkladu skutkového stavu a zatřetí z nesprávného posouzení, pokud jde o uznání protisoutěžního cíle protiprávního jednání společností RZB a

– na podporu čtvrté námitky RZB Soudu vytýká, že provedl obrácení důkazního břemene, pokud jde o hodnotu její spolupráce, a porušil tak zásadu ochrany legitimního očekávání.

C – *Důvody kasačního opravného prostředku předložené společností BA-CA (C-135/07 P)*

46. BA-CA překládá čtyři důvody kasačního opravného prostředku, kterými se domáhá snížení výše pokuty, která jí byla uložena na základě článku 3 sporného rozhodnutí.

47. V rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku BA-CA uplatňuje porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, jelikož posouzení závažnosti protiprávního jednání a zejména jeho skutečného dopadu na trh je chybné. Tento důvod kasačního opravného prostředku se dělí na dvě části:

– první část vychází z nesprávného posouzení, pokud jde o existenci hospodářských účinků způsobených bankovními kulatými stoly a

– druhá část vychází z porušení zásad provádění důkazů.

48. Na podporu druhého důvodu kasačního opravného prostředku BA-CA uplatňuje nesprávné posouzení polehčujících okolností. Tento důvod kasačního opravného prostředku se dělí na dvě části:

– v první části BA-CA vytýká Soudu, že nezohlednil účast některých veřejných orgánů na setkáních a

– na podporu druhé části navrhovatelka tvrdí, že se Soud dopustil různých nesprávných právních posouzení, když nezohlednil veřejnou povahu kulatých stolů.

49. V rámci třetího důvodu kasačního opravného prostředku BA-CA uplatňuje různá nesprávná právní posouzení, jakož i porušení základních zásad, pokud jde o použití části D sdělení o spolupráci. Tento důvod kasačního opravného prostředku se dělí na tři části:

– na podporu první části BA-CA zpochybňuje analýzu Soudu ohledně posuzovací pravomoci Komise a ohledně výkonu jeho vlastního soudního přezkumu;

– druhá část vychází z použití nesprávného kritéria pro posouzení a z porušení zásad rovného zacházení a ochrany legitimního očekávání;

– třetí část vychází z nesprávného posouzení rozsahu spolupráce společnosti BA-CA. Dělí se na čtyři námitky:

– první dvě námitky vycházejí z nesprávného posouzení, pokud jde zaprvé o hodnotu společného výkladu skutkového stavu a zadruhé o hodnotu doplňujících dokumentů předaných navrhovatelkou;

– ve třetí námitce BA-CA Soudu vytýká, že nezohlednil její odpovědi na oznámení námitek a

– čtvrtá námitka vychází z porušení práva být vyslechnut.

50. Na podporu čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku BA-CA poukazuje na skutečnost, že Soud v rámci svého posouzení návrhů na snížení pokut porušil její právo na obhajobu v rozsahu, v němž zahrnuje právo být vyslechnut.

D – *Důvody kasačního opravného prostředku předložené společností ÖVAG (C-137/07 P)*

51. Stejně jako Erste a RZB překládá ÖVAG rovněž tři důvody kasačního opravného prostředku, kterými se v podstatě domáhá zrušení sporného rozhodnutí v plném rozsahu nebo snížení výše pokuty, která jí byla uložena Komisí.

52. V rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku ÖVAG zpochybňuje existenci protiprávního jednání v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES z důvodu nesprávného posouzení podmínky týkající se ovlivnění obchodu mezi členskými státy. Tento důvod kasačního opravného prostředku se dělí na tři části:

– první část se týká nesprávných právních posouzení a odůvodnění, pokud jde o možnost výhradně vnitrostátní kartelové dohody ovlivnit obchod ve Společenství;

– druhá část se týká nesprávných právních posouzení, kterých se dopustil Soud, když posoudil přeshraniční účinky kartelové dohody souhrnně. V tomto ohledu navrhovatelka předkládá dvě námitky, vycházející zaprvé z nesprávného posouzení judikatury Společenství a zadruhé z chybné, nedostatečné a rozporné povahy analýzy týkající se definice relevantního trhu a

– třetí část se týká neprokázání skutečných účinků kartelové dohody na trh v napadeném rozsudku.

53. V rámci druhého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka uplatňuje porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, jelikož posouzení závažnosti protiprávního

jednání a zejména rozdělení do kategorií, které provedla Komise pro účely stanovení pokuty, je nesprávné.

54. V rámci třetího důvodu kasačního opravného prostředku ÖVAG uplatňuje nesprávná právní posouzení, chybějící odůvodnění a zkreslení skutkového stavu, pokud jde o posouzení polehčujících okolností.

57. Zadruhé přezkoumám důvody kasačních opravných prostředků, jejichž cílem je snížení výše pokuty stanovené Komisí v článku 3 uvedeného rozhodnutí. V tomto ohledu přezkoumám důvody vycházející z nesprávného posouzení závažnosti protiprávního jednání a z rozdělení navrhovatelek do kategorií. Poté přezkoumám důvody týkající se posouzení polehčujících okolností a spolupráce podniků při řízení. Nakonec přezkoumám poslední důvod předložený společností BA-CA, který vychází z porušení práva na obhajobu a povinnosti uvést odůvodnění.

VI – Spojení kasačních opravných prostředků a jejich projednání v rámci tohoto stanoviska

55. Vzhledem k tomu, že projednávané věci spolu souvisí, byly spojeny pro účely rozsudku v souladu s článkem 43 jednacího řádu. Jelikož se některé důvody kasačních opravných prostředků předložené navrhovatelkami překrývají, rozhodl jsem se je projednat společně, a to z důvodů přehlednosti.

VII – Úvodní poznámky

56. Pro účely mé analýzy přezkoumám nejprve důvody kasačních opravných prostředků, které směřují ke zpochybnění legality sporného rozhodnutí v plném rozsahu. V tomto ohledu přezkoumám důvody kasačních opravných prostředků, které směřují ke zpochybnění existence protiprávního jednání v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES uvedeného v článku 1 tohoto rozhodnutí.

58. Před zahájením mé analýzy bych chtěl úvodem učinit několik poznámek za účelem objasnění právního rámce, ve kterém Soudní dvůr přezkoumá projednávané kasační opravné prostředky.

59. Tyto poznámky se týkají jednak soudního přezkumu vykonávaného Soudním dvorem v rámci kasačního opravného prostředku, a jednak právního a faktického kontextu vyhledávání a sankcionování protisoutěžních jednání.

A – *K rozsahu přezkumu vykonávaného Soudním dvorem v rámci projednávaných kasačních opravných prostředků*

60. V rámci kasačního opravného prostředku se úloha Soudního dvora omezuje na přezkum, zda se Soud dopustil při výkonu svého soudního přezkumu nesprávného právního posouzení.

61. Podle čl. 225 odst. 1 ES a čl. 58 prvního pododstavce statutu Soudního dvora jsou opravné prostředky omezeny na právní otázky a musí být založeny na důvodech vycházejících z nepříslušnosti Soudu, nedostatků řízení před Soudem či z porušení právních předpisů Společenství Soudem. Mimoto v souladu s čl. 112 odst. 1 prvním pododstavcem písm. c) jednacího řádu kasační opravný prostředek musí obsahovat dovolávané právní důvody a argumenty.

62. Na základě těchto ustanovení Soudní dvůr upřesnil podmínky přípustnosti kasačních opravných prostředků proti rozsudkům Soudu.

63. Soudní dvůr se zaprvé domnívá, že opravný prostředek musí přesným způsobem uvádět kritizované části rozsudku, jehož zrušení se navrhovatel domáhá, jakož i právní argumenty, které specifickým způsobem tento návrh podporují [13].

64. Zadruhé se Soudní dvůr domnívá, že navrhovatel nemůže poprvé až před Soudním dvorem vznést důvody a argumenty, které nevznesl před Soudem. Znamenalo by to totiž umožnit účastníkovi řízení, aby předložil Soudnímu dvoru, jehož pravomoc je v rámci opravného prostředku omezena, spor v širším rozsahu, než v jakém jej projednával Soud [14].

65. Zatřetí Soudní dvůr rozhodl, že kasační opravný prostředek není přípustný, pokud se navrhovatel omezuje na opakování nebo výslovné převzetí důvodů a argumentů, které již uplatnil před Soudem, a pokud nevysvětluje, ani neoznačuje nesprávné právní posouzení, kterým je postižen rozsudek. V tomto případě se totiž Soudní dvůr domnívá, že kasační opravný prostředek ve skutečnosti představuje návrh směřující pouze k opětovnému přezkoumání žaloby podané k Soudu, což nespadá do pravomoci Soudního dvora [15]. Naproti tomu, jestliže navrhovatel zpochybňuje výklad nebo použití práva Společenství Soudem, právní otázky přezkoumané v prvním stupni mohou být v řízení o opravném prostředku znovu projednány. Jestliže by totiž navrhovatel

13 — Rozsudek ze dne 28. května 1998, Deere v. Komise (C-7/95 P, Recueil, s. I-3111, bod 19 a citovaná judikatura).

14 — Rozsudek ze dne 21. září 2006, JCB Service v. Komise (C-167/04 P, Sb. rozh. s. I-8935, bod 114 a citovaná judikatura).

15 — Viz zejména rozsudek ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 51 a citovaná judikatura).

nemohl založit svůj kasační opravný prostředek na žalobních důvodech a argumentech již použitých před Soudem, podle Soudního dvora by uvedené řízení bylo zčásti zbaveno svého smyslu [16].

66. Z výše uvedených ustanovení rovněž vyplývá, že kasační opravný prostředek se smí opírat pouze o důvody, které se vztahují k porušení právních norem. Důvody týkající se posouzení skutkového stavu jsou v zásadě posuzovány za nepřípustné, s výjimkou dvou případů výslovně stanovených judikaturou.

67. Jedině Soud je v zásadě příslušný zjistit skutkový stav a posoudit jej. Jedině Soudu rovněž přísluší posoudit hodnotu, kterou je třeba přiznat důkazům, které mu byly předloženy, pokud důkazy, které přijal na podporu tohoto skutkového stavu, byly řádně získány a byly dodrženy obecné právní zásady a procesní pravidla použitelná v oblasti důkazního břemene a provádění důkazů [17].

68. V tomto případě může Soudní dvůr na základě článku 225 ES vykonat pouze přezkum právní kvalifikace uvedených skutkových okolností a právních důsledků, které z nich Soud vyvodil [18].

69. V rámci provádění článku 81 ES a článku 15 nařízení č. 17 má tak konkrétně přezkum Soudního dvora dvojí předmět. Jednak musí Soudní dvůr přezkoumat, v jakém rozsahu Soud právně náležitým způsobem přihlédl ke všem zásadním faktorům pro posouzení závažnosti určitého jednání podniku ve světle článku 81 ES a článku 15 nařízení č. 17. Krom toho musí ověřit, zda Soud právně dostačujícím způsobem odpověděl na veškeré argumenty uvedené žalobcem směřující ke zrušení nebo snížení pokuty [19]. Naopak Soudnímu dvoru nepřísluší, aby z důvodů spravedlnosti svým posouzením nahrazoval posouzení Soudu, který při výkonu svého přezkumu v plné jurisdikci rozhodl o výši pokut uložených podnikům [20].

70. Jak jsem uvedl, existují dva případy, kdy mohou být Soudnímu dvoru předloženy důvody kasačního opravného prostředku týkající se zjištění a posouzení skutkového stavu [21].

16 — Rozsudek ze dne 18. ledna 2007, PKK a KNK v. Rada (C-229/05 P, Sb. rozh. s. I-439, bod 32 a citovaná judikatura).

17 — Výše uvedený rozsudek JCB Service v. Komise (bod 107 a citovaná judikatura), jakož i rozsudek ze dne 10. května 2007, SGL Carbon v. Komise (C-328/05 P, Sb. rozh. s. I-3921, bod 41 a citovaná judikatura).

18 — Viz zejména výše uvedené rozsudky JCB Service v. Komise (bod 106 a citovaná judikatura), jakož i SGL Carbon v. Komise (bod 41 a citovaná judikatura).

19 — Viz rozsudky ze dne 17. prosince 1998, Baustahlgewebe v. Komise (C-185/95 P, Recueil, s. I-8417, bod 128); ze dne 29. dubna 2004, British Sugar v. Komise (C-359/01 P, Recueil, s. I-4933, bod 47); ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, bod 244), jakož i rozsudek ze dne 8. února 2007, Groupe Danone v. Komise (C-3/06 P, Sb. rozh. s. I-1331, bod 69).

20 — Viz zejména výše uvedené rozsudky Baustahlgewebe v. Komise (bod 129); British Sugar v. Komise (bod 48) a Dansk Rørindustri a další v. Komise (bod 245).

21 — Viz výše uvedený rozsudek PKK a KNK v. Rada (bod 35).

71. Prvním případem je případ, kdy navrhovatel tvrdí, že Soud provedl zjištění, jejichž nesprávnost vyplývá z písemností ve spise.

72. Druhým případem je případ, kdy navrhovatel tvrdí, že Soud zkreslil důkazy, které mu byly předloženy. V takovém případě smí Soudní dvůr, který v zásadě nemá pravomoc přezkoumat důkazy, které Soud přijal na podporu skutkového stavu, provést soudní přezkum. Navrhovatel tak musí přesně uvést důkazy, které byly Soudem zkresleny, a prokázat pochybení v úsudku, která vedla Soud při jeho posouzení k tomuto zkreslení. Podle ustálené judikatury takové zkreslení musí zjevně vyplývat z písemností ve spise, aniž by bylo nutné provést nové posouzení skutkového stavu a důkazů či použít důkazy nové [22].

73. Na základě těchto úvah přezkoumám přípustnost důvodů kasačních opravných prostředků a argumentů dovolávaných navrhovatelkami v projednávaných kasačních opravných prostředcích.

22 — Viz zejména výše uvedené rozsudky JCB Service v. Komise (bod 108 a citovaná judikatura), jakož i PKK a KNK v. Rada (bod 37 a citovaná judikatura).

B – *Právní a skutkový rámec přezkumu protisoutěžních jednání a dohod* [23]

74. Účast podniku na protisoutěžních jednáních a dohodách představuje hospodářské protiprávní jednání, jehož cílem je maximalizovat jeho zisk zpravidla prostřednictvím úmyslného omezení nabídky, umělého rozdělení trhu a umělého zvýšení cen. Cílem takového jednání nebo takových dohod je omezit volnou hospodářskou soutěž a zabránit dosažení společného trhu zejména narušením obchodu uvnitř Společenství. Tento druh horizontální kartelové dohody, která se dotýká úrokových sazeb, tedy v konečném výsledku cen placených konečnými spotřebiteli, představuje jedno z nejzávažnějších protisoutěžních jednání [24]. Dohody týkající se debetních a kreditních úrokových sazeb, jako jsou ty, o které jde v projednávaných věcech, jsou jedním z prostředků, které mají úvěrové instituce, aby si konkurovaly tím, že nabízejí vyšší sazby pro některé spořící účty nebo nižší sazby pro poskytnuté úvěry. Existence kartelových dohod mezi úvěrovými institucemi, jejichž účelem je stanovení těchto sazeb,

23 — V tomto ohledu odkazuji na úvahy uvedené v bodech 53 a násl. výše uvedeného rozsudku Aalbord Portland a další v. Komise.

24 — Viz v tomto ohledu rozhodnutí Conseil de la concurrence č. 2000-D-28 ze dne 19. září 2000 o hospodářské soutěži v sektoru hypoték (BOCCRF č. 13, ze dne 5. prosince 2000) a rozsudek cour d'appel de Paris ze dne 27. listopadu 2001 týkající se žaloby podané SA Caisse nationale du crédit agricole, SA Société générale, SA BNP Paribas, SA Crédit lyonnais, Confédération nationale du crédit mutuel, Fédération du crédit mutuel océan, caisse régionale du Crédit agricole de la Loire-Atlantique, SA Caisse nationale des caisses d'épargne et de prévoyance (CNCEP) a Caisse d'épargne des Alpes proti rozhodnutí Conseil de la concurrence č. 2000-D-28 ze dne 19. září 2001 o hospodářské soutěži v sektoru hypoték (BOCCRF, č. 2, ze dne 31. ledna 2002).

přitom omezuje hospodářskou soutěž, což se odráží přímo na spotřebitelích, protože přicházejí o možnost rozhodnout se a již nemohou mít prospěch z těchto zvýhodnění.

75. Pravomoci přiznané Komisi nařízením č. 17 mají za cíl umožnit Komisi plnit její úkol, který je jí přiznán článkem 81 ES, zajistit dodržování pravidel hospodářské soutěže na společném trhu. Jak totiž vyplývá z předchozího bodu, je v souladu s obecným zájem zabránit protisoutěžním jednáním a dohodám, zjišťovat jejich existenci, jakož i za ně ukládat sankce.

76. Jelikož je všeobecně známo, že podnikům lze uložit pokuty činnosti, které protisoutěžní dohody zahrnují, jsou obvykle uskutečňovány podvodně, setkání se konají tajně nejčastěji ve třetím státě a příslušná dokumentace je omezena na minimum.

77. I když Komise objeví písemnosti, které výslovně prokazují nedovolené kontakty mezi subjekty, jako jsou zápisy z jednání, tyto písemnosti jsou obvykle jen útržkovité a neúplné, takže je často nutné dospět k některým podrobnostem dedukcemi.

78. Ve většině případů musí být existence protisoutěžního jednání nebo dohody vyvozena z okolností a indicií, které mohou společně při neexistenci jiného soudržného vysvětlení představovat důkaz porušení pravidel hospodářské soutěže.

79. Mimoto, jako tomu je v případě projednávaných věcí, může Komise čelit obtížím, které jsou vlastní složitým strukturám některých subjektů, restrukturalizacím a změnám právní subjektivity podniků.

80. V této souvislosti je třeba připomenout, že článek 81 ES se týká činností podniků. Pro účely použití tohoto ustanovení nemá změna právní formy nebo jména podniku nutně za následek vytvoření nového podniku, který by byl zbaven odpovědnosti za protisoutěžní jednání předchozího podniku, pokud jsou z hospodářského hlediska oba podniky totožné [25].

81. Oznámení námitek však musí jednoznačně označovat právnickou osobu, které budou moci být uloženy pokuty, a této

25 — Viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 28. března 1984, Compagnie royale asturienne des mines a Rheinzink v. Komise (29/83 a 30/83, Recueil, s. 1679, bod 9).

právnické osobě musí být oznámení námitek určeno [26].

82. Za účelem zachování užitečného účinku vyšetřovací pravomoci, která je Komisi přiznána čl. 11 odst. 1 a 5 nařízení č. 17, je Komise oprávněna, případně prostřednictvím rozhodnutí, uložit podniku, aby poskytl veškeré nezbytné informace týkající se skutkového stavu, které může znát, a aby ji v případě potřeby předal příslušné dokumenty, které tento podnik má, i když tyto dokumenty mohou sloužit k prokázání existence protisoutěžního jednání vůči uvedenému podniku nebo vůči podniku jinému.

83. Nařízení č. 17 ukládá podniku, který je vyšetřován, povinnost aktivně spolupracovat, což znamená, že předá Komisi veškeré informace týkající se předmětu šetření [27].

84. Při plnění svých úkolů je však Komise povinna zajistit, aby v rámci předběžného vyšetřovacího řízení, které může být rozhodující pro shromáždění důkazů o protiprávní povaze jednání podniků, která mohou vést k založení jejich odpovědnosti, nebylo porušeno právo na obhajobu [28].

85. Právo na obhajobu je základním právem, které je nedílnou součástí obecných právních zásad, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje, přičemž vychází z ústavních tradic společných členským státům, jakož i z poznatků, které skýtají mezinárodní instrumenty, na kterých členské státy spolupracovaly nebo ke kterým přistoupily, jako je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsaná dne 4. listopadu 1950 v Římě [29].

86. Komise tak nemůže v žádosti o informace podniku uložit povinnost poskytnout odpovědi, kterými by tento podnik připustil existenci protiprávního jednání, které má Komise prokázat [30].

87. Dodržování práva na obhajobu rovněž vyžaduje, aby dotčenému podniku bylo ve stadiu správního řízení umožněno užitečně

26 — Rozsudek ze dne 2. října 2003, ARBED v. Komise (C-176/99 P, Recueil, s. I-10687, bod 21).

27 — Viz rozsudek ze dne 18. října 1989, Orkem v. Komise (374/87, Recueil, s. 3283, bod 27).

28 — Rozsudek ze dne 21. září 1989, Hoechst v. Komise (46/87 a 227/88, Recueil, s. 2859, bod 15).

29 — Viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 28. března 2000, Krombach (C-7/98, Recueil, s. I-1935, body 25 a 26), jakož i ze dne 6. března 2001, Connolly v. Komise (C-274/99 P, Recueil, s. I-1611, body 37 a 38).

30 — Viz výše uvedený rozsudek Orkem v. Komise (bod 35).

vyjádřit své stanovisko ke skutečnosti a relevanci skutkového stavu a tvrzených okolností, jakož i k dokumentům přijatým Komisí na podporu jejího tvrzení o existenci protiprávního jednání v rozporu se Smlouvou o ES [31].

88. V tomto smyslu nařízení č. 17 stanoví, že oznámení námitek zaslané účastníkům řízení musí jasným způsobem stanovit všechny podstatné skutečnosti, o které se Komise v tomto stadiu řízení opírá. Toto uvedení skutečností může být nicméně stručné a rozhodnutí nemusí být nutně kopií popisu námitek [32], neboť oznámení námitek je přípravným dokumentem, jehož skutková a právní posouzení jsou zcela předběžná [33]. Z tohoto důvodu Komise smí, a dokonce musí, zohlednit důkazy vyplývající ze správního řízení, aby mimo jiné upustila od námitek, které se ukázaly jako neopodstatněné [34].

89. Ve světle těchto úvah je třeba nyní přezkoumat jednotlivé důvody kasačních opravných prostředků předložené navrhovatelkami v projednávaných kasačních opravných prostředcích.

31 — Viz rozsudky ze dne 7. června 1983, Musique Diffusion française a další v. Komise (100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 10), jakož i ze dne 6. dubna 1995, BPB Industries a British Gypsum v. Komise (C-310/93 P, Recueil, s. I-865, bod 21).

32 — Viz výše uvedený rozsudek Musique Diffusion française a další v. Komise (bod 14).

33 — Viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 17. listopadu 1987, British American Tobacco a Reynolds v. Komise (142/84 a 156/84, Recueil, s. 4487, bod 70).

34 — Viz výše uvedený rozsudek Musique Diffusion française a další v. Komise (bod 14).

VIII – K důvodům kasačních opravných prostředků vycházejícím z porušení čl. 81 odst. 1 ES

90. Navrhovatelky v podstatě předložily dva důvody kasačních opravných prostředků vycházející zaprvé z nesprávného posouzení podmínky ovlivnění obchodu mezi členskými státy stanovené v čl. 81 odst. 1 ES a zadruhé z nesprávného přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání.

A – *K prvnímu důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávného posouzení podmínky ovlivnění obchodu mezi členskými státy*

91. Podle čl. 81 odst. 1 ES „[s]e společným trhem jsou neslučitelné, a proto zakázané, veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu“.

92. Podmínkami použitelnosti čl. 81 odst. 1 ES jsou tedy zaprvé ovlivnění obchodu mezi členskými státy a zadruhé omezení hospodářské soutěže [35].

93. Kritérium ovlivnění obchodu mezi členskými státy umožňuje vymezit působnost práva hospodářské soutěže Společenství ve vztahu k působnosti tohoto práva členských států [36].

94. Soudní dvůr několikrát rozhodoval o zásadách upravujících posouzení tohoto kritéria.

95. Z ustálené formule používané Soudním dvorem vyplývá, že k tomu, aby dohoda nebo jednání mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy, je třeba, aby u nich bylo možné na základě souhrnu objektivních skutkových nebo právních okolností mít s dostatečnou pravděpodobností za to, že mohou přímo, nebo nepřímo, skutečně, nebo potenciálně ovlivnit obchod mezi členskými státy, a to tak, že se lze obávat, že by mohly být překážkou dosažení jednotného trhu mezi členskými státy [37]. Tak tomu může být zejména v případě, kdy dohoda uzavírá trh členského státu, odklání obchodní toky ze směru, který by jinak měly, nebo mění strukturu hospodářské soutěže na společném trhu [38].

96. Podle Soudního dvora tedy ovlivnění obchodu uvnitř Společenství vyplývá ze spojení více faktorů, které samy o sobě nejsou nezbytně určující [39].

97. V tomto ohledu se Soudní dvůr domnívá, že není nutné prokázat skutečné zasažení obchodu a že stačí důkaz potenciálního ovlivnění [40].

35 — Pokud jde o tuto druhou podmínku, aby dohoda nebo jednání ve vzájemné shodě byly neslučitelné s čl. 81 odst. 1 ES, je nutné, aby „jejich cílem nebo výsledkem bylo vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu“. Je tedy třeba zaprvé ověřit, zda dohoda nebo jednání ve vzájemné shodě mají protisoutěžní cíl. Pokud tomu tak je, jako v projednávaných věcech, zákaz čl. 81 odst. 1 ES se použije bez ohledu na jakýkoliv výsledek (body 426 až 429 odůvodnění sporného rozhodnutí). Pokud není cílem omezení nebo narušení hospodářské soutěže, je třeba provést analýzu směřující k prokázání, zda z dohody či z jednání ve vzájemné shodě vyplývá takový výsledek [viz zejména rozsudek Soudního dvora ze dne 28. února 1991, Delimitis (C-234/89, Recueil, s. I-935, bod 13), jakož i rozsudek Soudu ze dne 13. prosince 2001, Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise (T-45/98 a T-47/98, Recueil, s. II-3757, bod 152)].

36 — Rozsudek ze dne 23. listopadu 2006, Asnef-Equifax a Administración del Estado (C-238/05, Sb. rozh. s. I-11125, bod 33, jakož i citovaná judikatura).

37 — Rozsudek ze dne 28. dubna 1998, Javico (C-306/96, Recueil, s. I-1983, bod 16), jakož i výše uvedený rozsudek Asnef-Equifax a Administración del Estado (bod 34). Viz rovněž rozsudky ze dne 29. října 1980, van Landewyck a další v. Komise (209/78 až 215/78 a 218/78, Recueil, s. 3125, bod 170), jakož i rozsudek ze dne 17. července 1997, Ferriere Nord v. Komise (C-219/95 P, Recueil, s. I-4411, bod 20).

38 — Tamtéž.

39 — Výše uvedený rozsudek Asnef-Equifax a Administración del Estado (bod 35 a citovaná judikatura).

40 — Rozsudek ze dne 1. února 1978, Miller International Schallplatten v. Komise (19/77, Recueil, s. 131, bod 15) a výše uvedený rozsudek Ferriere Nord v. Komise (bod 19). Viz rovněž rozsudek ze dne 21. ledna 1999, Bagnasco a další (C-215/96 a C-216/96, Recueil, s. I-135, bod 48).

98. Tento zásah musí být však citelný [41]. Komise jej musí posoudit tím, že zohlední zejména postavení a význam účastníků na relevantním výrobkovém trhu. Pokud tak dohoda ovlivňuje trh pouze nevýznamným způsobem, vzhledem ke slabému postavení dotčených subjektů na relevantním výrobkovém trhu, nevztahuje se na ni zákaz článku 81 ES, i když obsahuje absolutní územní ochranu [42].

99. Mimoto, jak připomněl Soud v bodě 164 napadeného rozsudku, není důležité, zda je vliv kartelové dohody na obchod nepříznivý, neutrální nebo příznivý.

100. S ohledem na tyto zásady je třeba nyní posoudit opodstatněnost argumentů předložených navrhovatelkami.

101. V rámci jejich prvního důvodu kasačních opravných prostředků společnosti Erste, RZB a ÖVAG tvrdí, že se Soud dopustil různých nesprávných právních posouzení, když se domníval, že dohody „Lombardského klubu“ mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy ve smyslu článku 81 ES. Pomineme-li některé zvláštnosti spojené s jejich situací, zpochybňuje jejich argumentace v podstatě kritéria, o která se Soud opřel pro účely svého posouzení.

102. Rozdělil jsem jednotlivé námitky předložené navrhovatelkami na čtyři části.

103. Na podporu první části RZB a ÖVAG tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že kartelová dohoda, která pokrývá území členského státu, může ovlivnit obchod uvnitř Společenství. Na podporu druhé části ÖVAG vytýká Soudu, že provedl souhrnný přezkum přeshraničních účinků kartelové dohody. V rámci třetí části Erste dále tvrdí, že Soud neprokázal, že by tato kartelová dohoda mohla obchod uvnitř Společenství ovlivnit citelným způsobem. Konečně na podporu čtvrté části ÖVAG vytýká Soudu, že neprovedl analýzu skutečných účinků kartelové dohody na trh.

41 — Viz rozsudek ze dne 9. července 1969, Völk (5/69, Recueil, s. 295, bod 5), jakož i výše uvedené rozsudky Miller International Schallplatten v. Komise (bod 15) a Asnef-Equifax a Administración del Estado (bod 34 a citovaná judikatura).

42 — Výše uvedený rozsudek Javico (bod 17 a citovaná judikatura).

1. K první části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení, pokud jde o možnost kartelové dohody pokrývající celé území členského státu citelným způsobem ovlivnit obchod mezi členskými státy

a) Argumentace účastnic řízení

104. RZB a ÖVAG tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když se v bodě 181 napadeného rozsudku domníval, že „[…] existuje *silný předpoklad* [43], že restriktivní praktiky hospodářské soutěže použité na celé území členského státu mohou přispívat k oddělování trhů a ovlivnit obchod uvnitř Společenství“.

105. RZB má jednak za to, že Soud vykládá podmínku ovlivnění obchodu mezi členskými státy zjednodušeným způsobem, když činí relativním význam kritéria účinku oddělení trhů. ÖVAG poukazuje na to, že Soud provedl extenzivní výklad čl. 81 odst. 1 ES.

106. RZB má krom toho za to, že možnost ovlivnit obchod mezi členskými státy nejen předpokládá územní pokrytí, ale vyžaduje rovněž důkaz účinku oddělení trhů. Tento důkaz je nutný. Soud tudíž nedbal na judikaturu Společenství a zejména v bodech 182 až 184 napadeného rozsudku na dosah výše uvedeného rozsudku Bagnasco a další, když rozhodl, že pouhá skutečnost, že kulaté stoly pokrývaly celé rakouské území, stačí k závěru o ovlivňování obchodu uvnitř Společenství. V tomto ohledu navrhovatelka zdůrazňuje, že služby, kterých se týkala setkání bank, byly prakticky bez výjimky poskytovány na místní úrovni, a že kulatých stolů se nezúčastnila žádná zahraniční banka. Mimoto, pokud jde o důkazní břemeno, Soud se neprávem domníval, že Komise není povinna prokázat existenci účinku oddělení trhů, pokud kartelová dohoda pokrývá celé území členského státu. Soud se tak v bodech 181 a 186 napadeného rozsudku dopustil nesprávného právního posouzení, když obrátil důkazní břemeno na podniky.

107. ÖVAG dodává, že podniky nemají prostředky k provedení takového dokazování. Mimoto skutečnost, že se kartelová dohoda může vztahovat na celé území členského státu, není dostačujícím kritériem, a Soud měl rovněž zohlednit jiná kritéria, jako jsou zvláštnosti bankovního sektoru.

108. ÖVAG navíc poukazuje na rozpornou a nedostatečnou povahu odůvodnění Soudu. V bodě 164 napadeného rozsudku měl totiž Soud za to, že účinek oddělení trhů není silným důkazem umožňujícím dospět k závěru o ovlivnění obchodu mezi členskými

43 — Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.

státy, zatímco v bodě 181 uvedeného rozsudku naopak rozhodl, že existuje úzká souvislost mezi účinkem oddělení trhů kartelové dohody a možností této dohody ovlivnit přeshraniční obchod.

b) Posouzení

109. Domnívám se, že jednotlivé námitky předložené navrhovatelkami musí být odmítnuty.

110. Zdá se mi totiž, že taková kartelová dohoda, jako je dotčená dohoda fungující na vnitrostátní úrovni mezi hlavními rakouskými bankami, jejímž předmětem je dohoda o cenách a bankovních provizích, může již ze své podstaty ovlivnit obchod mezi členskými státy ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES.

111. Pokud jde zaprvé o posouzení Soudu v bodě 181 napadeného rozsudku, že existuje předpoklad, že dohoda používaná na celém území členského státu může přispívat k oddělování trhů a ovlivnit obchod uvnitř Společenství, domnívám se, že toto uvažování je správné, i když výraz „předpoklad“ není podle mého názoru vhodný.

112. Soudní dvůr se totiž domnívá, že skutečnost, že dohoda je uskutečňována podniky usazenými pouze v jediném členském státě a jejím předmětem je pouze prodej výrobků nebo poskytování služeb v tomto státě, neznamená, že obchod na vnitřním trhu nemůže být přesto ovlivňován [44]. Podle Soudního dvora taková dohoda naopak ze své podstaty přispívá k oddělování vnitrostátních trhů a zajištění ochrany tuzemské výrobě, čímž narušuje vzájemné hospodářské prolínání, které je zamýšleno Smlouvou o ES a ovlivňuje tím spíše obchod mezi členským státy [45].

113. Ovlivnění obchodu uvnitř Společenství vnitrostátní kartelovou dohodou vyplývá tedy z vlastní povahy protiprávního jednání, a nikoliv z „předpokladu“, který by stanovil Soudní dvůr.

114. I přesto, že byl použit tento výraz, mám tudíž za to, že uvažování Soudu uvedené v bodě 181 napadeného rozsudku není postiženo vadou spočívající v nesprávném právním posouzení na rozdíl od toho, co tvrdí RZB a ÖVAG.

44 — Rozsudek ze dne 26. listopadu 1975, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique a další v. Komise (73/74, Recueil, s. 1491, bod 25), jakož i výše uvedený rozsudek Asnef-Equifax a Administración del Estado (bod 37 a citovaná judikatura).

45 — Výše uvedený rozsudek Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique a další v. Komise (bod 26); rozsudky ze dne 11. července 1985, Remia a další v. Komise (42/84, Recueil, s. 2545, bod 22); ze dne 18. června 1998, Komise v. Itálie (C-35/96, Recueil, s. I-3851, bod 48); ze dne 19. února 2002, Wouters a další (C-309/99, Recueil, s. I-1577, bod 95), jakož i výše uvedený rozsudek Asnef-Equifax a Administración del Estado (bod 37 a citovaná judikatura).

115. Za těchto podmínek nelze tvrdit, že Soud tímto provedl extenzivní výklad čl. 81 odst. 1 ES nebo zjednodušený výklad podmínky ovlivňování obchodu mezi členskými státy.

116. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr odmítl argumenty předložené v tomto ohledu společnostmi RZB a ÖVAG.

117. Mimoto a na rozdíl od toho, co tvrdí ÖVAG, se mi zdá, že toto uvažování není v rozporu s tím, co Soud uvedl v bodě 164 napadeného rozsudku. V uvedeném bodě totiž Soud pouze uvedl, že účinky oddělování trhů nejsou jedinými účinky, které je Komise oprávněna zohlednit, aby dospěla k závěru ohledně možnosti kartelové dohody ovlivnit obchod mezi členskými státy.

118. Pokud jde zadruhé o existenci účinku oddělení vnitrostátního trhu, domnívám se na rozdíl od toho, co tvrdí RZB a ÖVAG, že Soud právně dostačujícím způsobem a při zohlednění zvláštností bankovního sektoru prokázal, že kromě pouhého územního pokrytí kartelové dohody mohla tato dohoda vyústit v oddělení rakouského trhu.

119. Poté, co totiž Soud v bodě 179 napadeného rozsudku uvedl, že kartelová dohoda konstatovaná Komisí pokrývá celé vnitrostátní území, v bodě 183 tohoto rozsudku uvedl, že jednání ve vzájemné shodě v rámci „Lombardské sítě" zahrnovala všechny úvěrové instituce v Rakousku, jakož i velmi širokou škálu bankovních produktů a služeb, „a proto mohla měnit podmínky hospodářské soutěže v celém tomto členském státě". Mimoto v bodech 184 a 185 uvedeného rozsudku Soud uvedl, že nebylo možné učinit závěr o absenci přeshraničního účinku, jelikož síť mohla přispívat k zachování struktur rakouského bankovního trhu a v důsledku toho k zachování překážek vstupu na trh. Tato zjištění musí být posouzena rovněž s přihlédnutím k analýze Soudu v bodech 111 až 121 napadeného rozsudku, ve které Soud objasňuje na základě dokumentů, jejichž přezkum není navrhovatelkami zpochybněn, cíl sledovaný každým z kulatých stolů.

120. Zachování překážek vstupu na trh, které konstatuje Soud, podle mého názoru stačí k prokázání existence nebezpečí oddělení rakouského trhu.

121. Zaprvé, kromě strukturálních překážek způsobených zejména účinky sítě vytvořené kartelem navrhovatelky vytvořily a posílily

strategické překážky tím, že jak na státní úrovni, tak v některých regionech i na místní úrovni jednaly v bankovním sektoru ve vzájemné shodě, na čemž se zahraniční banky nepodílely, jak ostatně uznává RZB ve svém kasačním opravném prostředku [46].

122. Zadruhé povaha a podrobný charakter informací předávaných mezi bankami, které Soud zdůrazňuje v bodech 111 až 121 napadeného rozsudku, vytváří na již silně koncentrovaném trhu transparentní strukturu, která brání jakékoli skryté hospodářské soutěži a posiluje překážky vstupu na trh podniků, které nejsou jejími členy [47].

123. Zatřetí dotčené bankovní služby se týkají hospodářských činností, které mohou mít významný vliv na obchod mezi členskými státy, a poskytování tohoto druhu služeb je podle mého rozhodujícím prvkem pro vstup na finanční trh členského státu pro banky pocházející z jiných členských států. Tím, že navrhovatelky stanovily debetní úrokové sazby obzvláště nízko, snížily sazby z úvěrů nebo stanovily obzvláště vysoké sazby z vkladů, získaly zákazníky snižováním a zvyšováním cen ve vzájemné shodě, a mohly tak odradit zahraniční banky, které nebyly schopné se takovým sazbám přizpůsobit, od vstupu na rakouský trh nebo v každém případě, ztížily či zpozdily jejich proniknutí na vnitrostátní trh [48].

124. Začtvrté argument společnosti RZB vycházející z čistě vnitrostátní povahy některých bankovních služeb, kterých se týkalo jednání ve vzájemné shodě, se mi nezdá relevantní.

125. Globalizace bankovních činností, používání nových technologií při poskytování finančních služeb a zavedení jednotného bankovního trhu totiž usnadnily provádění bankovních transakcí mezi členskými státy [49]. Lze si tak představit, že se německý zákazník obrátí na banku usazenou v Rakousku, aby s ní uzavřel smlouvu o kontokorentním úvěru, pokud se mu podmínky poskytované touto bankou zdají příznivější, než podmínky uplatňované bankami usazenými v Německu. Stejně tak může banka z jiného členského státu chtít poskytovat bankovní služby v Rakousku ze státu svého původu nebo prostřednictvím dceřiných společností nebo poboček, které si otevře na rakouském území. Úplné dosažení vnitřního trhu prostřednictvím svobody usazování [50], volného pohybu

46 — Bod 6.
47 — Viz bod 160 napadeného rozsudku.
48 — Viz zejména příklady v bodě 431 odůvodnění sporného rozhodnutí.

49 — V tomto ohledu je třeba připomenout, že druhá směrnice Rady 89/646/EHS ze dne 15. prosince 1989 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejího výkonu a o změně směrnice 77/780/EHS (Úř. věst. L 386, s. 1) (*neoficiální překlad*), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/26/ES ze dne 29. června 1995 (Úř. věst. L 168, s. 7; Zvl. vyd. 06/02, s. 269), usnadnila přístup evropských bank na bankovní trhy jiných členských států, než státu jejich původu tím, že harmonizovala podmínky výkonu bankovní činnosti, stanovila zásadu vzájemného uznávání povolení k výkonu bankovní činnosti, která jsou vydávána členskými státy úvěrovým institucím, a tím, že zavedla kontrolu nad těmito institucemi pouze členským státem původu.

50 — Podle článku 43 ES mají úvěrové instituce prospěch ze svobody usazování stejně jako všechny ostatní hospodářské subjekty.

služeb, volného pohybu kapitálu [51], jakož i v rámci hospodářské a měnové politiky podle mého názoru podporuje komunitarizaci všech finančních služeb. V takovém kontextu se mi tedy zdá obtížným připustit, že by jednání ve vzájemné shodě o bankovních službách čistě vnitrostátní povahy nemohla ovlivnit obchod mezi členskými státy.

126. V důsledku toho se domnívám, že se Soud nedopustil žádného nesprávného právního posouzení, když v bodě 186 napadeného rozsudku rozhodl, že dotčená dohoda mohla mít účinky oddělení trhu a mohla ovlivnit obchod mezi členskými státy.

127. Mimoto skutečnost, že se Soud mohl domnívat v témže bodě, že navrhovatelky nevyvrátily „předpoklad", podle kterého mohla mít kartelová dohoda takové účinky, rovněž nemůže být předmětem kritiky.

128. Na rozdíl od toho, co tvrdí RZB, Soud neobrátil důkazní břemeno na navrhovatelky. V tomto ohledu je třeba připomenout, že pokud jde o provádění důkazů protiprávního jednání v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES, přísluší Komisi, aby prokázala protiprávní jednání, která zjistila, a předložila řádné důkazy, které právně dostačujícím způsobem prokazují existenci skutečností zakládajících protiprávní jednání [52]. Naopak je věcí podniku vyšetřovaného Komisí se v rámci kontradiktorního řízení bránit a prokázat, že podmínky čl. 81 odst. 1 ES nejsou splněny. Jak přitom uvádí Soud v bodě 154 napadeného rozsudku, Komise posoudila možnost „Lombardské sítě" ovlivnit obchod mezi členskými státy, když se zejména domnívala, že kartelová dohoda mění podmínky hospodářské soutěže v celém Rakousku a může ovlivnit rozhodnutí zahraničních bank o vstupu na trh. Soud tak pouze konstatoval, že navrhovatelkám se nepodařilo prokázat, že zjištění, ke kterému došla Komise, bylo nesprávné.

129. Jelikož podle mého názoru Soud neobrátil důkazní břemeno, domnívám se, že argument společnosti ÖVAG vycházející z toho, že navrhovatelky nemají prostředky, aby prokázaly, že nedošlo k oddělení trhu, není relevantní.

51 — Na bankovní sektor se vztahuje na základě článku 49 ES i volné poskytování služeb s možností takové služby poskytovat osobám usazeným v jiných členských státech bez jakékoli diskriminace. Mimoto je třeba připomenout, že podle čl. 51 odst. 2 ES se liberalizace bankovních a pojišťovacích služeb, které jsou spojeny s pohybem kapitálu, uskuteční v souladu s liberalizací pohybu kapitálu.

52 — Viz v tomto ohledu výše uvedený rozsudek Baustahlgewebe v. Komise (bod 58) a rozsudek ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Partecipazioni (C-49/92 P, Recueil, s. I-4125, bod 86). Viz rovněž článek 2 nařízení č. 1/2003, který stanoví, že ve všech vnitrostátních postupech nebo postupech Společenství pro použití článku 81 ES spočívá důkazní břemeno, pokud jde o porušení čl. 81 odst. 1 ES, na té straně nebo orgánu, který vznesl obvinění.

130. S přihlédnutím ke všem těmto úvahám se domnívám, že Soud správně posoudil možnost dotčené kartelové dohody ovlivnit obchod uvnitř Společenství a v tomto ohledu dostatečně odůvodnil své uvažování.

131. V důsledku toho navrhuji, aby Soudní dvůr zamítl první část tohoto prvního důvodu kasačních opravných prostředků jako neopodstatněnou.

2. K druhé části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu z důvodu souhrnného přezkumu přeshraničních účinků kartelové dohody

a) Argumentace účastnic řízení

132. ÖVAG tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že Komise mohla provést souhrnný přezkum přeshraničních účinků jednotlivých bankovních kulatých stolů. Podle společnosti ÖVAG měla být možnost jednotlivých kulatých stolů ovlivnit obchod mezi členskými státy posouzena odděleně pro každý z nich.

133. Na podporu tohoto závěru uplatňuje dvě námitky.

134. První námitka vychází z nesprávného použití a posouzení judikatury Společenství.

135. Soud se jednak měl dopustit nesprávného právního posouzení, když nepřezkoumal samostatně v souladu s rozsudkem VGB a další v. Komise [53] účinky kulatých stolů, které se zabývaly odlišnou činností, na obchod uvnitř Společenství. Mimoto a v případě, že různé kulaté stoly představovaly jediné protiprávní jednání, se ÖVAG domnívá, že nebylo možné dojít k závěru o existenci přímého propojení mezi dohodami sjednanými v rámci těchto kulatých stolů na rozdíl od toho, co Soud rozhodl v bodě 170 napadeného rozsudku.

136. Krom toho měl Soud v bodě 171 napadeného rozsudku nesprávně posoudit judikaturu Soudního dvora vycházející z výše uvedeného rozsudku Bagnasco a další. V této věci Soudní dvůr přezkoumal samostatně klauzule týkajících se dvou odlišných bankovních transakcí, třebaže byly obsaženy v jednotných bankovních podmínkách a týkaly se stejné bankovní služby.

53 — Rozsudek Soudu ze dne 14. května 1997 (T-77/94, Recueil, s. II-759).

137. Druhá námitka vychází z nesprávné definice relevantního výrobkového trhu.

138. ÖVAG jednak kritizuje uvažování Soudu uvedené v bodě 172 napadeného rozsudku, podle kterého „definice relevantního trhu nehraje tutéž roli podle toho, zda jde o použití článku 81 ES, nebo článku 82 ES“. Toto uvažování není odůvodněno a je mimoto nesprávné. Navrhovatelka totiž tvrdí, že vymezení relevantního trhu musí být provedeno na základě stejných kritérií bez ohledu na to, o jaké řízení se jedná. Mimoto podle ní, žalobní důvod vyjádřený vůči definici relevantního trhu použité Komisí má v rámci použití článku 81 ES samostatnou právní dimenzi ve vztahu k žalobním důvodům týkajícím se ovlivnění obchodu mezi členskými státy. Tímto argumentem se ÖVAG snaží prokázat, že Komise a Soud měly posoudit účinek, který měly dohody uzavřené v rámci různých kulatých stolů na obchod, na základě užší definice relevantních trhů.

139. Krom toho ÖVAG poukazuje na rozpor mezi zaprvé bodem 174 napadeného rozsudku, ve kterém Soud uznává, že „různé bankovní služby, na něž se vztahují dohody, nejsou zastupitelné jedny druhými“, a zadruhé bodem 175 téhož rozsudku, ve kterém Soud uvádí, že „Komise neměla povinnost zvlášť přezkoumat trhy různých bankovních produktů, na něž se vztahovaly kulaté stoly“.

140. ÖVAG konečně zpochybňuje opodstatněnost analogie provedené Soudem v bodě 175 napadeného rozsudku s jeho rozsudkem ze dne 21. února 1995, SPO a další v. Komise [54], jelikož v této věci definovala relevantní trh žalobkyně a Komise tuto definici převzala.

b) Posouzení

i) K první námitce, vycházející z nesprávného použití a posouzení judikatury Společenství

– Pokud jde o rozsudek VGB a další v. Komise

141. Navrhovatelky Soudu v podstatě vytýkají, že nepřezkoumal samostatně a v souladu s výše uvedeným rozsudkem VGB a další v. Komise účinky kulatých stolů, které se týkaly odlišné činnosti, na obchod uvnitř Společenství.

142. Domnívám se, že tato námitka není opodstatněná.

54 — T-29/92, Recueil, s. II-289.

143. Z ustálené judikatury vyplývá, že ovlivnění obchodu uvnitř Společenství se posuzuje na základě souboru objektivních právních a skutkových okolností, které nejsou samostatně nutně rozhodující [55]. Soudní dvůr bere v úvahu zvláštnosti dohody, a sice její povahu, výrobky, kterých se týká, jakož i postavení a význam účastníků této dohody na trhu [56]. Zohledňuje také hospodářský a právní kontext, v rámci kterého byla uvedená dohoda uzavřena, a zda může mít spolu s jinými kumulativní účinek na hospodářskou soutěž [57].

144. V rozsudku Windsurfing International v. Komise [58], Soudní dvůr připomněl, že čl. 81 odst. 1 ES nevyžaduje, aby každá z klauzulí dohody samostatně ovlivňovala obchod uvnitř Společenství. Podle Soudního dvora se právo hospodářské soutěže Společenství použije na dohody mezi podniky, které mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy. Pouze v případě, že dohoda jako celek může ovlivnit obchod, je třeba podle Soudního dvora přezkoumat, kterých klauzulí dohody je cílem nebo výsledkem omezení nebo narušení hospodářské soutěže [59].

145. Na základě této judikatury Soud rozhodl ve věci, v níž byl vydán výše uvedený rozsudek VGB a další v. Komise. V této věci byl Soud vyzván, aby rozhodl o slučitelnosti dvou typů dohod týkajících se dodávky květin uzavřených družstvem nizozemských pěstitelů květin s čl. 81 odst. 1 ES.

146. První typ dohod se týkal obchodních smluv uzavřených mezi družstvem a distributory, kteří měli pobočky v jeho prostorách, za účelem vývozu nizozemských květin. Tyto smlouvy byly uzavřeny na základě pravidel stanovených družstvem a stanovily práva a povinnosti nájemce, pokud jde o vystavování a prodej řezaných květin v budově družstva. Uvedené smlouvy zejména stanovily platbu záloh a povinnosti nákupu. V dotčeném rozhodnutí se Komise domnívala, že smlouvy jsou součástí celku obdobných rozhodnutí a dohod týkajících se nabídky květin, které společně omezují hospodářskou soutěž v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES. Tyto dohody totiž ztěžovaly pronikání soutěžitelů z jiných členských států na nizozemský vnitrostátní trh. Ve výše uvedeném rozsudku VGB a další v. Komise Soud potvrdil přístup Komise a rozhodl na základě výše uvedeného rozsudku Windsurfing International v. Komise, že jelikož obchodní smlouvy byly nedílnou součástí pravidel stanovených družstvem, nemělo vliv, zda vzaty samostatně ovlivňují obchod mezi členskými státy v dostatečném rozsahu.

55 — Rozsudek ze dne 15. prosince 1994, DLG (C-250/92, Recueil, s. I-5641, bod 54), jakož i výše uvedené rozsudky van Landewyck v. Komise (bod 170); Remia a další v. Komise (bod 22); Ferriere Nord v. Komise (bod 20); Javico (bod 16); Bagnasco a další (bod 47) a British Sugar v. Komise (bod 27).

56 — Viz zejména rozsudek ze dne 25. listopadu 1971, Béguelin (22/71, Recueil, s. 949, bod 18) a výše uvedený rozsudek Javico (bod 17).

57 — Výše uvedený rozsudek VGB a další v. Komise (bod 140).

58 — Rozsudek ze dne 25. února 1986 (193/83, Recueil, s. 611).

59 — Bod 96.

147. Druhý typ dohod, a sice „dohody Cultra“, se týkal pěti individuálních smluv o výhradním nákupu uzavřených mezi družstvem a pěti nizozemskými velkoobchodníky, kteří měli pobočky v jeho prostorách. Tito posledně uvedení se zavázali nakupovat výhradně od družstva výrobky nizozemského původu za účelem jejich dalšího prodeje malým maloobchodníkům, kteří se nemohli účastnit aukcí, ve formě „cash and carry“. Podle Soudu tyto dohody nebyly přímo propojeny s ostatními aspekty pravidel družstva. Netvořily totiž podstatnou část těchto pravidel týkajících se aukcí nebo přímého zásobování distributorů za účelem zejména vývozu daných výrobků, ale spadaly spíše pod doplňující a odlišné činnosti, a sice dalšího prodeje výrobků družstva maloobchodníkům způsobem „cash and carry“. V tomto kontextu a vzhledem ke zvláštnosti těchto dohod Soud rozhodl, že je třeba posoudit jejich vliv na obchod uvnitř Společenství samostatně, a nikoliv v rámci všech pravidel stanovených družstvem.

148. S ohledem na tyto skutečnosti mohl Soud právem v bodě 168 napadeného rozsudku uvést, že „účinky dohod, mezi kterými existuje přímé propojení a které jsou nedílnou součástí celku, na obchod mezi členskými státy, musejí být přezkoumány společně, zatímco dohody, mezi kterými neexistuje přímé propojení a které se týkají různých činností, musí být předmětem samostatného přezkumu“. Tento závěr je zcela v souladu s výše uvedenou judikaturou.

149. Otázkou tedy je, zda, jako v případě „dohod Cultra“, byl Soud povinen přezkoumat účinky, která měla na obchod jednání ve vzájemné shodě v rámci specializovaných kulatých stolů „Lombardské sítě“.

150. Domnívám se, že nikoliv.

151. Jednání ve vzájemné shodě v rámci technických nebo specializovaných kulatých stolů „Lombardské sítě“ se týkala ve skutečnosti specifických bankovních produktů a transakcí. Nicméně a na rozdíl od „dohod Cultra“ uvedených ve výše uvedeném rozsudku VGB a další v. Komise, tyto kulaté stoly byly součástí celkové dohody, která zahrnovala téměř všechny rakouské úvěrové instituce, existovala několik let a zahrnovala celou škálu bankovních produktů a služeb poskytovaných v Rakousku. Jak Soud uznal v bodech 111 až 125 napadeného rozsudku, tato jednání ve vzájemné shodě byla součástí jediného protiprávního jednání a to je podle mého názoru určující. Tyto dohody byly součástí celku, a sice „Lombardské sítě“, charakterizovaného úsilím sledujícím jediný hospodářský účel, a sice vyloučení hospodářské soutěže v sektoru bankovních služeb. ÖVAG toto nezpochybňuje. Kulaté stoly byly mezi sebou velmi úzce propojeny jak z hlediska obsahu, tak z hlediska organizace, a „Lombardský klub“ vydával základní rozhodnutí připravená těmito kulatými stoly a zabýval se problémy disciplíny, pokud jde o dodržování dohod.

152. V takovém případě, kdy byla kartelová dohoda kvalifikována jako jediné protiprávní jednání, se mi zdá zcela nepřirozené a nesoudržné dále členit tuto kartelovou dohodu v závislosti na specifickém předmětu každého z kulatých stolů, a to pro účely posouzení účinků, které může mít na obchod uvnitř Společenství. V tomto případě musí být podle mě provedeno souhrnné posouzení všech jednání ve vzájemné shodě, která proběhla v rámci kulatých stolů.

153. Za těchto podmínek mohu jen souhlasit s uvažováním Soudu uvedeným v bodě 170 napadeného rozsudku, podle kterého mezi dohodami spadajícími pod jediné protiprávní jednání existuje vztah odůvodňující a vyžadující souhrnný přezkum možnosti ovlivnit obchod uvnitř Společenství.

154. Námitky formulované v tomto ohledu společností ÖVAG musí být tudíž podle mého názoru odmítnuty.

155. S přihlédnutím k předcházejícímu se domnívám, že se Soud nedopustil žádného nesprávného právního posouzení při výkladu výše uvedeného rozsudku VGB a další v. Komise.

– Pokud jde o rozsudek Bagnasco a další

156. ÖVAG tvrdí, že Soud v bodě 171 napadeného rozsudku nesprávně použil a vyložil výše uvedený rozsudek Bagnasco a další.

157. V této věci byl Soudní dvůr vyzván, aby v rámci řízení o předběžné otázce rozhodl o slučitelnosti určitých jednotných bankovních podmínek, které italské bankovní sdružení ukládalo svým členům při uzavírání smluv o kontokorentním úvěru a o obecném ručení, s čl. 81 odst. 1 ES. První dotčená klauzule bankám umožňovala ve smlouvách o kontokorentním úvěru kdykoliv změnit úrokovou sazbu z důvodu změn na peněžním trhu, a to prostřednictvím sdělení vyvěšeného v jejich prostorách. Druhá klauzule se týkala podmínek obecného ručení k zajištění kontokorentního úvěru. Soudní dvůr provedl samostatný přezkum obou z těchto klauzulí.

158. Ve svém kasačním opravném prostředku se ÖVAG domnívá, že výhrada Soudu nevycházet z této judikatury je chybná. Soud se totiž domníval, že ve výše uvedeném rozsudku Bagnasco a další nevyvstala otázka souhrnného přezkumu přeshraničních účinků daných bankovních podmínek, jelikož, pokud jde o první klauzuli, cílem ani

výsledkem jednotných bankovních podmínek nebylo omezení hospodářské soutěže, zatímco druhá klauzule týkající se obecného ručení nemohla ovlivnit obchod mezi členskými státy.

159. Domnívám se, že důvody předložené Soudem k odchýlení se od judikatury vycházející z výše uvedeného rozsudku Bagnasco a další jsou zcela odůvodněné.

160. Jak jsem totiž uvedl v bodě 92 tohoto stanoviska, kritérium ovlivnění obchodu mezi členskými státy je podmínkou použitelnosti článku 81 ES a skutečností zakládající protiprávní jednání stanovené v uvedeném ustanovení.

161. Je-li tedy zjištěno, že jedna ze dvou klauzulí nemůže ovlivnit obchod uvnitř Společenství, tato klauzule nespadá do působnosti článku 81 ES a otázka souhrnného přezkumu přeshraničních účinků bankovních podmínek pak nevyvstává.

162. Za těchto okolností se mi zdá, že se Soud nedopustil žádného nesprávného právního posouzení při výkladu výše uvedeného rozsudku Bagnasco a další, a proto navrhuji, aby Soudní dvůr tuto námitku odmítl.

ii) K nesprávné, nedostatečné a rozporné povaze analýzy Soudu týkající se definice relevantního trhu

– Ke způsobu, jakým Soud posoudil námitky vycházející z nesprávné definice relevantního trhu

163. Ve svém kasačním opravném prostředku ÖVAG zpochybňuje způsob, jakým soud Společenství posoudil námitky vznesené vůči definici relevantního trhu přijaté Komisí pro účely použití čl. 81 odst. 1 ES.

164. ÖVAG odkazuje zejména na bod 172 napadeného rozsudku. Kritizuje především uvažování Soudu, podle kterého „definice relevantního trhu nehraje tutéž roli podle toho, zda jde o použití článku 81 ES, nebo článku 82 ES“. Navrhovatelka dále zpochybňuje analýzu Soudu, podle které „žalobní důvody vyjádřené vůči definici trhu použité Komisí nemohou mít samostatnou dimenzi ve vztahu k žalobním důvodům týkajícím se ovlivnění obchodu mezi členskými státy a narušení hospodářské soutěže“. Toto uvažování není podle navrhovatelky odůvodněno a je postiženo vadou spočívající v nesprávném právním posouzení.

165. I když částečně souhlasím s výtkou společnosti ÖVAG, tato námitka se mi zdá neúčinná, jelikož nemůže vést k protiprávnosti napadeného rozsudku.

166. V bodě 172 napadeného rozsudku totiž Soud pouze úvodem připomněl judikaturu Společenství, kterou navrhovatelka právem zpochybňuje. Připomenutí této judikatury však nemělo dopad na následné uvažování Soudu, protože Soud v bodech 173 až 175 napadeného rozsudku přezkoumal tvrzení společnosti ÖVAG, které mělo zpochybnit definici trhu použitou Komisí.

167. Chtěl bych však učinit několik poznámek k uvažování Soudu v bodě 172 napadeného rozsudku, jelikož částečně sdílím výhrady ze strany navrhovatelky.

168. I když je totiž uvažování Soudu založeno na ustálené judikatuře [60], zdá se mi, že definice relevantního trhu hraje naopak stejnou roli bez ohledu na to, zda se jedná o použití článku 81 ES, který zakazuje protisoutěžní kartelové dohody, či článku 82 ES, který zakazuje zneužívání dominantního postavení, či nařízení Rady (EHS) č. 4064/89 ze dne 21. prosince 1989 o kontrole spojování podniků [61]. Mění se pouze povaha jednání přezkoumávaného Komisí a účel, pro který je třeba provést vymezení trhu.

169. V těchto třech řízeních umožňuje definice relevantního trhu určit a definovat prostor, v rámci kterého mezi podniky existuje hospodářská soutěž, za účelem lepšího pochopení fungování trhu. Tato definice jak na úrovni výrobků, tak na úrovni zeměpisného vymezení relevantního trhu musí umožnit určit, zda existují skuteční soutěžitelé na tomto trhu schopní ovlivnit jednání dotčených podniků nebo jim zabránit jednat nezávisle na tlacích, které vykonává účinná hospodářská soutěž.

170. Náležitá definice relevantního trhu je tedy předchozí a nutnou podmínkou pro posouzení údajně protisoutěžního jednání, ať již v rámci článků 81 ES nebo 82 ES nebo v rámci nařízení č. 4064/89 [62]. Komise ostatně stanovila základní zásady a kritéria pro posouzení, ze kterých vychází při definici relevantního trhu, ve sdělení ze dne 9. prosince 1997 [63]. V tomto sdělení Komise stanoví základní metodu a kritéria pro posouzení, která se bez rozdílu použijí na tři druhy řízení.

60 — Rozsudky Soudu ze dne 15. března 2000, Cimenteries CBR a další v. Komise, (T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Recueil, s. II-491, bod 833); ze dne 6. července 2000, Volkswagen v. Komise (T-62/98, Recueil, s. II-2707, bod 230), jakož i ze dne 11. prosince 2003, Adriatica di Navigazione v. Komise (T-61/99, Recueil, s. II-5349, bod 27).

61 — Úř. věst. 1990, L 257, s. 13; Zvl. vyd. 08/01, s. 31.

62 — Rozsudek Soudu ze dne 10. března 1992, SIV a další v. Komise (T-68/89, T-77/89 a T-78/89, Recueil, s. II-1403, bod 159).

63 — Sdělení Komise o definici relevantního trhu pro účely práva hospodářské soutěže Společenství (Úř. věst. 1997, C 372, s. 5; Zvl. vyd. 08/01, s. 155, dále jen „sdělení o definici trhu“).

171. Naopak, jak vyplývá z uvedeného sdělení o definici trhu, Komise může tato kritéria používat flexibilně a pragmaticky a poměrně vyvažovat v závislosti na dotčeném problému hospodářské soutěže, vlastnostech relevantních výrobků, jakož i cílech, které sleduje [64]. Jak Komise uvádí v bodě 25 sdělení o definici trhu, rozhodnutí je tak přijímáno na základě řady kritérií a různých důkazů, přičemž v určitých případech jsou některé druhy důkazů určující, zejména pokud jde o zvláštnosti průmyslu či služeb, které se zkoumají, zatímco v jiných případech nemusí mít stejný druh důkazů žádný význam.

172. Způsob, jakým Komise definuje trh, tedy závisí na povaze dotčeného problému v oblasti hospodářské soutěže a na zvláštnosti některých trhů. V tomto smyslu je definice trhu nástrojem, který Komisi umožňuje vykonávat její kontrolu v závislosti na předmětu článků 81 ES nebo 82 ES.

173. Pokud jde o článek 82 ES, má soud Společenství za to, že definice relevantního trhu představuje nezbytnou předchozí podmínku pro posouzení existence dominantního postavení podniku [65], což je nezbytné před přezkumem existence zneužívání.

64 — Body 10 a 25 sdělení o definici trhu.

65 — Výše uvedený rozsudek SPO a další v. Komise.

174. Naopak pokud jde o čl. 81 odst. 1 ES, má soud Společenství za to, že předchozí definice relevantního trhu není nutná v případě, že samotná sporná dohoda má protisoutěžní cíl, tedy pokud Komise mohla správně dojít k závěru, bez předchozího vymezení trhu, že dotčená dohoda narušuje hospodářskou soutěž a může citelně ovlivnit obchod mezi členskými státy [66]. Soud Společenství má v tomto případě na mysli nejzávažnější dohody výslovně zakázané čl. 81 odst. 1 písm. a) až e) ES. V tomto případě, na který odkazuje bod 172 napadeného rozsudku, se soud Společenství domnívá, že žalobní důvody vycházející z nesprávné definice trhu jsou neúčinné a v tomto ohledu podle mého názoru spočívá rozdíl mezi řízením prováděným v rámci článku 82 ES [67].

175. Naopak mimo tento případ se soud Společenství domnívá, že definice trhu je předchozí podmínkou nutnou k tomu, aby Komise mohla určit, zda je cílem nebo výsledkem dohody omezení hospodářské

66 — Připomínám totiž, že protisoutěžní jednání může již na základě svého účelu spadat pod čl. 81 odst. 1 ES. Viz názorný příklad výše uvedený rozsudek Cimenteries CBR a další v. Komise (bod 1094) a rozsudek Soudu ze dne 25. října 2005, Groupe Danone v. Komise (T-38/02, Sb. rozh. s. II-4407, bod 99).

67 — Tato judikatura se mi zdá zpochybnitelná z hlediska práv a právní jistoty podniků. Přijme-li Komise rozhodnutí, v kterém konstatuje účast podniků na komplexním, kolektivním a nepřetržitém protiprávním jednání, jako je jednání v projednávaných věcech, musí podle mého názoru zohlednit skutečnost, že toto rozhodnutí může vést k založení osobní odpovědnosti každého z adresátů vzhledem k jejich účasti na protiprávním jednání, která musí být jasně vymezena. Jelikož uvedené rozhodnutí může mít občanskoprávní důsledky, Komise by měla podle mého názoru přezkoumat a v rozhodnutí přesně definovat relevantní trh.

soutěže a zda může ovlivnit obchod mezi členskými státy [68].

176. Vymezení trhu totiž umožňuje zejména získat informace o povaze relevantního výrobku a určit podíl na trhu dotčených podniků. Jednak umožňuje analyzovat účinky dohody na hospodářskou soutěž. Komise tak může zjistit, zda je hospodářská soutěž citelně omezena nebo naopak zda se na dohodu může vztahovat výjimka na základě čl. 81 odst. 3 písm. b) ES nebo nařízení o blokové výjimce [69] nebo zda představuje dohodu menšího významu [70]. Krom toho vymezení trhu umožňuje získat informace o tom, zda dohoda může ovlivňovat obchod mezi členskými státy.

177. V tomto rozsahu se soud Společenství domnívá, jak vyplývá z bodu 172 napadeného rozsudku, že žalobní důvody vycházející z nesprávného vymezení trhu nemají „samostatnou dimenzi“ ve vztahu k žalobním důvodům týkajícím se narušení hospodářské soutěže a ovlivnění obchodu mezi členskými státy [71]. Jinými slovy, argumenty, podle kterých se Komise dopustila nesprávného posouzení při definici trhu, jsou zohledněny v rámci přezkumu argumentů týkajících se narušení hospodářské soutěže a ovlivnění obchodu mezi členskými státy.

– K nedostatečné a rozporné povaze odůvodnění

178. ÖVAG tvrdí, že napadený rozsudek, a zejména body 174 a 175 tohoto rozsudku, jsou postiženy vadou spočívající v nedostatečném a rozporném odůvodnění.

179. I když totiž Soud v bodě 174 napadeného rozsudku uznává, že různé bankovní služby, na něž se vztahují dohody, nejsou vzájemně zastupitelné, v bodě 175 uvedeného rozsudku připouští, že Komise neměla povinnost přezkoumat zvlášť trhy těchto různých bankovních produktů.

180. Domnívám se, že tato námitka není opodstatněná.

68 — Usnesení ze dne 16. února 2006, Adriatica di Navigazione v. Komise (C-111/04 P, bod 31).

69 — Viz zejména nařízení Komise (ES) č. 2659/2000 ze dne 29. listopadu 2000 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie dohod o výzkumu a vývoji (Úř. věst. L 304, s. 7; Zvl. vyd. 08/02, s. 19).

70 — Oznámení Komise o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 81 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství (*de minimis*) (Úř. věst. 2001, C 368, s. 13; Zvl. vyd. 08/02, s. 125).

71 — Viz zejména výše uvedený rozsudek Cimenteries CBR a další v. Komise (bod 834 a citovaná judikatura).

181. Soud totiž správně vysvětlil důvody, proč nebylo vhodné přijmout úzkou definici trhu založenou výlučně na zastupitelnosti relevantních výrobků. Jak správně uvedl, taková definice by byla nepřirozená v tomto sektoru činností, jelikož jednak většina zákazníků požaduje od své banky soubor bankovních služeb, a jednak se hospodářská soutěž mezi bankami může dotýkat všech těchto služeb. Je pravdou, jak uvádí ÖVAG ve svém kasačním opravném prostředku, že někteří zákazníci se mohou obrátit na jinou banku, aby jim byla poskytnuta specifičtější služba, například půjčka. Nicméně ve většině případů má každá osoba účet u banky, v souvislosti se kterým jsou poskytovány četné služby, jako je vydávání platebních nástrojů (platební karty, výběry a příkazy k úhradě), které zákazníkovi umožňují provádět transakce (kreditní či debetní) na jeho účtu výměnou za úroky a poplatky účtované bankou. Je tedy zjevné, jak uvádí Soud, že samostatný přezkum by neumožnil plně postihnout účinky dané dohody.

182. Jak jsem přitom uvedl v bodě 171 tohoto stanoviska, Komise může flexibilně a pragmaticky používat kritéria definovaná ve sdělení o definici trhu, mezi která patří zastupitelnost výrobků, a poměrně je vyvažovat v závislosti na povaze dotčeného problému hospodářské soutěže, zvláštnostech relevantních služeb, jakož i cílech, které sleduje [72].

183. V projednávaných věcech je přitom vzhledem ke způsobu, jakým byla tato dohoda prováděna, podle mého názoru jasné, že samostatný přezkum trhů jednotlivých bankovních produktů by neumožnil postihnout rozsah, jakož i význam uvedené dohody a neodrážel by zjevně realitu.

184. Mimoto, s ohledem na velikost škály bankovních produktů a služeb, kterých se „Lombardská síť“ týkala, není vyloučeno, jak uvedl Soud, že ovlivnění obchodu uvnitř Společenství může být nepřímé a trh, na kterém se může projevit, není nezbytně totožný s trhem bankovních produktů nebo služeb, kterých se týkalo jednání ve vzájemné shodě účastníků. Pokud jde například o roční procentní sazbu nákladů, kterou je každá banka povinna stanovit při nabídce úvěru, tato sazba je stanovena nikoliv pouze na základě debetní úrokové sazby, ale rovněž na základě takových souvisejících nákladů, jako jsou náklady spojené s vedením spisu, náklady

72 — Komise ostatně v bodě 22 sdělení o definici trhu uznává, že v některých sektorech jako například v sektoru papíru, kde se spotřebitelé domnívají, že různé kvality nejsou zastupitelné, nevymezila samostatný trh pro jednotlivé kvality papíru a jejich použití. V takovém případě je papír různé kvality zahrnut do jednoho relevantního trhu a jeho prodej se sčítá pro zhodnocení celkové hodnoty a objemu trhu.

na pojištění a náklady spojené s vydáním platební karty.

185. Za těchto podmínek se domnívám, že Soud právně dostačujícím způsobem uvedl důvody, proč se domníval, že Komise neměla povinnost zvlášť přezkoumat trhy jednotlivých bankovních produktů, kterých se týkaly kulaté stoly, i přes vzájemnou nezastupitelnost relevantních produktů. V tomto kontextu se domnívám, že odůvodnění Soudu uvedené v bodech 174 a 175 napadeného rozsudku nemůže být předmětem žádné kritiky.

– K chybnému odkazu na výše uvedený rozsudek SPO a další v. Komise

186. ÖVAG zpochybňuje opodstatněnost analogie učiněné Soudem v bodě 175 napadeného rozsudku s výše uvedeným rozsudkem SPO a další v. Komise vzhledem ke skutečnosti, že v této věci Komise přijala definici trhu navrženou žalobkyní.

187. Tato námitka se mi v každém případě zdá irelevantní, a proto navrhuji, aby ji Soudní dvůr odmítl.

188. S ohledem na předcházející se domnívám, že když Soud rozhodl, že Komise mohla provést souhrnnou analýzu přeshraničního účinku bankovních kulatých stolů, nedopustil se žádného nesprávného právního posouzení a dostatečně a bez jakéhokoli rozporu odůvodnil své uvažování.

189. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr zamítl druhou část tohoto prvního důvodu kasačních opravných prostředků jako neopodstatněnou.

3. K třetí části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z neprokázání citelného ovlivnění obchodu uvnitř Společenství kartelovou dohodou

a) Argumentace účastnic řízení

190. V rámci svého prvního důvodu kasačních opravných prostředků vycházejícího z porušení čl. 81 odst. 1 ES Erste připomíná, že ovlivnění obchodu mezi členskými státy není jedinou podmínkou použití tohoto ustanovení. Jak připomněl Soud v bodě 167 napadeného rozsudku, je rovněž nezbytné prokázat, že potenciální účinek kartelové dohody na obchod je citelný. I kdyby přitom Soud právem dospěl k závěru, že „Lombardská síť“ mohla potenciálně ovlivnit

obchod uvnitř Společenství, neprokázal, že toto ovlivnění bylo citelné. Podle navrhovatelky, jestliže dohoda uzavřená mezi bankami měla přeshraniční účinky, jednalo se pouze o velmi omezené účinky.

b) Posouzení

191. Kritérium ovlivnění obchodu mezi členskými státy zahrnuje kvantitativní prvek, který omezuje použitelnost práva Společenství pouze na dohody, které mohou mít citelné účinky. Pokud tyto dohody ovlivňují obchod jen nevýznamným způsobem, nevztahuje se na ně zákaz stanovený v čl. 81 odst. 1 ES.

192. Ve svém kasačním opravném prostředku Erste vytýká Soudu, že neprokázal, že „Lombardská síť" mohla ovlivnit obchod uvnitř Společenství citelným způsobem.

193. I když je skutečně politováníhodné, že Soud výslovně neuvedl, že se jedná o citelné ovlivnění, zdá se mi však, že to jasně vyplývá z povahy dotčené dohody a ze zjištění Soudu uvedených v bodech 111 až 121, 179, 183 až 185 napadeného rozsudku.

194. Podle ustálené judikatury, a jak vyplývá i z bodu 97 tohoto stanoviska, čl. 81 odst. 1 ES nevyžaduje, aby kartelové dohody, na které se vztahuje toto ustanovení, citelně ovlivňovaly obchod uvnitř Společenství (podle Soudního dvora by totiž bylo velmi obtížné tento důkaz předložit), ale požaduje pouze, aby bylo prokázáno, že tyto kartelové dohody mohou mít takový účinek [73]. Ve výše uvedené věci Miller International Schallplatten v. Komise tak Soudní dvůr rozhodl, že je dostačující, že Komise na základě skutkových okolností prokázala, že *nebezpečí* [74] citelného ovlivnění existuje [75].

195. Mimoto, jak jsem uvedl, ovlivnění obchodu uvnitř Společenství může vyplývat ze spojení více faktorů [76]. Posouzení citelné povahy ovlivnění závisí na okolnostech každého případu a musí zohledňovat různé skutečnosti, jako hospodářský a právní kontext kartelové dohody [77], její povahu, vlastnosti relevantních výrobků a konečně postavení, jakož i význam dotčených subjektů na relevantním trhu.

196. V napadeném rozsudku přitom Soud několikrát uvedl, že dohoda nejen sdružuje téměř všechny rakouské úvěrové instituce (mezi kterými figurují největší banky), ale

73 — Výše uvedený rozsudek Asnef-Equifax a Administración del Estado (bod 43 a citovaná judikatura).
74 — Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.
75 — Bod 15 tohoto rozsudku.
76 — Viz bod 96 tohoto stanoviska.
77 — Viz výše uvedený rozsudek Asnef-Equifax a Administración del Estado (bod 35 a citovaná judikatura).

zahrnuje rovněž velmi širokou škálu bankovních produktů a služeb, zejména vklady a úvěry, a vztahuje se na celé vnitrostátní území, čímž vzniká nebezpečí změny podmínek hospodářské soutěže v celém členském státě. Mimo to, co jsem uvedl dříve v bodech 118 až 126 tohoto stanoviska, a zejména s ohledem na samotnou povahu této dohody, se domnívám, že tato zjištění stačí k prokázání, že uvedená dohoda mohla citelným způsobem ovlivnit obchod mezi členskými státy.

197. V důsledku toho se domnívám, že výtka společnosti Erste není relevantní a navrhuji, aby Soudní dvůr třetí část prvního důvodu kasačních opravných prostředků zamítl.

4. Ke čtvrté části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z neprovedení analýzy skutečných účinků kartelové dohody na trh

a) Argumentace účastnic řízení

198. ÖVAG vytýká Soudu, že neprovedl analýzu skutečných účinků kartelové dohody na trh, i když se jednalo o „dodatečné posouzení protiprávního jednání, které se stalo v minulosti“. Judikatura, které se Soud v bodě 166 napadeného rozsudku dovolává a podle které i potenciální účinky kartelového dohody na obchod mezi členskými státy postačují k tomu, aby se na dohodu vztahovala působnost článku 81 ES, se podle společnosti ÖVAG v projednávané věci nepoužije. Soud se tak dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že v projednávaných věcech byl potenciální účinek kartelové dohody dostatečně prokázán, i když bylo možné přezkoumat existenci uváděných účinků. Pokud by Soud tento přezkum provedl, zjistil by, že dohody neměly žádný vliv na přeshraničních obchod.

b) Posouzení

199. Tato námitka musí být podle mého názoru odmítnuta.

200. Z ustálené judikatury, kterou Soud v bodě 166 napadeného rozsudku uvedl, totiž vyplývá, že čl. 81 odst. 1 ES nevyžaduje, aby daná omezení hospodářské soutěže skutečně ovlivňovala obchod mezi členskými státy, ale vyžaduje pouze, aby bylo prokázáno, že dohody takový účinek mohou mít [78].

78 — Viz výše uvedené rozsudky Ferriere Nord v. Komise (bod 19), jakož i Bagnasco a další (bod 48).

201. Tato judikatura nečiní rozdíl mezi tím, zda se jedná o přezkum slučitelnosti dohody v rámci dodatečné kontroly, která se v tomto případě týká dohody, která již byla uzavřena nebo prováděna, nebo v rámci předcházející kontroly, a sice pokud tato dohoda byla předem oznámena Komisi za účelem poskytnutí výjimky.

202. Připustit tezi společnosti ÖVAG by znamenalo zavést rozdílný přístup a kontrolu podle toho, zda se jedná o posouzení dohody předem, nebo dodatečně. Takový přístup přitom nebyl judikaturou stanoven.

203. Za těchto podmínek nelze Soudu vytýkat, že se dopustil nesprávného právního posouzení.

204. Z těchto úvah vyplývá, že podle mého názoru Soud správně posoudil možnost „Lombardské sítě“ ovlivnit obchod mezi členskými státy a svou analýzu správně odůvodnil.

205. Soud, jakož i Komise v článku 1 sporného rozhodnutí se tak mohly oprávněně domnívat, že dohody uzavřené mezi navrhovatelkami představují protiprávní jednání v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES.

206. V důsledku toho navrhuji, aby Soudní dvůr zamítl tento první důvod kasačních opravných prostředků jako neopodstatněný.

B – *K druhému důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávného přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání*

207. Tento důvod směřuje ke zpochybnění určení adresátů sporného rozhodnutí uvedených v článku 1 tohoto rozhodnutí.

1. Argumentace účastnic řízení

208. Erste tvrdí, že se Soud dopustil různých nesprávných právních posouzení a posouzení skutkového stavu, když v bodech 327 a násl., napadeného rozsudku rozhodl, že odpovídá za protiprávní jednání, kterého se dopustila společnost GiroCredit Bank der österreichischen Sparkassen AG (dále jen „GiroCredit“) v době před jejím nabytím této společnosti.

209. Erste zaprvé tvrdí, že Soud nesprávně posoudil hospodářské a právní propojení mezi společností GiroCredit a skupinou Bank Austria. V tomto ohledu Erste připomíná, že až do převzetí většiny jejího kapitálu dne 20. května 1997 byla většinovým vlastníkem společnosti GiroCredit skupina Bank Austria, která se sama účastnila „Lombardského klubu“. Tato skupina ovládala společnost GiroCredit nejen prostřednictvím většinové účasti na kapitálu této posledně uvedené, ale rovněž prostřednictvím jmenování členů dozorčí rady a představenstva a obsazení nejvyšších míst ve vedení společnosti GiroCredit zaměstnanci Bank Austria AG. V důsledku toho mělo být jednání společnosti GiroCredit za toto období přičteno společnosti BA-CA. Mimoto zjištění Soudu, podle kterého byla GiroCredit právnickou osobou odpovědnou za provádění bankovních činností, je z právního hlediska nesprávné, protože tato posledně uvedená společnost byla rovněž ovládaná a řízená skupinou Bank Austria.

210. Zadruhé Erste tvrdí, že se Soud rovněž dopustil nesprávného právního posouzení v bodech 328 až 336 napadeného rozsudku, když se domníval, že Komise mohla sankcionovat buď dceřinou společnost, která se účastnila protiprávního jednání, nebo mateřskou společnost, která ji během tohoto období ovládala, a to i v případě hospodářského nástupnictví.

211. Komise zdůrazňuje, že je třeba jasně rozlišovat mezi určením právnické osoby odpovědné za podnik, který se účastnil protiprávního jednání, a podmínkami, za kterých může být jednání dceřiné společnosti se samostatnou právní subjektivitou přičteno mateřské společnosti. Uvádí, že její přístup není ve svém důsledku nespravedlivý, jelikož samotná společnost Erste se kartelové dohody účastnila.

2. Posouzení

212. Tímto důvodem Erste namítá, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když se domníval, že Komise byla oprávněna jí přičíst odpovědnost za protiprávní jednání, kterého se dopustila společnost GiroCredit před jejím nabytím, i když tato posledně uvedená společnost byla v okamžiku spáchání protiprávního jednání součástí skupiny Bank Austria.

213. Konkrétněji je Soudní dvůr vyzván, aby přezkoumal, zda skutečnost, že GiroCredit byla ovládána jinou mateřskou společností v okamžiku, kdy se dopustila protiprávního jednání, vylučuje, aby Komise přičetla společnosti Erste jakožto nové mateřské společnosti protiprávní jednání této dceřiné společnosti.

214. Nedomnívám se, že tomu tak je.

215. Nejprve je třeba připomenout zásady, které Soudní dvůr stanovil v oblasti přičitatelnosti protiprávních jednání v případě nástupnictví podniků a v rámci skupiny společností.

216. Z ustálené judikatury vyplývá, že právo Společenství v oblasti hospodářské soutěže se vztahuje na činnosti „podniků“ a že pojem „podnik“ zahrnuje jakoukoli entitu vykonávající hospodářskou činnost *nezávisle na právním postavení této entity a způsobu jejího financování* [79].

217. Soudní dvůr se mimoto domnívá, že odpovědnost za spáchání protiprávního jednání v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES má osobní povahu z důvodu nejen povahy dotčeného protiprávního jednání, ale také povahy a stupně přísnosti sankcí za toto protiprávní jednání [80].

218. V důsledku toho se Soudní dvůr domnívá, že je na fyzické nebo právnické osobě, která řídila podnik v okamžiku, kdy došlo k protiprávnímu jednání, aby nesla odpovědnost za toto protiprávní jednání, i když v okamžiku přijetí rozhodnutí, kterým je toto protiprávní jednání konstatováno, již za podnik nese odpovědnost jiná osoba [81]. Pokud právnická osoba, která řídila podnik v okamžiku protiprávního jednání, existuje, odpovědnost za protiprávní jednání podniku nese tato právnická osoba, i když materiální a lidské zdroje, které se podílely na spáchání protiprávního jednání, byly poté převzaty třetí osobou [82].

219. Naopak, pokud entita, která spáchala protiprávní jednání v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, přestane po spáchání protiprávního jednání právně a hospodářsky existovat, Soudní dvůr používá kritérium zvané „kritérium hospodářské kontinuity“ [83].

220. Použití tohoto kritéria umožňuje zabránit tomu, aby se podniky vyhnuly sankcím uloženým Komisí tím, že by pouze změnily svou identitu na základě restrukturalizace, převodu nebo jiných právních nebo

79 — Kurzíva provedeno autorem tohoto stanoviska. Viz zejména rozsudek ze dne 11. prosince 2007, ETI a další (C-280/06, Sb. rozh. s. I-10893, bod 38 a citovaná judikatura).

80 — Viz zejména výše uvedený rozsudek Komise v. Anic Partecipazioni (bod 78).

81 — Viz rozsudky ze dne 16. listopadu 2000, KNP BT v. Komise (C-248/98 P, Recueil, s. I-9641, bod 71); Cascades v. Komise (C-279/98 P, Recueil, s. I-9693, bod 78); Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise (C-286/98 P, Recueil, s. I-9925, bod 37), SCA Holding v. Komise (C-297/98 P, Recueil, s. I-10101, bod 25), jakož i výše uvedený rozsudek ETI a další (bod 39 a citovaná judikatura).

82 — Viz zejména výše uvedený rozsudek SCA Holding v. Komise (bod 25).

83 — Viz zejména výše uvedený rozsudek Komise v. Anic Partecipazioni (bod 145).

organizačních změn, a tedy zajistit účinné provádění pravidel hospodářské soutěže [84].

221. Za těchto podmínek se soud domnívá, že pokud mezi okamžikem, kdy došlo k protiprávnímu jednání, a okamžikem, kdy za něj musí dotčený podnik nést odpovědnost, přestane právnická osoba odpovědná za provoz tohoto podniku právně existovat, je nezbytné nejprve lokalizovat všechny materiální a lidské zdroje, které se podílely na spáchání protiprávního jednání, aby byla následně určena osoba, která se stala odpovědnou za jejich využívání [85].

222. Pokud jde konkrétněji o přičitatelnost protiprávních jednání v rámci skupiny společností, Soudní dvůr se domnívá, že skutečnost, že dceřiná společnost má samostatnou právní subjektivitu, nestačí k vyloučení možnosti, že její jednání bude přičteno mateřské společnosti zejména tehdy, pokud dceřiná společnost nerozhoduje nezávisle o svém jednání na trhu, ale v podstatě provádí pokyny vydané touto posledně uvedenou [86].

84 — V takové situaci má totiž Soudní dvůr za to, že by byl ohrožen cíl potlačovat jednání v rozporu s pravidly hospodářské soutěže a předcházet jejich opakování prostřednictvím odrazujících sankcí (viz výše uvedený rozsudek ETI a další, bod 41 a citovaná judikatura).

85 — Rozsudek Soudu ze dne 20. dubna 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise (T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Recueil, s. II-931, bod 953).

86 — Viz zejména rozsudky ze dne 16. listopadu 2000, Metsä-Serla a další v. Komise (C-294/98 P, Recueil, s. I-10065, bod 27) a ze dne 2. října 2003, Aristrain v. Komise (C-196/99 P, Recueil, s. I-11005, bod 96).

223. Po připomenutí těchto skutečností je třeba nyní přezkoumat přípustnost a opodstatněnost námitek předložených navrhovatelkou.

224. Na podporu své první námitky navrhovatelka v podstatě zpochybňuje skutková posouzení Soudu. Zpochybňuje tvrzení obsažená v bodě 327 napadeného rozsudku, podle kterých byla v okamžiku spáchání protiprávního jednání právnickou osobou odpovědnou za provádění bankovních činností GiroCredit. Poskytuje v tomto ohledu důkazy směřující k prokázání, že podmínky, za kterých může být odpovědnost za jednání dceřiné společnosti přičtena mateřské společnosti, byly splněny, pokud jde o společnosti Bank Austria AG a GiroCredit.

225. Domnívám se, že tyto argumenty nejsou přípustné s ohledem na zásady, které jsem uvedl v bodech 65 až 72 tohoto stanoviska. Pokud jde totiž o zjištění Soudu uvedená v bodě 327 napadeného rozsudku, jedná se o skutková posouzení, která nelze projednávat v rámci kasačního opravného prostředku. Pokud jde dále o důkazy, které navrhovatelka poskytuje na podporu svého tvrzení, jedná se pouze o doslovné převzetí důkazů, které již předložila před Soudem. Touto první námitkou se tak navrhovatelka chce ve skutečnosti domoci pouhého nového přezkumu návrhu podaného k Soudu a nového posouzení skutkového stavu, které Soudnímu dvoru v rámci kasačního opravného prostředku nepřísluší.

226. Na podporu své druhé námitky navrhovatelka v podstatě tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že odpovědnost za jednání společnosti GiroCredit před jejím převodem musí být přičteno nové mateřské společnosti, a sice společnosti Erste, a nikoliv dřívější mateřské společnosti, tedy společnosti Bank Austria AG.

227. Domnívám se, že tato námitka není opodstatněná z několika důvodů.

228. Z hlediska zásad stanovených Soudním dvorem odpovídala společnost GiroCredit za protiprávní jednání, kterých se sama dopustila na trhu. I přes většinovou účast skupiny Bank Austria [87] totiž z bodu 479 odůvodnění sporného rozhodnutí vyplývá, že obchodní politika této dceřiné společnosti nebyla ovlivňována její mateřskou společností, ani dokonce určována třetím podnikem. Z uvedeného bodu 479 rovněž vyplývá, že GiroCredit hájila své vlastní zájmy nezávisle, na základě vlastní odpovědnosti a bez toho, aby dostávala jakékoli pokyny. Z hlediska výše uvedené judikatury tedy dřívější mateřská společnost neodpovídala za jednání své dceřiné společnosti.

229. Z důvodu jejího nabytí společností Erste přestala právnická osoba odpovědná za provoz společnosti GiroCredit právně existovat a na základě kritéria hospodářské kontinuity se společnost Erste stala právnickou osobou odpovědnou za všechny materiální a lidské zdroje tohoto podniku, a to i za ty, které se podílely na spáchání protiprávního jednání. Nabytí tohoto podniku tedy vedlo k převodu veškerých aktiv a pasiv podniku, včetně jeho odpovědnosti za protiprávní jednání v rozporu s právem Společenství, na společnost Erste [88].

230. V důsledku toho skutečnost, že společnost GiroCredit byla ovládána jinou mateřskou společností v okamžiku, kdy se sama dopustila protiprávního jednání, neumožňuje vyloučit, že společnost Erste bude jakožto nová mateřská společnost odpovědná za jednání této dceřiné společnosti před jejím nabytím. Pokud by byl připuštěn opak, znamenalo by to v konečném výsledku zpochybnit nezávislost, která byla uvedené dceřiné společnosti přiznána.

231. Za těchto podmínek se domnívám, že se Soud mohl právem domnívat, že přičitatelnost odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané společností GiroCredit společnosti Erste nemůže být vyloučena pouze na základě skutečnosti, že společnost GiroCredit byla v okamžiku spáchání protiprávního jednání ovládána jinou mateřskou společností.

87 — Ze zjištění Soudu uvedených v bodě 7 napadeného rozsudku vyplývá, že většinovým akcionářem společnosti GiroCredit byla skupina Bank Austria.

88 — Soud jasně uvedl tuto judikaturu v bodech 323 až 326 a 330 až 333 napadeného rozsudku.

232. Mimoto je třeba zohlednit skutečnost, že Erste nemohla nevědět o protisoutěžním jednání společnosti GiroCredit v okamžiku jejího nabytí, jelikož se obě dvě účastnily již téměř tři roky protiprávního jednání uvedeného ve sporném rozhodnutí [89]. Navrhovatelka tedy nabyla tento podnik se znalostí věci.

233. S přihlédnutím k těmto skutečnostem se domnívám, že důvod kasačního opravného prostředku předložený společností Erste, který vychází z nesprávného přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání, může být odmítnut jako zčásti nepřípustný a zčásti zamítnut jako neopodstatněný, aniž by bylo potřeba přezkoumat ostatní námitky.

234. Z předcházejícího vyplývá, že důvody kasačních opravných prostředků dovolávané navrhovatelkami na podporu jejich návrhu na zrušení článku 1 sporného rozhodnutí musí být podle mého názoru zamítnuty v plném rozsahu.

89 — Na dotčená jednání se čl. 81 odst. 1 ES vztahoval od 1. ledna 1995. Erste nabyla společnost GiroCredit v květnu 1997. Obě entity se spojily v říjnu 1997.

IX – K důvodům kasačních opravných prostředků vycházejícím z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 v rozsahu, v němž je posouzení závažnosti protiprávního jednání a základní částky pokuty postiženo vadou spočívající v nesprávných právních posouzeních a v chybějícím odůvodnění a porušuje právo na obhajobu

235. Tyto důvody kasačních opravných prostředků směřují ke snížení částky pokut uložených navrhovatelkám v článku 3 sporného rozhodnutí. Směřují ke zpochybnění posouzení Soudu, pokud jde zaprvé o závažnost protiprávního jednání, zadruhé o existenci polehčujících okolností a zatřetí o spolupráci navrhovatelek při řízení.

A – *K prvnímu důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení, pokud jde o posouzení závažnosti protiprávního jednání*

236. BA-CA v rámci svého prvního důvodu kasačního opravného prostředku, jakož i Erste a RZB v rámci jejich druhého důvodu kasačních opravných prostředků zpochybňují opodstatněnost posouzení Soudu týkajících se závažnosti protiprávního jednání.

237. Podle metody stanovené v bodě 1 pokynů se částka pokut stanoví na základě

dvou kritérií uvedených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, a sice závažnosti protiprávního jednání a jeho délce [90].

jednání, závažná protiprávní jednání a velmi závažná protiprávní jednání.

– *Méně závažná protiprávní jednání*:

238. Bod 1 A první a druhý pododstavec pokynů stanoví:

těmi mohou být obchodní omezení, obvykle vertikální povahy, avšak s omezeným dopadem na trh, jež ovlivňují pouze podstatnou, avšak relativně omezenou část trhu Společenství.

„Při hodnocení závažnosti protiprávního jednání je třeba brát v úvahu jeho povahu, skutečný dopad na trh, pokud jej lze měřit, a velikost relevantního zeměpisného trhu.

Předpokládané pokuty: 1 000 až 1 milion [eur].

– *Závažná protiprávní jednání*:

Protiprávní jednání se tak zařadí do jedné ze tří kategorií: méně závažná protiprávní

těmi budou častěji horizontální nebo vertikální omezení stejného typu, jako protiprávní jednání uvedená výše, avšak přísněji uplatňovaná, s širším dopadem na trh a s účinky v rozsáhlých oblastech společného trhu. […]

90 — Tato metoda je uvedena v bodech 9 až 13 tohoto stanoviska.

Předpokládané pokuty: 1 milion až 20 milionů [eur].

– *Velmi závažná protiprávní jednání*:

těmi budou obecně horizontální omezení, jako cenové kartely a kvóty podílů na trhu nebo jiné praktiky, které ohrožují řádné fungování jednotného trhu […]

Předpokládané pokuty: nad 20 milionů [eur]“.

239. Závažnost protiprávního jednání je poté posuzována ve vztahu k vlastnostem každého dotčeného podniku. V každé z těchto kategorií navrhovaný rozsah pokut umožňuje, aby se na podniky použilo diferencované zacházení podle povahy protiprávního jednání, kterého se dopustily. Komise tak bere v úvahu, zda dotčené podniky skutečně měly hospodářskou schopnost způsobit škodu a určuje výši pokuty na úrovni, která zajistí její odrazující účinek. V této fázi tak Komise může zařadit podniky do různých kategorií a poměrně vyvážit základní částku pokuty pro každý z nich.

240. Po připomenutí těchto skutečností je nyní třeba přezkoumat veškeré námitky předložené společnostmi Erste, RZB a BA-CA, které vycházejí z nesprávného posouzení závažnosti protiprávního jednání.

241. Jak jsem uvedl v bodě 69 tohoto stanoviska, Soudní dvůr musí přezkoumat, v jakém rozsahu Soud právně náležitým způsobem přihlédl ke všem faktorům pro posouzení závažnosti určitého jednání podniku ve světle článku 81 ES a článku 15 nařízení č. 17.

1. K první části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z posouzení v rozporu s pokyny

a) Argumentace účastnic řízení

242. RZB se dovolává rozpornosti odůvodnění v napadeném rozsudku. I když totiž v bodě 226 napadeného rozsudku Soud uvedl, že se Komise nesmí odchýlit od metody, kterou stanovila v pokynech, v bodě 237 uvedeného rozsudku rozhodl, že skutečnost, že Komise přesně vymezila svůj přístup, pokud jde o posouzení závažnosti protiprávního jednání, nebrání tomu, aby Komise posoudila protiprávní jednání v závislosti na okolnostech případu, které nejsou výslovně

uvedeny v pokynech. Navrhovatelka vytýká Soudu, že se pro účely přezkumu legality sporného rozhodnutí odchýlil od metodologie uvedené v pokynech. Soud tak neprávem rozhodl, že toto posouzení může zohlednit kritéria, která nejsou výslovně uvedena v pokynech, třebaže tyto pokyny zakládají u podniků legitimní očekávání.

243. Komise uvádí, že je sice pravdou, že je skutečně omezena pokyny, které si stanovila, neplatí to však pro Soud v rámci jeho pravomoci v plné jurisdikci. Z judikatury mimoto jasně vyplývá, že pokyny stanoví pouze „minimální seznam", který neobsahuje taxativní výčet faktorů, které je třeba zohlednit. Za odůvodněných okolností je dokonce možné se od tohoto seznamu odchýlit.

b) Posouzení

244. Domnívám se, že tato námitka není opodstatněná.

245. Podle mého názoru se totiž Soud tím, že se domníval, že metoda popsaná Komisí v pokynech nebrání zohlednění faktorů, které nejsou v pokynech výslovně uvedeny, nedopustil žádného nesprávného posouzení.

246. Pokyny obsahují flexibilní prvky, které Komisi umožňují zohlednit několik skutečností při posuzování závažnosti protiprávního jednání v mezích stanovených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 [91].

247. Mezi těmito faktory uvedenými v bodě 1 A pokynů jsou nejen ty, které jsou spojeny s povahou protiprávního jednání, jeho dopadem a jeho zeměpisným rozsahem, ale také faktory, které jsou spojeny se samotnými vlastnostmi podniků a nutností zajistit, aby opatření mělo odrazující účinek. Při posuzování každého z uvedených faktorů Komise nutně dospěje k tomu, že zohlední faktory, které jsou vlastní protiprávnímu jednání a které pokyny nemohou taxativně stanovit [92].

91 — Viz obdobně rozsudek ze dne 29. června 2006, SGL Carbon v. Komise (C-308/04 P, Sb. rozh. s. I-5977, bod 46 a citovaná judikatura).

92 — V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudní dvůr ustáleně rozhoduje, že závažnost protiprávního jednání musí být zjištěna v závislosti na více skutečnostech, a to aniž by byl stanoven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto [výše uvedené rozsudky Ferriere Nord v. Komise (bod 33), jakož i Dansk Rørindustri a další v. Komise (body 240 a 241)].

248. V tomto ohledu Komise může vycházet z řady faktorů, které stanovil samotný Soudní dvůr ve své judikatuře [93].

249. Může především posoudit závažnost protiprávního jednání v závislosti na zvláštních okolnostech věci a zohlednit právní a hospodářský kontext daného jednání. Při přezkumu povahy omezení hospodářské soutěže může Komise zohlednit obsah, délku trvání, počet, intenzitu a zeměpisný rozsah dohody, jakož i hodnotu zboží, kterého se týká. Může rovněž zohlednit počet a význam účastníků dohody na trhu tím, že přezkoumá zejména jejich podíl na trhu, jejich velikost, jejich jednání a jejich roli při uzavírání dohody. Komise může také přezkoumat situaci na trhu v době, kdy došlo k protiprávnímu jednání, a zohlednit narušení hospodářství. Konečně, může též zohlednit nebezpečí, které dotčená dohoda představuje pro cíle Evropského společenství.

250. V tomto rozsahu se nedomnívám, že se Komise odchýlila od metody, kterou si v pokynech stanovila, a že porušila právní jistotu dotčených podniků [94].

251. S přihlédnutím k těmto skutečnostem se domnívám, že analýza Soudu v tomto ohledu není postižena žádnou vadou spočívající v nesprávném právním posouzení a že odůvodnění není nijak rozporné.

252. Tato první část musí být proto podle mého názoru zamítnuta.

2. K druhé části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení „vlastní povahy“ protiprávního jednání

a) Argumentace účastnic řízení

253. Na podporu druhé části RZB uplatňuje čtyři námitky.

93 — Viz rozsudky ze dne 15. července 1970, ACF Chemiefarma v. Komise (41/69, Recueil, s. 661, bod 176) a ze dne 16. prosince 1975, Suiker Unie a další v. Komise (40/73 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Recueil, s. 1663, bod 612), jakož i výše uvedené rozsudky Ferriere Nord v. Komise (bod 38); Aalborg Portland a další v. Komise (body 90 a 91 a citovaná judikatura) a Dansk Rørindustri a další v. Komise (body 241 a 242 a citovaná judikatura).

94 — V bodech 209 až 213 výše uvedeného rozsudku Dansk Rørindustri a další v. Komise Soudní dvůr připomněl, že pokyny zajišťují právní jistotu dotčených podniků a umožňují jim se seznámit s metodami výpočtu používanými Komisí při provádění čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

254. RZB zaprvé tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl v bodě 240 napadeného rozsudku, že povaha protiprávního jednání hraje prvořadou roli pro charakterizování velmi závažných protiprávních jednání, zatímco jiná kritéria, a sice skutečný dopad protiprávního jednání na trh a zeměpisný rozsah relevantního trhu mají roli méně významnou.

255. Zadruhé navrhovatelka tvrdí, že se Soud rovněž dopustil nesprávného právního posouzení, když své posouzení opřel o faktory, které nejsou v pokynech, a sice význam bankovního sektoru pro hospodářství, širokou škálu bankovních produktů, kterých se kartelová dohoda týká, a účast velké většiny rakouských bank na setkáních.

256. Zatřetí navrhovatelka Soudu vytýká, že nezohlednil vládní politiku na ochranu bankovního sektoru před volným fungováním trhu. Mimoto se neprávem domníval, že podíl státních orgánů na činnostech, na které se vztahuje článek 81 ES, je z hlediska pokuty přitěžující okolností.

257. Začtvrté RZB tvrdí, že Soud při přezkumu samotné závažnosti protiprávního jednání neprávem nezohledňuje odrazující účinek, i když je zastáncem souhrnného posouzení.

b) Posouzení

258. Pokud jde o první námitku, domnívám se, že se Soud právem mohl domnívat, že vlastní povaha protiprávního jednání má skutečně prvořadou roli pro charakterizování velmi závažných protiprávních jednání.

259. Z ustálené judikatury jednak vyplývá, že horizontální kartelové dohody o cenách byly vždy považovány za součást nejzávažnějších protiprávních jednání porušujících právo hospodářské soutěže Společenství, neboť s sebou nesou přímý zásah do podstatných parametrů hospodářské soutěže [95]. V projednávaném případě se mi zdá zřejmé, že kartelová dohoda o cenách jako je „Lombardská síť“ takového rozsahu, jaký byl zjištěn Komisí, která se týká tak významného hospodářského sektoru, jako je bankovní sektor, se nemůže vyhnout tomu, aby byla kvalifikována jako velmi závažné protiprávní jednání.

95 — Viz zejména rozsudky Soudního dvora ze dne 2. října 2003, Thyssen Stahl v. Komise (C-194/99 P, Recueil, s. I-10821, bod 118); Soudu ze dne 12. července 2001, Tate & Lyle a další v. Komise (T-202/98, T-204/98 a T-207/98, Recueil, s. II-2035, bod 103) a ze dne 19. března 2003, CMA CGM a další v. Komise (T-213/00, Recueil, s. II-913, bod 262).

260. Mimoto Soud v rozsudku ze dne 30. září 2003, Michelin v. Komise [96], rozhodl, že závažnost protiprávního jednání může být stanovena s ohledem na povahu a účel zneužívajícího chování a že faktory vztahující se k účelu chování mohou mít větší význam pro stanovení výše pokuty než faktory vztahující se k jeho účinkům [97]. Soudní dvůr potvrdil tento přístup, když rozhodl, že účinek protisoutěžního jednání není rozhodujícím kritériem při posuzování náležité výše pokuty [98].

261. Konečně, jak uvedl správně Soud v bodě 240 napadeného rozsudku, z pokynů a zejména z popisu velmi závažných protiprávních jednání vyplývá, že kartelové dohody o cenách mohou být kvalifikovány jako velmi závažné pouze na základě jejich vlastní povahy, aniž by Komise byla povinna prokázat skutečný dopad protiprávního jednání na trh nebo posoudit rozsah relevantního zeměpisného trhu [99]. Již ze své vlastní povahy tak tento typ dohody může představovat velmi závažné protiprávní jednání bez ohledu na jeho skutečný dopad na trh a jeho zeměpisný rozsah.

262. V důsledku toho nemůže být Soudu vytýkáno, že rozhodl, že tři kritéria uvedená v bodě 1 A pokynů nemají pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání stejný význam.

263. Pokud jde o druhou námitku, již jsem v bodech 245 až 251 tohoto stanoviska uvedl, že Soud mohl právem posoudit závažnost protiprávního jednání při zohlednění jiných faktorů, než jsou faktory výslovně uvedené v pokynech. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr zamítl tuto námitku jako neopodstatněnou.

264. Pokud jde o třetí a čtvrtou námitku, navrhovatelka v podstatě kritizuje poměrné vyvažování kritérií, které umožnilo posoudit závažnost protiprávního jednání. S ohledem na roli, kterou má Soudní dvůr v rámci kasačního opravného prostředku, se domnívám, že mu nepřísluší takový přezkum provést. Proto navrhuji, aby Soudní dvůr tyto námitky odmítl jako nepřípustné.

265. S přihlédnutím ke všem těmto skutečnostem se domnívám, že druhá část tohoto důvodu kasačních opravných prostředků musí být zamítnuta.

96 — T-203/01, Recueil, s. II-4071.

97 — Body 258 a 259.

98 — Výše uvedený rozsudek Thyssen Stahl v. Komise (bod 118).

99 — Viz rovněž rozsudek Soudu ze dne 26. dubna 2007, Bolloré a další v. Komise (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 a T-136/02, Sb. rozh. s. II-947, bod 447). Tento rozsudek je předmětem kasačních opravných prostředků v současné době projednávaných před Soudním dvorem (C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P). Tyto kasační opravné prostředky se však této otázky netýkají.

3. K třetí části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení, pokud jde o „skutečný dopad protiprávního jednání na trh“

a) Argumentace účastnic řízení

266. RZB tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když souhlasil s tím, že Komise vyvodila z pouhého „provádění“ kartelové dohody existenci skutečného dopadu protiprávního jednání na trh. Toto posouzení je v rozporu se zněním pokynů a prokazuje, že Soud zaměňuje „provádění“ dohod, což je podmínkou použití článku 81 ES, se striktnějším kritériem „skutečného dopadu na trh“, které je relevantní za účelem odůvodnění závažnosti protiprávního jednání. Uvažování Soudu [100] je v rozporu s výše uvedeným rozsudkem Cascades v. Komise. Mimoto hospodářský znalecký posudek předložený navrhovatelkami prokazuje, že dohody týkající se základních produktů neměly žádný dopad na skutečně uplatňované podmínky.

267. BA-CA se domnívá, že skutečné dopady protiprávního jednání na trh byly posouzeny nesprávně. Hospodářský znalecký posudek předložený navrhovatelkami totiž prokazuje, že setkání takové účinky na rakouské trhy neměla.

268. Mimoto podle společnosti BA-CA Soud v rámci svého přezkumu hospodářského znaleckého posudku porušil zásady provádění důkazů. Když totiž vyžadoval, aby se takový posudek zabýval „všemi potenciálními účinky dohod na trh“, překročil meze toho, co je možné vyžadovat od hospodářského znaleckého posudku, který má prokázat, že dohody nebyly prováděny a že neexistuje příčinná souvislost mezi bankovními kulatými stoly a hospodářskou soutěží na trhu.

269. Komise uvádí, že znalecký posudek předložený bankami se týkal pouze dvou bankovních produktů, a nikoliv potenciálních účinků dohody na trh. V každém případě provádění dohody s protisoutěžním cílem, byť i částečné, stačí k tomu, aby bylo možné vyloučit závěr, že uvedená dohoda neměla dopad na trh.

b) Posouzení

270. Námitka vznesená navrhovatelkami je podle mého názoru jedním z nejchoulostivějších aspektů tohoto spisu.

271. Pokyny ani judikatura Společenství nejsou totiž zcela jasné, pokud jde o nutnost a způsob, jakým je třeba zohlednit kritérium

100 — Body 53 a 62.

vycházející ze skutečného dopadu protiprávního jednání na trh.

272. Soudní dvůr má za to, že pro účely posouzení účinků protiprávního jednání na trh musí Komise vycházet z hospodářské soutěže, která by normálně existovala v případě neexistence protiprávního jednání [101]. Mimoto, i když se jedná se o velmi závažná protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže, Soudní dvůr má za to, že tato skutečnost není rozhodujícím faktorem pro posouzení náležité výše pokuty [102].

273. Mimoto podle bodu 1 A pokynů je Komise oprávněna brát v úvahu pouze skutečný dopad protiprávního jednání na trh, pokud jej lze měřit. Jinými slovy, chápu to tak, že pokud tento dopad nelze měřit, Komise jej nemůže vzít v úvahu při výpočtu pokuty.

274. Naopak, pokud jde o horizontální dohody o cenách a rozdělení trhů, z pokynů a zejména z popisu velmi závažných protiprávních jednání vyplývá, že tyto kartelové dohody mohou být kvalifikovány jako velmi závažné pouze na základě jejich vlastní povahy, aniž by Komise byla povinna prokázat skutečný dopad protiprávního jednání na trh nebo posoudit rozsah relevantního zeměpisného trhu [103]. V takovém případě představuje skutečný dopad protiprávního jednání jeden z faktorů, který, pokud jej lze měřit, může Komisi umožnit zvýšit částku pokuty nad práh 20 milionů eur.

275. Pokyny sice umožnily objasnit způsob, jakým Komise posuzuje závažnost protiprávního jednání, ale přetrvávají četné pochybnosti ohledně toho, co zahrnuje výraz „pokud jej lze měřit“. Do jaké míry musí být Komise schopna měřit skutečný dopad protiprávního jednání na trh, aby jej vzala v úvahu pro účely stanovení pokuty? Stačí pro účely stanovení pokuty, aby Komise prokázala, že dohody byly prováděny, aby z toho vyvodila skutečný dopad protiprávního jednání na trh, jak rozhodl Soud v napadeném rozsudku, nebo musí poskytnout jiné důkazy?

276. Zdá se mi, že odpověď soudu Společenství na tuto otázku není jasná, protože stále existuje nejistota ohledně faktorů, které je Komise povinna vzít v úvahu.

101 — Viz výše uvedený rozsudek Suiker Unie a další v. Komise (body 619 a 620), jakož i rozsudek Soudu ze dne 8. října 2008, Carbone-Lorraine v. Komise (T-73/04, Sb. rozh. s. II-2661, bod 83 a citovaná judikatura).

102 — Výše uvedený rozsudek Thyssen Stahl v. Komise (bod 118).

103 — Viz rovněž výše uvedený rozsudek Bolloré a další v. Komise (bod 447), jakož i napadený rozsudek (bod 240).

i) Přístup soudu Společenství

277. Podle ustálené judikatury má Soud za to, že Komise není povinna přesně kvantifikovat skutečný dopad protiprávního jednání nebo předložit posudek s konkrétními číselnými údaji [104]. Soud totiž poukazuje na obtíže, se kterými se Komise může setkat, jelikož podle Soudu „důkaz [skutečných účinků protiprávního jednání] přepokládá srovnání situace způsobené protiprávním jednáním se situací, která by nastala bez zásahu tohoto protiprávního jednání, a která je tudíž ze své podstaty hypotetická“ [105].

278. Za těchto podmínek má Soud za to, že skutečný dopad kartelové dohody na trh musí být považován za dostatečně prokázaný, pokud je Komise schopna poskytnout konkrétní a věrohodné důkazy, které s dostatečnou pravděpodobností ukazují, že kartelová dohoda měla na trh dopad [106].

104 — Rozsudky Soudu ze dne 27. září 2006, Roquette Frères v. Komise (T-322/01, Sb. rozh. s. II-3137, body 71 až 80, zvláště bod 75 a body 133 až 144); Jungbunzlauer v. Komise (T-43/02, Sb. rozh. s. II-3435, body 151 až 163, zvláště bod 155); Archer Daniels Midland v. Komise (T-59/02, Sb. rozh. s. II-3627, dále jen rozsudek „Archer Daniels Midland II“, body 157 až 168, zvláště bod 161); ze dne 8. července 2008, Knauf Gips v. Komise (T-52/03, body 388 až 415, zvláště bod 392); BPB v. Komise (T-53/03, Sb. rozh. s. II-1333, body 297 až 322, zvláště bod 301) a Lafarge v. Komise (T-54/03, body 575 až 604, zvláště bod 583).

105 — Rozsudek Soudu ze dne 5. dubna 2006, Degussa v. Komise (T-279/02, Sb. rozh. s. II-897, bod 231).

106 — Tamtéž.

279. Na základě tohoto zjištění se dále vyvinuly dva směry judikatury.

280. V prvním směru judikatury se Soud domnívá, že se Komise může oprávněně opírat o provádění kartelové dohody k tomu, aby dospěla k závěru o existenci dopadu na trh.

281. Jedná se o směr judikatury, ze které Soud vychází v napadeném rozsudku a který je představován řadou věcí, ve kterých byly vydány výše uvedené rozsudky Groupe Danone v. Komise [107] a Brasserie nationale v. Komise [108].

282. Snaží se zrelativizovat význam kritéria vycházejícího ze skutečného dopadu protiprávního jednání na trh a požadavky spojené s jeho prokázáním, jelikož v případě dohod o stanovení cen nebo o rozdělení trhů není Komise povinna toto kritérium vzít v úvahu ve smyslu pokynů za účelem kvalifikace tohoto protiprávního jednání jako velmi závažného [109].

107 — V rámci kasačního opravného prostředku podaného proti tomuto rozsudku není Soudnímu dvoru tato otázku položena.

108 — Rozsudek Soudu ze dne 27. července 2005 (T-49/02 až T-51/02, Sb. rozh. s. II-3033).

109 — Výše uvedené rozsudky Groupe Danone v. Komise (bod 150) a Brasserie nationale v. Komise (body 178 a 179), jakož i napadený rozsudek (bod 240).

283. V případě takové kartelové dohody o stanovení cen, jako je „Lombardská síť“, se Soud domnívá, že Komise může legitimně vyvozovat, že protiprávní jednání mělo účinky na trh, ze skutečnosti, že členové kartelové dohody přijali opatření za účelem uplatňování dohodnutých cen [110]. V každém případě má Soud za to, že od Komise nelze vyžadovat, je-li prokázáno provádění kartelové dohody, aby systematicky prokazovala, že dohody skutečně umožnily dotyčným podnikům dosáhnout vyšší úrovně cen transakcí než té, která by nastala v případě, že by neexistovala kartelová dohoda, a to z důvodu značných prostředků, které by to vyžadovalo, a užití hypotetických výpočtů [111].

284. Mimoto Soud přikládá rozhodující význam úmyslu účastníků přiznat jejich dohodám skutečný účinek. Má tak za to, že „[c]o se stalo posléze v oblasti skutečně uplatňovaných tržních cen, mohlo být ovlivněno jinými faktory, mimo kontrolu členů kartelové dohody“, a dochází k závěru, že členové kartelové dohody nemohou obrátit ve svůj prospěch vnější faktory, které překazily jejich úsilí [112].

285. Tato judikatura byla Soudem převzata v několika jeho rozsudcích z nedávné doby, mezi které patří rozsudek ze dne 18. června 2008, Hoechst v. Komise [113] a výše uvedený rozsudek Carbone-Lorraine v. Komise [114].

286. V druhém směru judikatury Soud vyžaduje od Komise víc než pouhý důkaz provádění kartelové dohody proto, aby mohla rozhodnout, že tato kartelová dohoda má skutečný dopad na trh.

287. V rozsudku Soudu ze dne 12. září 2007, Prym a Prym Consumer v. Komise [115], Soud uvedl, že „provádění dohody nemusí nutně znamenat, že tato dohoda má skutečné účinky“ na trh [116]. V této věci Soud rozhodl, že pro účely stanovení pokuty se Komise nesmí opírat pouze o vztah příčinné souvislosti a omezit se na poznámku, že dohoda byla prováděna, proto, aby vyvodila existenci skutečného dopadu na trh.

288. Mimoto ve výše uvedeném rozsudku Roquettes Frères v. Komise a v rozsudku Soudu ze dne 27. září 2006, Archer Daniels Midland v. Komise [117], týkajících se kartelové dohody na trhu glukonátu sodného, Soud

110 — Napadený rozsudek (bod 285).
111 — Tamtéž (bod 286 a citovaná judikatura).
112 — Tamtéž (bod 287 a citovaná judikatura).
113 — T-410/03, Sb. rozh. s. II-881, body 345 a 348.
114 — Body 84 až 87.
115 — T-30/05. Tento rozsudek je v současné době předmětem kasačního opravného prostředku před Soudním dvorem (C-534/07 P).
116 — Bod 110.
117 — T-329/01, Sb. rozh. s. II-3255, dále jen „rozsudek Archer Daniels Midland I“.

uvedl, že „účinné provádění kartelové dohody představuje díky tomu, že je předběžnou podmínkou skutečného dopadu kartelové dohody, počáteční nepřímý důkaz existence skutečného dopadu kartelové dohody“ [118]. Může se jednat o silný nepřímý důkaz existence dopadu na trh avšak za podmínky, že se Komise neomezila na tuto analýzu [119].

289. Ve věcech, ve kterých byly vydány oba tyto výše uvedené rozsudky, tak Komise prokázala nejen existenci „pečlivého“ provádění dohod, ale rovněž shodu mezi cenami stanovenými kartelovou dohodou a cenami skutečně uplatňovanými na trhu dotčenými podniky. Komise rovněž zdůraznila význam podílu podniků na relevantním trhu, jakož i úsilí, které věnovaly organizaci, sledování a kontrole dohod [120].

290. Mimoto ve výše uvedených rozsudcích ze dne 27. září 2006, Jungbunzlauer v. Komise a Archer Daniels Midland II, týkajících se kartelové dohody na trhu kyseliny citrónové, Soud rozhodl, že Komise správně posoudila skutečný dopad kartelové dohody na trh tím, že prokázala existenci „pečlivého“ provádění dohod a shodu mezi cenami stanovenými kartelovou dohodou a cenami skutečně uplatňovanými dotčenými podniky a že zdůraznila význam jejich podílů na relevantním trhu a délku trvání kartelové dohody [121].

291. Konečně, ve výše uvedených rozsudcích ze dne 8. července 2008, Knauf Gips v. Komise, BPB v. Komise a Lafarge v. Komise, týkajících se kartelové dohody na trhu sádrokartonových desek, Soud rozhodl, že s výjimkou stability podílů na trhu Komise dostatečně prokázala účinky protiprávního jednání tím, že poukázala na to, že účastníci kartelové dohody ovládali většinu relevantního trhu, že ujednání mezi účastníky byla prováděna a směřovala ke stanovení cen na úrovni vyšší, než by byla úroveň, pokud by tato ujednání neexistovala. Podle Soudu veškeré tyto údaje měly prokázat, že protiprávní jednání mohlo mít značné protisoutěžní účinky [122].

292. Tyto rozsudky jsou pouze názorným příkladem judikatury Soudu, která od Komise vyžaduje více důkazů, než jen důkaz vycházející z pouhého provádění kartelové dohody. V uvedených rozsudcích měl Soud příležitost upřesnit význam, který je třeba přikládat každému z těchto nepřímých důkazů.

293. Pokud jde o nepřímý důkaz vycházející z provádění kartelové dohody, Soud se domnívá, že jeho význam může růst s délkou

118 — Body 77 a 180.
119 — Body 78 a 181.
120 — Body 76 až 78 a 179 až 181.
121 — Body 156 až 159 a 162 až 166.
122 — Body 393 a 394, 302 a 303, jakož i 585 a 586.

trvání dohody. Soud uvedl, že řádné fungování komplexní kartelové dohody o stanovení cen, rozdělení trhů a výměně informací s sebou nese zejména značné náklady na administrativu a řízení. V důsledku toho se Soudu zdá legitimní se domnívat, že pokud podniky setrvaly v protiprávním jednání a zabezpečily dlouhodobě jeho účinné administrativní vedení, a to přes rizika spojená s takovou protiprávní činností, účastníci kartelové dohody měli určitý prospěch z jejich dohody, a tato dohoda tedy měla skutečný dopad na relevantní trh [123].

294. Pokud jde o nepřímý důkaz vycházející z významu a stability podílů podniků na trhu, Soud se domnívá, že tento faktor není sám o sobě dostačující k prokázání existence skutečného dopadu. Skutečnost, že účastníci kartelové dohody měli většinový podíl na trhu totiž podle Soudu spadá do předmětu kartelové dohody, nikoli do jejích účinků. Jedná se v důsledku toho pouze o náznaky prokazující, že protiprávní jednání mohlo mít značné účinky narušující hospodářskou soutěž, a nikoli, že tomu tak opravdu bylo [124]. Podle Soudu je tedy Komise povinna posoudit tento faktor při zohlednění údajů týkajících se situace na relevantním trhu před kartelovou dohodou. Soud má mimoto za to, že význam tohoto důkazu se zvyšuje v závislosti na délce trvání kartelové dohody [125].

295. Pokud jde o nepřímé důkazy vycházející z koordinovaného vývoje cen, Soud přijal dva přístupy.

296. Ve výše uvedených rozsudcích Jungbunzlauer v. Komise a Archer Daniels Midland II se Soud domníval, že pro účely přezkumu posouzení skutečného dopadu kartelového dohody na trh provedeného Komisí „je třeba zvláště přezkoumat její posouzení, pokud jde o účinky kartelové dohody na ceny“. Podle Soudu musí tedy Komise s dostatečnou pravděpodobností konstatovat, že dané dohody dotčeným účastníkům skutečně umožnily dosáhnout vyšší úrovně cen, než které by bylo dosaženo bez kartelových dohod. V tomto rámci se domnívá, že Komise musí brát v úvahu všechny objektivní podmínky na relevantním trhu a zohlednit příslušný hospodářský, a případně právní kontext, a musí prokázat, že v rámci volné hospodářské soutěže by se úroveň cen nevyvíjela stejně jako úroveň uplatňovaných cen [126].

297. Ve věci, v níž byl vydán výše uvedený rozsudek Jungbunzlauer v. Komise se Soud domníval, že existence bezprostředního vztahu mezi cenami stanovenými účastníky kartelové dohody a cenami skutečně uplatňovanými vůči zákazníkům „právně dostačujícím způsobem prokazovala, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh, který

123 — Výše uvedené rozsudky Roquette Frères v. Komise (bod 79) a Archer Daniels Midland I (bod 182).

124 — Výše uvedený rozsudek Degussa v. Komise (bod 232).

125 — Výše uvedené Jungbunzlauer v. Komise (bod 159), jakož i Archer Daniels Midland II (body 165 a 166). Viz rovněž výše uvedené rozsudky Knauf Gips v. Komise (body 395 a 403); BPB v. Komise (body 304 a 312), jakož i Lafarge v. Komise (body 587 a 594).

126 — Výše uvedené rozsudky Jungbunzlauer v. Komise (body 177 až 190, zvláště bod 179) a Archer Daniels Midland II (body 180 až 192, zvláště bod 182). Viz rovněž přístup Soudu ve výše uvedeném rozsudku Degussa v. Komise (bod 224).

byl ve smyslu pokynů ‚změřitelný' porovnáním mezi hypotetickou cenou, které by bylo dosaženo bez kartelové dohody, a cenou uplatněnou v projednávané věci v důsledku vzniku kartelové dohody" [127].

298. Naopak ve výše uvedeném rozsudku Lafarge v. Komise vydaném Soudem v nedávné době se tento domníval, že pokud je provádění kartelové dohody prokázáno, Komise není povinna systematicky prokázat, že dohody skutečně dotčeným podnikům umožnily dosáhnout úrovně cen za transakci vyšší, než které by bylo dosaženo v případě neexistence kartelové dohody. Takový důkaz by podle Soudu pohltil značné prostředky a vyžadoval by užití hypotetických výpočtů založených na hospodářských modelech, jejichž správnost by byla jen obtížně ověřitelná soudem. V této věci Soud rozhodl, že Komise právně dostačujícím způsobem prokázala skutečný dopad kartelové dohody na ceny, když vycházela ze zveřejnění ceníků a ze stanovení cen, přičemž tento dopad, byť indikativní, podle Soudu ovlivňuje hospodářskou soutěž [128].

299. Ve výše uvedeném rozsudku Degussa v. Komise Soud uvedl, že tyto nepřímé důkazy musí být mimoto založeny na objektivních ekonomických faktorech a nesmí být založeny na pouhých domněnkách [129].

300. S ohledem na tyto skutečnosti je třeba nyní přezkoumat opodstatněnost námitky předložené společností RZB.

ii) Mé stanovisko

301. Jak jsem uvedl, podstatou výtky navrhovatelky Soudu je, že souhlasil s tím, že Komise vyvodila z pouhého provádění kartelové dohody existenci skutečného dopadu protiprávního jednání na trh, a to pro účely stanovení pokuty.

302. Domnívám se, že tato námitka je opodstatněná.

303. Domnívám se totiž, že je třeba, aby Komise pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a výpočtu výše pokuty

127 — Bod 185 a citovaná judikatura.

128 — Výše uvedený rozsudek Lafarge v. Komise (body 587 až 593). Viz rovněž výše uvedené rozsudky Knauf Gips v. Komise (body 396 až 402) a BPB v. Komise (body 307 až 311).

129 — Bod 240 a citovaná judikatura.

předložila důkazy, které mají vysokou úroveň, v případě, že tvrdí, že kartelová dohoda měla dopad na trh.

304. Je pravdou, že podle judikatury Soudního dvora a pokynů není Komise povinna vzít v úvahu účinek protiprávního jednání na trh, jedná-li se o takové velmi závažné protiprávní jednání, jako je dotčená dohoda.

305. Pokud nicméně Komise uplatňuje existenci skutečného dopadu protiprávního jednání, umožňuje ji to posílit závažnost tohoto jednání a zvýšit základní částku pokuty nad práh stanovený pokyny.

306. Zdá se mi přitom, že pokuty uvedené v článku 15 nařízení č. 17 lze jejich povahou a významem pokládat za trestní sankci, i když mají v úzkém slova smyslu povahu správní sankce. Zásah Komise, který je především trestní povahy, tedy musí jak z hlediska procesního, tak z hlediska hmotněprávního respektovat zásady trestního práva a Komise je tak povinna předložit důkazy, o které se opírá při stanovení výše sankce.

307. To je o to důležitější v případě velmi závažného protiprávního jednání, protože Komise je vázána pouze stropem stanoveným v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Na rozdíl od protiprávních jednání kvalifikovaných jako „méně závažná“ nebo „závažná“ totiž Komise může překročit práh 20 milionů eur uvedený v bodě 1 A třetí odrážce pokynů, který ji ponechává velký prostor pro uvážení.

308. V tomto kontextu, pokud se Komise rozhodne vzít v úvahu skutečný dopad protiprávního jednání na trh za účelem posouzení závažnosti tohoto jednání a za účelem určení výše pokuty za toto jednání, musí být tedy schopna předložit skutečné, věrohodné a dostačující důkazy prokazující existenci skutečných účinků protiprávního jednání na trh, jakož i příčinnou souvislost mezi protisoutěžní dohodou a změnou hospodářské soutěže na trhu.

309. Takový přístup si přitom Soud v napadeném rozsudku nezvolil.

310. I když se totiž mohl v bodě 288 napadeného rozsudku právem domnívat, že „se Komise mohla oprávněně opřít o provádění kartelové dohody“, podle mého názoru se dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že taková analýza byla dostačující pro přijetí závěru o existenci dopadu na trh.

311. Jednak, jak rozhodl Soud ve výše uvedeném rozsudku Prym a Prym Consumer v. Komise, zdá se mi, že provádění dohody nutně neznamená, že má skutečné účinky na trh. Tyto účinky lze podle mého názoru o to obtížněji „změřit" ve smyslu bodu 1 A pokynů. Provádění dohody představuje tedy významný nepřímý důkaz, protože se jedná o podmínku předcházející skutečnému dopadu na trh, ale podle mého názoru se jedná pouze o počáteční nepřímý důkaz [130].

312. Domnívám se, že Komise musí být mimoto schopna shromáždit důkazy vycházející z cenového vývoje nebo z vývoje podílů podniků na trhu, aniž by bylo třeba na to vynaložit značné prostředky. V rámci například takové dohody o stanovení cen, jako je „Lombardská síť", se mi zdá zásadní a zcela v souladu s dokazováním, které je Komise povinna provést, že přezkoumává s ohledem na objektivní podmínky relevantního trhu účinky dohody na ceny. Výsledkem takové analýzy může být zjištění o zvýšení nebo snížení cen v návaznosti na provádění dohod nebo o existenci shody mezi cenami stanovenými kartelovou dohodou a cenami skutečně uplatňovanými. V rámci tohoto posouzení, a jak připomenul samotný Soud v bodě 284 napadeného rozsudku, je Komise povinna při posuzování skutečného dopadu protiprávního jednání na trh vycházet z hospodářské soutěže, která by normálně existovala v případě, že by k protiprávnímu jednání nedošlo. I když je obtížné od Komise vyžadovat, aby poskytla posudky s konkrétními číselnými údaji, domnívám se však, že může na základě srovnání situace na trhu před spácháním protiprávního jednání a po jeho provedení prokázat určité sklony.

313. V důsledku toho nesouhlasím ani s uvažováním Soudu uvedeném v bodě 287 napadeného rozsudku, podle kterého není nutné vzít v úvahu úroveň skutečně uplatňovaných tržních cen, protože mohla být ovlivněna jinými faktory, mimo kontrolu členů kartelové dohody. Není totiž potřeba připomínat, že cílem přezkumu Komise je změřit skutečný dopad kartelové dohody na trh, zejména na ceny, a to, jak Soudní dvůr rozhodl, při zohlednění hospodářského a právního kontextu.

314. Konečně bych chtěl pouze podotknout, že i když nesdílím obavu Soudu, pokud jde o obtíže, se kterými se Komise může setkat při prokazování skutečného dopadu kartelové dohody [131], domnívám se, že to v projednávané věci nemůže odůvodnit nedostatečné prokázání ze strany Komise zvláště tehdy, pokud své posouzení opírá pouze o jediný nepřímý důkaz vycházející z provádění dohody.

130 — Viz poznámka pod čarou 118.

131 — Viz bod 286 napadeného rozsudku.

315. S ohledem na všechny tyto skutečnosti se domnívám, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že se Komise mohla pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a výpočtu základní částky pokuty opírat o provádění kartelové dohody proto, aby dospěla k závěru o existenci skutečného dopadu na trh.

316. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr prohlásil tuto třetí část důvodu kasačních opravných prostředků za opodstatněnou.

4. Ke čtvrté části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení, pokud jde o „rozsah relevantního zeměpisného trhu“

a) Argumentace účastnic řízení

317. RZB vytýká Soudu, že v bodech 308 až 313 napadeného rozsudku nepřezkoumal argument, podle kterého zjevně a nezpochybnitelně omezená velikost území Rakouské republiky brání kvalifikaci zjištěného protiprávního jednání jako velmi závažného. Takové uvažování je mimoto v rozporu se zněním pokynů a rozhodovací praxí Komise.

b) Posouzení

318. Domnívám se, že tato část není opodstatněná.

319. Jednak a na rozdíl od toho, co tvrdí navrhovatelka, Soud uvedl v bodech 308 až 313 napadeného rozsudku jasně a s dostatečným odůvodněním důvody, proč podle něj omezený rozsah relevantního zeměpisného trhu nebrání tomu, aby bylo zjištěné protiprávní jednání kvalifikováno jako velmi závažné.

320. Jak Soud správně uvedl v bodě 240 napadeného rozsudku a jak jsem uvedl v bodě 261 tohoto stanoviska, takové dohody o stanovení cen, jako jsou dohody v projednávané věci, mohou být již na základě své vlastní povahy kvalifikovány jako velmi závažné bez ohledu na jejich dopad na trh nebo zeměpisný rozsah relevantního trhu.

321. Mimoto připomínám, že rozhodovací praxe Komise nemůže vytvářet právní rámec pro pokuty v oblasti hospodářské soutěže [132]. Z ustálené judikatury totiž vyplývá, že informace vycházející z této praxe mají pouze

132 — Výše uvedený rozsudek JCB Service v. Komise (bod 205). Viz rovněž rozsudek Soudu ze dne 18. července 2005, Scandinavian Airlines System v. Komise (T-241/01, Sb. rozh. s. II-2917, bod 87 a citovaná judikatura).

orientační povahu, jelikož podrobné údaje věcí jako jsou trhy, výrobky, země, podniky a dotčená období nejsou identické [133]. Za těchto podmínek se navrhovatelka nemůže dovolávat předchozích rozhodnutí vydaných Komisí.

322. Konečně bych chtěl dodat, že Smlouva o ES ani nařízení č. 17 ani pokyny ani judikatura se neumožňují domnívat, že pouze omezení, která se týkají velmi rozsáhlých trhů, mohou být kvalifikována jako velmi závažná protiprávní jednání. Jak právem uvedl Soud v bodě 312 napadeného rozsudku, Soudní dvůr se domnívá, že území jediného členského státu, nebo dokonce jen jeho část, může být považováno za podstatnou část společného trhu. Mimoto jak jsem ukázal, protiprávní jednání zjištěné v projednávané věci se nedotýká pouze Rakouské republiky, ale může ovlivňovat obchod mezi členskými státy.

323. Za těchto podmínek se domnívám, že čtvrtá část tohoto důvodu kasačních opravných prostředků musí být zamítnuta.

133 — Viz výše uvedený rozsudek JCB Service v. Komise (bod 201).

5. K páté části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení vlivu selektivní povahy stíhání provedeného Soudem a z porušení povinnosti uvést odůvodnění

a) Argumentace účastnic řízení

324. Na podporu páté části uplatňuje RZB dvě námitky.

325. Zaprvé RZB vytýká Soudu, že odmítl její argument, podle kterého je kvalifikace protiprávního jednání jako velmi závažného neslučitelná s rozhodnutím Komise stíhat pouze některé z podniků, které se účastnily protiprávního jednání.

326. Zadruhé RZB tvrdí, že Soud porušil svou povinnost uvést odůvodnění, když neodpověděl na argumenty, podle kterých je jednak vysoká úroveň pokuty v rozporu se symbolickou povahou řízení vedeného v konečném výsledku proti celému rakouskému bankovnímu sektoru, a jednak vede k narušením hospodářské soutěže, jelikož pokuta je uložena pouze 10 % bank. Konečně kvalifikace protiprávního jednání jako velmi závažného je v rozporu s námitkou „nespravedlnosti vůči individuálním podnikům“.

b) Posouzení

327. Pokud jde o první námitku, domnívám se stejně jako Komise, že představuje pouze doslovné převzetí důvodu již předloženého před Soudem a neoznačuje žádné nesprávné právní posouzení. V souladu se zásadami připomenutými v bodě 65 tohoto stanoviska navrhuji, aby Soudní dvůr tuto námitku odmítl jako nepřípustnou.

328. Pokud jde o druhou námitku týkající se chybějícího odůvodnění napadeného rozsudku, domnívám se, že nesmí být přijata [134].

329. Připomínám především, že podle článku 36 statutu Soudního dvora použitelného na Soud na základě článku 53 uvedeného statutu „rozsudky musí být odůvodněny“.

330. Podle Soudního dvora musí z odůvodnění rozsudku jasně a jednoznačně vyplývat úvahy Soudu, tak aby se zúčastněné osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí rozhodnutí, a Soudní dvůr mohl vykonávat svůj soudní přezkum [135]. Pokud jde o žalobu založenou na článku 230 ES, požadavek odůvodnění zjevně předpokládá, že Soud přezkoumá žalobní důvody směřující ke zrušení uplatněné žalobkyní a uvede důvody, které vedou k odmítnutí důvodu nebo ke zrušení napadeného aktu. Konkrétně při provádění článku 81 ES a článku 15 nařízení č. 17 se Soudní dvůr domnívá, že mu přísluší ověřit, zda Soud právně dostačujícím způsobem odpověděl na všechny argumenty, jichž se žalobkyně dovolávala za účelem zrušení nebo snížení pokuty [136].

331. Soudní dvůr nicméně stanovil meze této povinnosti odpovědět na žalobní důvody v rozsudku Connolly v. Komise [137]. Domníval se, že odůvodnění rozsudku musí být posouzeno s ohledem na okolnosti projednávaného případu [138] a nelze vyžadovat, aby Soud odpověděl „podrobně na každý argument dovolávaný žalobcem, zvláště není-li dostatečně jasný a přesný a nespočívá na podrobných důkazních materiálech“ [139].

134 — Připomínám, že podle ustálené judikatury otázka, zda Soud odpověděl na žalobní důvody účastníků řízení a řádně odůvodnil svůj rozsudek, představuje právní otázku, která může být jako taková uplatněna v rámci kasačního opravného prostředku [viz zejména rozsudek ze dne 7. května 1998, Somaco v. Komise (C-401/96 P, Recueil, s. I-2587, bod 53 a citovaná judikatura)].

135 — Viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 14. května 1998, Rada v. de Nil a Impens (C-259/96 P, Recueil, s. I-2915, body 32 až 34) a ze dne 17. května 2001, IECC v. Komise (C-449/98 P, Recueil, s. I-3875, bod 70), jakož i usnesení předsedy Soudního dvora ze dne 19. července 1995, Komise v. Atlantic Container Line a další [C-149/95 P(R), Recueil, s. I-2165, bod 58]; ze dne 14. října 1996, SCK a FNK v. Komise [C-268/96 P(R), Recueil, s. I-4971, bod 52] a ze dne 25. června 1998, Antilles néerlandaises v. Rada [C-159/98 P(R), Recueil, s. I-4147, bod 70].

136 — Viz judikatura uvedená v poznámce pod čarou 19 tohoto stanoviska.

137 — Rozsudek ze dne 6. března 2001 (C-274/99 P, Recueil, s. I-1611).

138 — Bod 120.

139 — Bod 121. Viz rovněž rozsudek ze dne 11. září 2003, Belgie v. Komise (C-197/99 P, Recueil, s. I-8461, bod 81).

332. S ohledem na tyto skutečnosti se domnívám, že Soud nebyl povinen odpovědět na dotčené argumenty předložené navrhovatelkou.

333. V bodě 315 napadeného rozsudku totiž Soud konstatoval, že předpoklad žalobkyně, podle kterého Komise stíhala podniky selektivním a symbolickým způsobem, je nesprávný. Uvedl, že Komise ve skutečnosti přijala jako kritérium pro výběr adresátů rozhodnutí četnost jejich účasti u nejvýznamnějších kulatých stolů [140]. Za těchto podmínek se mi zdá, že Soud nebyl povinen provést přezkum ostatních argumentů předložených žalobkyní, které vycházely z tohoto předpokladu.

334. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr prohlásil tuto pátou část za nepřípustnou a neopodstatněnou.

6. K šesté části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z chybějícího celkového posouzení závažnosti protiprávního jednání

a) Argumentace účastnic řízení

335. RZB vytýká Soudu, že neprovedl celkové posouzení závažnosti protiprávního jednání při zohlednění veškerých aspektů zmíněných v pokynech (vlastní povaha protiprávního jednání, skutečný dopad protiprávního jednání a rozsah relevantního zeměpisného trhu), jakož i vnějších faktorů, a sice hospodářského významu rakouského bankovního sektoru, otázku nutnosti odrazujícího účinku a selektivní povahy stíhání. Pokud by Soud takovou analýzu provedl, zjistil by, že dotčené protiprávní jednání nemohlo být kvalifikováno jako velmi závažné.

b) Posouzení

336. Domnívám se, že tento argument není opodstatněný. Při přezkumu první části tohoto důvodu kasačních opravných prostředků jsem totiž dospěl k závěru, že se Soud nedopustil žádného nesprávného posouzení, když rozhodl, že Komise mohla vzít v úvahu pro účely svého posouzení závažnosti protiprávního jednání jiné faktory, než ty, které jsou výslovně uvedeny v pokynech, a zejména „vnější“ faktory [141]. Ve

140 — Bod 470 odůvodnění sporného rozhodnutí.

141 — Bod 245 až 251 tohoto stanoviska.

skutečnosti navrhovatelka předkládá část důvodu, která je podle mého názoru jednoduše v rozporu s tím, co tvrdila v rámci první části tohoto důvodu.

337. V důsledku toho musí být tato šestá část zamítnuta jako neopodstatněná.

7. K sedmé části, vycházející z nesprávného posouzení, pokud jde o rozdělení navrhovatelek do kategorií

338. Ze sporného rozhodnutí vyplývá, že rakouský bankovní trh je charakterizován existencí bankovních seskupeních majících víceúrovňovou strukturu, zvaných „decentralizované".

339. Spořitelny a lidové banky mají dvouúrovňovou strukturu a zemědělské úvěrové banky (banky Raiffeisen) tříúrovňovou strukturu. V každé z těchto víceúrovňových struktur (dále jen „sektor spořitelen", „sektor Raiffeisen" a „sektor lidových bank" a dohromady v „decentralizované sektory") vykonává ústřední instituce, nazývaná v obecném jazyce „zastřešující společnost", funkce podpory a služeb pro banky sektoru. Erste, RZB a ÖVAG jsou ústředními institucemi sektoru spořitelen, sektoru Raiffeisen a sektoru lidových bank.

340. Podle bodu 1 A pokynů je Komise v případě velmi závažných protiprávních jednání oprávněna upravit základní částku pokuty v závislosti na skutečné hospodářské schopnosti pachatelů protiprávního jednání narušit hospodářskou soutěž.

341. V projednávaných věcech měla Komise v bodě 515 odůvodnění sporného rozhodnutí za to, že je třeba přijmout tento typ diferencovaného zacházení, jelikož existovaly značné rozdíly ve velikosti podniků a bankovních seskupení, které se účastnily „Lombardské sítě".

342. Komise tedy rozdělila adresáty sporného rozhodnutí do pěti kategorií v závislosti na dostupných údajích o jejich podílech na trhu. Pokud jde o společnosti Erste, RZB a ÖVAG, domnívala se, že jakožto zastřešující společnosti decentralizovaných sektorů spořitelen, Raiffeisen a lidových bank je třeba jim přičíst podíly na trhu jejich sektorů, aby byla lépe posouzena jejich hospodářská síla na trhu. Společnosti Erste a RZB byly tedy zařazeny do první kategorie, zatímco společnost ÖVAG byla zařazena do třetí kategorie.

a) Námitky předložené navrhovatelkami

343. Zaprvé, pomineme-li některé zvláštnosti spojené s jejich konkrétní situací, společnosti Erste, RZB a ÖVAG zpochybňují zásadu takového přičtení. Domnívají se, že Soud z právního hlediska nezohlednil podmínky, za kterých jim Komise mohla přičíst jakožto ústředním institucím decentralizovaných sektorů podíly jejich sektorů na trhu pro účely rozdělení do kategorií. V tomto ohledu navrhovatelky tvrdí, že toto přičtení porušuje čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, jakož i zásadu proporcionality sankcí, zásadu osobní odpovědnosti za protiprávní jednání v rozporu s právem hospodářské soutěže a zásadu rovnosti.

344. Zadruhé se Erste, RZB a ÖVAG domnívají, že Soud porušil jejich právo na obhajobu.

345. Zatřetí tvrdí, že správně neposoudil jejich roli a jejich funkce v rámci bankovních seskupení.

346. Začtvrté Erste tvrdí, že zjištění Soudu ohledně podílu na trhu seskupení spořitelen jsou chybná.

347. Zapáté ÖVAG tvrdí, že Soud zkreslil skutkový stav a jemu předložené důkazy.

i) K první námitce, vycházející z protiprávnosti přičtení podílů na trhu bank decentralizovaných sektorů ústředním institucím

348. Erste, RZB a ÖVAG předkládají na podporu této námitky několik argumentů.

– K zásadě přičtení a ke kritériím pro posouzení použitým za tímto účelem

349. Erste, RZB a ÖVAG tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když v bodech 356 a 373 napadeného rozsudku rozhodl, že když jim Komise přičetla podíly na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů pro účely stanovení pokuty, nepřičetla jim protiprávní jednání těchto posledně uvedených a sankcionovala je pouze za „jejich vlastní jednání“.

350. Podle nich takové přičtení znamená, že jim byla ve skutečnosti přičtena odpovědnost za protiprávní jednání spáchaná bankami

jejich decentralizovaných sektorů, jelikož pro účely stanovení pokuty se postavení těchto bank na trhu plně zohledňuje. Erste, RZB a ÖVAG se tudíž domnívají, že toto přičtení mělo být posouzeno z hlediska kritérií, která Soudní dvůr stanovil ohledně přičitatelnosti protiprávních jednání v rámci skupiny společností, a sice z hlediska možnosti ovládat podnik a existence hospodářské jednotky.

351. Když se Komise a Soud opřely o existenci stabilních vztahů uvnitř bankovních seskupení a o funkce podpory a služby vykonávané ústředními institucemi, podle nich obešly striktní požadavky stanovené judikaturou.

352. Komise tvrdí, že rozhodujícím kritériem pro účely rozdělení do kategorií je srovnání skutečné tržní síly, která je založena na stabilních vztazích decentralizovaných bank s jejich zastřešujícími společnostmi.

– K porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, zásady proporcionality sankcí, zásady osobní odpovědnosti za protiprávní jednání v rozporu s právem hospodářské soutěže a zásady rovnosti

353. Erste tvrdí, že přičtení podílů na trhu přibližně 70 rakouských spořitelen zastřešujícím společnostem (GiroCredit či Erste [142]) porušuje čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 ve spojení s bodem 1 A šestým pododstavcem pokynů. Toto ustanovení totiž neumožňuje přičíst podniku podíl na trhu třetích podniků působících ve stejném sektoru činností.

354. Erste a RZB rovněž tvrdí, že takové přičtení porušuje zásadu osobní odpovědnosti za spáchání protiprávních jednání v rozporu s právem hospodářské soutěže, jakož i zásadu proporcionality sankcí.

355. Konečně RZB a ÖVAG tvrdí, že Soud porušil rovněž zásadu rovnosti. V tomto ohledu RZB vytýká Soudu, že pro účely

142 — Toto přičtení se týkalo společnosti GiroCredit za období od roku 1995 do října 1997, když tato společnost byla ústřední institucí sektoru, a společnosti Erste za období od října 1997 do června 1998, když se tato společnost v návaznosti na převzetí společnosti GiroCredit stala zastřešující společností sektoru.

rozdělení do kategorií postavil ústřední instituce decentralizovaných sektorů naroveň s velkými centralizovanými bankami. Podle navrhovatelky měl Soud přezkoumat, zda nebylo třeba vzít v úvahu pouze část podílů na trhu každého relevantního sektoru, aby byla zohledněna skutečnost, že, podílí-li se taková ústřední instituce jako RZB na mezibankovních kulatých stolech, omezuje se na předávání informací, jelikož nemůže vystupovat jménem bank a nemůže dát pokyn provést případné dohody.

356. Komise připomíná, že přičtení podílů na trhu ve sporném rozhodnutí není založeno na zvláštních zjištěních týkajících se skutečné účasti decentralizovaných bank na protiprávním jednání, ale pouze na skutečnosti, že Komise sankcionovala zastřešující společnosti za jejich vlastní jednání. Uvádí, že v projednávaných věcech nebylo přičteno žádné jednání třetí osoby.

357. Pokud jde o argumenty předložené společností RZB, Komise především uvádí, že pokuty uložené zastřešujícím společnostem nepřekračují strop 10 % obratu podniku v souladu s článkem 15 nařízení č. 17. Tato situace se tedy odlišuje od situace, ve které by bylo nutné vzít v úvahu celkový obrat skupiny, pokud by zastřešující společnost a decentralizované banky byly považovány za hospodářskou jednotku. Komise dále uvádí, že navrhovatelka neupřesňuje, v jakém rozsahu bylo s různými situacemi zacházeno stejně bez náležitého odůvodnění.

358. Komise konečně vznáší námitku nepřípustnosti argumentu směřujícího k přezkumu přiměřenosti pokuty, neboť Soudní dvůr nemůže z důvodů spravedlnosti nahrazovat posouzení Soudu svým posouzením.

ii) K druhé námitce, vycházející z porušení práva na obhajobu

359. Před Soudem Erste a ÖVAG Komisi vytýkaly, že v oznámení námitek neuvedla svůj úmysl přičíst ústředním institucím podíly na trhu jejich seskupení pro účely stanovení pokuty.

360. Ve svých kasačních opravných prostředcích Erste a ÖVAG tvrdí, že Soud porušil jejich právo na obhajobu, když v bodě 369 napadeného rozsudku rozhodl, že údaj v oznámení námitek, že byly zastřešujícími společnostmi sektoru spořitelen a sektoru lidových bank, byl dostačující.

361. Erste a ÖVAG tvrdí, že se Komise neměla omezit na pouhé obecné tvrzení a měla podniky uvědomit o závěrech, které hodlala vyvodit ze všech skutkových okolností týkajících se protiprávního jednání.

iii) K třetí námitce, vycházející z nesprávného posouzení role a funkcí ústředních institucí v bankovních seskupeních

362. Erste, RZB a ÖVAG vytýkají Soudu, že správně neposoudil jejich roli a funkce v bankovních seskupeních.

363. Erste zpochybňuje posouzení Soudu v bodě 401 napadeného rozsudku, podle kterého údajně „zastupovala" sektor spořitelen u bankovních kulatých stolů.

364. ÖVAG uvádí, že na rozdíl od toho, co rozhodl Soud, nemá žádnou možnost zavazovat nezávislé lidové banky a netvoří s nimi hospodářskou entitu.

365. RZB tvrdí, že nedisponovala „rozsáhlejší expertízou a lepšími informacemi" ve srovnání s bankami jejího decentralizovaného sektoru na rozdíl od toho, co je uvedeno v bodě 405 napadeného rozsudku. V každém případě tvrdí, že zjištění Soudu ohledně vztahů, které má s decentralizovaným sektorem, nedovolovala, aby jí byly přičteny podíly tohoto sektoru v plném rozsahu. Konečně, navrhovatelka uvádí, že nemá schopnost srovnatelnou se schopností velkých hierarchicky organizovaných bank způsobit škodu jednotlivcům a zdůrazňuje, že nemůže mít prospěch ze sporných praktik, jelikož nemá významný individuální podíl na trhu či podíl na zisku bank sektoru.

iv) Ke čtvrté námitce, vycházející z nesprávného určení podílů na trhu společnosti Erste a seskupení spořitelen

366. Erste tvrdí, že Soud pochybil, když neshledal, že Komise vycházela z příliš vysokého ohodnocení podílů na trhu proto, aby ji zařadila do jedné z kategorií. Před i po jejím spojení se společností GiroCredit byl totiž její podíl na trhu jednoznačně nižší než podíl, který Komise použila a který Soud potvrdil v bodech 455 a 458 napadeného rozsudku.

367. Soud se tedy dopustil v bodě 457 napadeného rozsudku nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že společnost Erste zůstává zařazena do první kategorie a že žalobní důvod, i kdyby byl opodstatněný, nemůže zpochybnit výrok sporného rozhodnutí. Soud v tomto ohledu porušil zásadu rovného zacházení a zásadu proporcionality, když neučinil za účelem rozdělení do kategorií rozdíl mezi 30 % a 17 % podílem na trhu.

368. Komise tvrdí, že měla pravomoc bez ohledu na přesný podíl na trhu zařadit společnost Erste do první kategorie po jejím spojení se společností GiroCredit. Pokud jde o argument týkající se skutečnosti, že Komise dvakrát zohlednila podíly na trhu a jednání společnosti Erste Österreichische Spar-Casse-Bank AG (tedy Erste před spojením se společností GiroCredit, dále jen „EÖ"), Komise vznáší námitku jeho nepřípustnosti z toho důvodu, že se Erste domáhá pouze nového přezkumu skutkového stavu, což Soudnímu dvoru nepřísluší.

v) K páté námitce vycházející ze zkreslení skutkového stavu a důkazů

369. ÖVAG tvrdí, že analýza Soudu vychází ze zkreslení důkazů obsažených ve spise. Výměna informací a činnosti společnosti ÖVAG jakožto údajné koordinátorky a zástupkyně decentralizovaných lidových bank nebyly totiž nikdy prokázány (body 401 až 406 napadeného rozsudku). Soud se mimoto neprávem dovolával rozsudku Verfassungsgerichtshof (Ústavní soud) (Rakousko) ze dne 23. června 1993, aby odůvodnil přičtení podílů na trhu bank sektoru (body 392 až 401 napadeného rozsudku). ÖVAG uvádí, že se tohoto řízení neúčastnila a že se tento rozsudek týkal pouze aspektů spojených s „likvidními rezervami". Soud se tak dopustil nesprávného skutkového zjištění, jakož i nesprávného právního posouzení a mimoto překročil prostor pro uvážení, který mu je přiznán. Navrhovatelka konečně uvádí, že Soud výslovně nepřezkoumal její situaci na rozdíl od toho, jak učinil, pokud jde o společnosti Erste a RZB, jakož i banky jejich sektorů.

370. Komise poukazuje na chybějící vysvětlení ze strany navrhovatelky a navrhuje tuto námitku odmítnout. Pokud jde o pochybení Soudu, kterého se měl dopustit tím, že odkázal na rozsudek Verfassungsgerichtshof, Komise zpochybňuje existenci jakéhokoli zkreslení. Rakouský soud totiž formálně a obecně rozhodl o vztazích mezi „ústředními institucemi" a jejich „primárními bankami" a tento rozsudek se lidových bank výslovně týkal. Podle Komise ÖVAG netvrdí, že se její role jakožto zastřešující společnosti odlišuje od role zastřešujících společností v jiných sektorech.

b) Posouzení

374. Domnívám se, že se Soud v tomto ohledu dopustil nesprávného právního posouzení a rozsudek je tak postižen vadou spočívající v rozpornosti odůvodnění.

i) K první námitce vycházející z protiprávnosti přičtení podílů na trhu bank decentralizovaných sektorů ústředním institucím

375. Tímto uvažováním totiž Soud tvrdí, že zastřešující společnost neodpovídá za protiprávní jednání spáchaná bankami jejího decentralizovaného sektoru, ale že pro účely stanovení pokuty je nicméně třeba jí přičíst podíly na trhu celé skupiny.

371. Tato námitka se podle mého názoru týká dalšího choulostivého aspektu spisu. Týká se způsobu, jakým Komise musí vypočítat výši sankce z hlediska odpovědnosti, kterou nese pachatel protiprávního jednání za jeho spáchání.

376. Není to logické. Komise může buď přičíst odpovědnost za protiprávní jednání zastřešující společnosti v rozsahu, v němž tato tvoří hospodářskou jednotku s decentralizovaným sektorem a v tomto případě může zohlednit pro účely stanovení pokuty skutečnou hospodářskou schopnost celého tohoto sektoru, nebo Komise stíhá zastřešující společnost za její osobní účast na protiprávním jednání a může pro účely stanovení pokuty zohlednit pouze její podíly na trhu bez ohledu na podíly na trhu jejího decentralizovaného sektoru.

372. V projednávaných věcech Komise vypočetla výši pokuty, kterou hodlala uložit společnostem Erste, RZB a ÖVAG jakožto zastřešujícím společnostem, tak, že jim přičetla podíly na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů. To ji umožnilo na základě bodu 1 A čtvrtého pododstavce pokynů posoudit jejich hospodářskou schopnost.

377. Přístup Soudu tak není soudržný. Je zřejmé, že výpočet výše sankce na základě podílů na trhu bank decentralizovaných sektorů znamená „sankcionovat“ zastřešující společnosti za protiprávní jednání těchto bank.

373. V bodech 356 a 373 napadeného rozsudku Soud rozhodl, že jim tím Komise nepřičetla protiprávní jednání bank jejich sektorů a „sankcionovala je za jejich vlastní jednání“.

378. Domnívám se přitom, že při výpočtu sankce a v projednávaném případě pokuty může Komise vzít v úvahu jen skutečnou hospodářskou schopnost podniků, o kterých rozhodla, že jsou odpovědné za protiprávní jednání na trhu. To vyplývá jasně z bodu 1 A čtvrtého pododstavce pokynů, který uvádí výslovně „skutečnou hospodářskou schopnost *pachatelů protiprávního jednání*“ [143]. Ve sporném rozhodnutí byly přitom považovány za odpovědné za protiprávní jednání pouze zastřešující společnosti. Soud to sám uvádí v bodě 356 napadeného rozsudku, když uvádí, že „[s]porné rozhodnutí neopírá přičítání podílů na trhu o zvláštní konstatování týkající se skutečného podílu decentralizovaných bank na protiprávním jednání“ a že „Komise sankcionovala zastřešující společnosti za jejich vlastní jednání“.

379. V této fázi mého přezkumu se domnívám, že první námitka vycházející z protiprávnosti přičtení podílů na trhu bank decentralizovaných sektorů ústředním institucím je opodstatněná, aniž by bylo nutné přezkoumat ostatní námitky předložené navrhovatelkami, a že sedmá část tohoto prvního důvodu kasačních opravných prostředků musí být přijata.

380. S přihlédnutím k těmto skutečnostem se tedy domnívám, že třetí a sedmá část prvního důvodu kasačních opravných prostředků jsou opodstatněné. V důsledku toho navrhuji, aby Soudní dvůr prohlásil tento důvod vycházející z nesprávných právních posouzení, pokud jde o posouzení závažnosti protiprávního jednání,

143 — Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.

za opodstatněný a zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž je postižen vadou spočívající:

– v nesprávném právním posouzení v rozsahu, v němž Soud rozhodl, že Komise mohla vyvodit z pouhého provádění kartelové dohody existenci skutečného dopadu protiprávního jednání na trh, a to pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a výpočtu základní částky pokuty, jakož i

– v nesprávném právním posouzení a rozpornosti odůvodnění v rozsahu, v němž Soud rozhodl, že Komise mohla pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a výpočtu základní částky pokuty přičíst společnostem Erste, RZB a ÖVAG podíly na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů, třebaže jim nepřičetla protiprávní jednání těchto posledně uvedených.

381. Navrhuji však, aby Soudní dvůr přezkoumal i ostatní důvody kasačních opravných prostředků předložené navrhovatelkami v rozsahu, v němž směřují rovněž ke snížení výše pokuty uložené Komisí.

B – *K druhému důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení, chybějícího odůvodnění a zkreslení důkazů, pokud jde o existenci polehčujících okolností*

382. Podle bodu 3 pokynů mohou být polehčujícími okolnostmi, pokud jdou prokázány:

– výlučně pasivní nebo následovnická role podniku při protiprávním jednání;

– praktické neprovádění dohod nebo ujednání o protiprávním jednání;

– ukončení protiprávního jednání, jakmile Komise zasáhla;

– existence odůvodněných pochybností podniku o tom, zda omezující chování nutně znamená protiprávní jednání;

– protiprávní jednání spáchané z nedbalosti nebo neúmyslně;

– účinná spolupráce podniku při řízení, mimo oblast působnosti sdělení o spolupráci.

383. Ani Komise ve sporném rozhodnutí (body 525 až 542 odůvodnění), ani Soud v napadeném rozsudku (body 469 až 511) nekonstatovaly ve prospěch navrhovatelek polehčující okolnosti.

384. V projednávaných kasačních opravných prostředcích ÖVAG vytýká Soudu, že neuznal jako polehčující okolnost její pasivní chování v průběhu protiprávního jednání. BA-CA tvrdí, že se Soud rovněž dopustil nesprávných právních posouzení, když nevzal v úvahu účast veřejných orgánů u bankovních kulatých stolů, jakož i jejich veřejnou povahu.

a) K první části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu, pokud jde o pasivní chování společnosti ÖVAG

i) Argumentace účastnic řízení

385. ÖVAG v podstatě kritizuje způsob, jakým Soud z titulu polehčujících okolností posoudil její chování během protiprávního jednání. V tomto ohledu uplatňuje několik námitek.

– K první námitce, vycházející z nesprávného výkonu soudní pravomoci Soudem

386. Navrhovatelka Soudu vytýká, že se omezil na převzetí znění pokynů, aniž by přezkoumal okolnosti věci a zejména zvláštní roli společnosti ÖVAG uvnitř „Lombardské sítě".

– K druhé námitce, vycházející z použití nesprávného kritéria pro posouzení

387. Navrhovatelka se domnívá, že se Soud v bodě 483 napadeného rozsudku dopustil nesprávného právního posouzení, když při svém posouzení vycházel z kritéria účasti bank u kulatých stolů, které bylo rovněž použito v rámci rozdělení bank do kategorií. Soud tak spojil otázku rozdělení bank podle jejich síly na trhu s otázkou uznání polehčující okolnosti. Podle navrhovatelky přitom uznání polehčující okolnosti nemůže záviset na „sporadickém" kritériu účasti podniku na setkáních. Pokyny totiž Komisi ukládají provést diferencované posouzení rolí, a nikoliv manichejské posouzení typu „všechno, nebo nic".

– K třetí námitce, vycházející ze zkreslení důkazů předložených Soudu

388. Podle navrhovatelky Soud zkreslil její vyjádření, jakož i skutkové okolnosti vyplývající ze spisu týkající se její účasti na kartelové dohodě. Navrhovatelka totiž nikdy netvrdila, že se distancovala od kartelové dohody, ale vždy zdůrazňovala skromnou roli, kterou v ní hrála.

– Ke čtvrté námitce, vycházející z rozpornosti v odůvodnění

389. Podle společnosti ÖVAG je analýza Soudu rozporná v rozsahu, v němž je kvalifikována jako „velká banka“ a „zástupce sektoru“, i když Komise neprovedla žádné šetření v jejích prostorách, navrhovatelka nebyla součástí „omezeného kruhu bank“ a účastnila se pouze omezeného počtu setkání.

390. Komise se domnívá, že tyto námitky jsou irelevantní, protože Soudnímu dvoru nepřísluší, aby z důvodů spravedlnosti svým posouzením nahrazoval posouzení Soudu.

ii) Posouzení

391. Domnívám se, že tato první část musí být zamítnuta v plném rozsahu.

392. Pokud jde o první námitku, domnívám se, že způsob, jakým Soud vykonal svůj soudní přezkum, nemůže být předmětem žádné kritiky. Připomínám totiž, že v rámci přezkumu legality sporného rozhodnutí Soud vykonává omezený soudní přezkum, který musí vzít v úvahu prostor pro uvážení Komise při stanovování výše pokut. Přezkum žalobních důvodů předložených společností ÖVAG provedený Soudem se tedy omezil na ověření, zda byla dodržena procesní pravidla a pravidla týkající se odůvodnění, zda byla skutková zjištění věcně správná a zda nedošlo k nesprávnému právnímu posouzení, zjevně nesprávnému posouzení a zneužití pravomoci. V tomto ohledu Soud v bodech 484 a 487 napadeného rozsudku uvedl, že žalobkyně neprokázala, že se Komise při své analýze dopustila skutkových nesprávností, zjevně nesprávného posouzení nebo zneužila pravomoci.

393. Na rozdíl od toho, co tvrdí navrhovatelka, se Soud neomezil na pouhé převzetí pokynů, protože v bodech 482 a 486 napadeného rozsudku jasně zmínil použitelnou judikaturu předtím, než v bodech 483 až 489 tohoto rozsudku přezkoumal způsob, jakým Komise vzala v úvahu chování každého z podniků, a zvláště společnosti ÖVAG, u kulatých bankovních stolů.

394. Zdá se mi proto, že tato námitka může být snadno odmítnuta jako neopodstatněná.

395. Pokud jde o druhou námitku, musí být rovněž odmítnuta. Jednak je kritérium pro posouzení, které Soud pro účely svého posou-

zení použil, a sice kritérium vycházející z účasti účastníků kartelové dohody na setkáních, v souladu s ustálenou judikaturou výslovně uvedenou v bodě 482 napadeného rozsudku. Toto kritérium umožňuje vzít v úvahu konkrétní chování podniku během kartelové dohody. Krom toho, na rozdíl od toho, co tvrdí ÖVAG, se uvedené kritérium liší od kritéria použitého Komisí pro účely rozdělení navrhovatelek do kategorií, založeného pouze na hospodářské síle podniků.

398. S přihlédnutím ke všem těmto skutečnostem se domnívám, že první část tohoto důvodu kasačních opravných prostředků musí být zčásti odmítnuta jako nepřípustná a zčásti zamítnuta jako neopodstatněná.

b) K druhé části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu, pokud jde o účast veřejných orgánů u bankovních kulatých stolů [144]

396. Pokud jde o třetí námitku, domnívám se, že není přípustná, protože argumenty společnosti ÖVAG nezahrnují žádný skutečný důkaz, který by mohl prokázat, že Soud zkreslil její vyjádření nebo části spisu týkající se její účasti na kartelové dohodě. V každém případě je podle mého názoru zřejmé, že když navrhovatelka zdůrazňovala svou skromnou roli u bankovních kulatých stolů, snažila se tím prokázat odstup, který zachovávala vůči ostatním členům kartelové dohody.

i) Argumentace účastnic řízení

399. BA-CA Soudu v podstatě vytýká, že nezohlednil účast některých veřejných orgánů na setkáních z titulu polehčujících okolností. Soud tak porušil zásadu rovného zacházení, když s ní bylo zacházeno odlišným způsobem než s ostatními podniky uvedenými v předchozích rozhodnutích Komise.

397. Pokud jde konečně o čtvrtou námitku, navrhuji, aby ji Soudní dvůr bez dalšího zamítl jako neopodstatněnou, protože skutečnost, že Komise neprovedla neoznámené šetření v prostorách navrhovatelky, není nijak v rozporu se skutečností, že mohla být kvalifikována jako „velká banka“ a „zástupce sektoru lidových bank“.

400. Podle navrhovatelky z rozhodovací praxe Komise a z judikatury Soudního dvora vyplývá, že tolerování jednání vnitrostátním zákonodárcem, jakož i účast veřejných orgánů na setkáních představují polehčující okolnost

144 — Body 261 a 504 až 506 napadeného rozsudku.

a odůvodňují snížení výše pokuty, a to bez ohledu na velikost dotčených podniků [145]. BA-CA Soudu konkrétně vytýká, že v bodě 505 napadeného rozsudku rozhodl, že tolerování protiprávního jednání ze strany veřejných orgánů nemůže být zohledněno, „s ohledem zejména na prostředky, kterými disponují banky, aby si opatřily přesné a správné právní informace“. Tato podmínka jednak není v souladu s judikaturou Soudního dvora a zejména s rozsudkem ze dne 9. září 2003, CIF [146]. Taková podmínka krom toho zakládá diskriminaci v neprospěch některých podniků v závislosti na jejich předmětu činnosti.

ii) Posouzení

401. Domnívám se, že výtky formulované společností BA-CA nejsou opodstatněné.

402. Zaprvé v bodě 505 napadeného rozsudku se Soud domníval, že co se týče účasti některých veřejných orgánů na setkáních, skutečnosti uvedené žalobkyněmi nestačí pro založení důvodné pochybnosti, pokud jde o protiprávní povahu kulatých stolů z hlediska práva Společenství. Podle mého názoru se jedná o posouzení, k jehož přezkumu není Soudní dvůr v rámci kasačního opravného prostředku příslušný, a to v souladu se zásadami, které jsem uvedl v bodech 66 až 68 tohoto stanoviska.

403. Zadruhé skutečnost, že Soud rozhodl, že povolení nebo tolerování protiprávního jednání ze strany rakouských orgánů nemůže být z titulu polehčujících okolností zohledněno, není v rozporu s judikaturou Společenství a neporušuje podle mého názoru zásadu rovného zacházení.

404. Jednak se domnívám, že se navrhovatelka nemůže dovolávat výše uvedeného rozsudku CIF. V této věci byla totiž kartelová dohoda usnadněna vnitrostátním zákonem. Za těchto podmínek soud Společenství v bodě 57 uvedeného rozsudku rozhodl, že „při určení výše sankce může být jednání dotčených podniků posouzeno ve světle polehčující okolnosti, kterou představoval vnitrostátní právní rámec“. O takovou situaci se přitom v projednávaných věcech nejedná, protože dotčený rakouský zákon, který umožňoval bankovním institucím jednat ve vzájemné shodě, byl nejpozději dne 1. ledna 1994 zrušen, tedy rok před spácháním protiprávního jednání, kterého se týká sporné rozhodnutí.

145 — Navrhovatelka odkazuje na rozhodnutí Komise 77/327/EHS ze dne 19. dubna 1977 v řízení podle článku 86 Smlouvy o EHS (IV/28.841 – ABG v. Ropné společnosti v Nizozemsku) (Úř. věst. L 117, s. 1), 92/204/EHS ze dne 5. února 1992 v řízení podle článku 85 Smlouvy o EHS (IV/31.572 a 32.571 – Stavební průmysl v Nizozemsku) (Úř. věst. L 92, s. 1) (viz bod 141 rozhodnutí) a 1999/271/ES ze dne 9. prosince 1998 v řízení podle článku 85 Smlouvy o ES (IV/34.466 – Řecké překladače) (Úř. věst. L 109, s. 24), jakož i výše uvedený rozsudek Jungbunzlauer v. Komise (bod 88).

146 — C-198/01, Recueil, s. I-8055, bod 57.

405. Krom toho se domnívám, že se BA-CA nemůže dovolávat porušení zásady rovného zacházení z důvodu skutečnosti, že s ní bylo zacházeno odlišným způsobem než s ostatními podniky uvedenými v předchozích rozhodnutích Komise.

406. Připomínám, že zásada rovného zacházení představuje obecnou právní zásadu, kterou je Komise vázána v rámci řízení zahájeného na základě článku 81 ES. Podle ustálené judikatury tato zásada brání tomu, aby se srovnatelnými situacemi bylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno [147]. Soud Společenství uznal, že v rámci stanovování pokut ukládaných na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 je určité rozlišování mezi podniky, kterých se týká rozhodnutí Komise, vlastní uplatňování metody zvolené pokyny [148]. Tyto pokyny totiž Komisi umožňují individualizovat sankci v závislosti na jednání a rysech vlastních podnikům za účelem zajištění účinnosti pravidel Společenství pro hospodářskou soutěž.

147 — Viz zejména rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, BPB de Eendracht v. Komise (T-311/94, Recueil, s. II-1129, bod 309) a výše uvedený rozsudek Archer Daniels Midland I (bod 107).

148 — Viz v tomto ohledu výše uvedený rozsudek Jungbunzlauer v. Komise (bod 238).

407. Mimoto z ustálené judikatury vyplývá, že Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku JCB Service v. Komise připomněl, že „předchozí rozhodovací praxe Komise nevytváří sama o sobě právní rámec pro pokuty v oblasti hospodářské soutěže a že rozhodnutí týkající se jiných věcí mají, pokud jde o existenci diskriminace, orientační povahu“ [149]. Jak totiž uvádí Soudní dvůr, informace vycházející z této praxe mohou mít pouze orientační povahu, jelikož takové podrobné údaje věcí jako jsou trhy, výrobky, země, podniky a dotčená období nejsou identické [150].

408. Za těchto podmínek se mi zdá, že případných informací, které lze vyvodit z předchozích rozhodnutí Komise, se nelze být v rámci projednávaných věcí dovolávat.

409. S přihlédnutím k těmto skutečnostem se domnívám, že druhá část tohoto důvodu kasačních opravných prostředků musí být zamítnuta jako neopodstatněná.

149 — Bod 205. Viz rovněž výše uvedený rozsudek Scandinavian Airlines System v. Komise (bod 87 a citovaná judikatura).

150 — Výše uvedený rozsudek JCB Service v. Komise (bod 201).

c) K třetí části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu, pokud jde o veřejnou povahu setkání [151]

i) Argumentace účastnic řízení

410. BA-CA tvrdí, že se Soud dopustil různých nesprávných právních posouzení, když nesnížil výši pokuty, i když bylo prokázáno obecné povědomí o bankovních kulatých stolech. Zaprvé Soud neprávem rozhodl, že kartelová dohoda nebyla veřejně známá v celém svém rozsahu, i když mnoho důkazů uvedených v žalobě a zejména novinové články prokazují, že veřejnost byla seznámena s tématy setkání a s přímou souvislostí mezi bankovními kulatými stoly a vývojem úrokových sazeb. Soud tak porušil zásady provádění důkazů, když nepřezkoumal ve věci samé dokumenty předložené žalobkyní. Zadruhé Soud překročil meze toho, co je možné požadovat, když se domníval, že veřejnost musí být dokonale obeznámena se setkáními proto, aby bylo možné snížit výši pokuty. Zatřetí si Soud vyložil nesprávně vyjádření žalobkyně, jelikož žalobkyně netvrdila, že obecné povědomí o setkáních vedlo k jejich legalitě.

411. Komise tato tvrzení odmítá. Uvádí, že neexistuje žádná judikatura, podle které by se účastníci kartelové dohody mohli domnívat, že jejich praktiky jsou dovolené z toho důvodu, že některé z nich jsou obecně známé. Pokud by tomu tak bylo, stačilo by tedy některé praktiky zveřejnit, aby bylo zabráněno finančním sankcím. V tomto ohledu dal Soud jasně najevo, že obecné povědomí není určující.

ii) Posouzení

412. Navrhuji, aby Soudní dvůr tuto část bez dalšího odmítl jako nepřípustnou.

413. BA-CA se totiž v podstatě snaží zpochybnit některá skutková posouzení provedená Soudem v bodě 506 napadeného rozsudku. Navrhovatelka se omezuje na kritiku závěrů Soudu, aniž by prokázala pochybení, která jej vedla ke zkreslení důkazů. Její kritika tedy představuje pouze snahu nahradit posouzení Soudu její verzí událostí.

151 — Bod 506 napadeného rozsudku.

414. Za těchto podmínek musí být třetí část důvodu kasačních opravných prostředků podle mého názoru považována za nepřípustnou.

415. S přihlédnutím ke všem předcházejícím skutečnostem navrhuji, aby Soudní dvůr druhý důvod kasačních opravných prostředků týkající se polehčujících okolností odmítl jako zčásti nepřípustný a zčásti zamítl jako neopodstatněný.

C – *K třetímu důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení, porušení zásad rovného zacházení, ochrany legitimního očekávání a práva na obhajobu, jakož i z nedostatečného a rozporného odůvodnění, pokud jde o použití části D sdělení o spolupráci*

416. Ve svém sdělení o spolupráci Komise definovala podmínky, za kterých mohou být podniky, které s Komisí spolupracují v průběhu jejího šetření kartelové dohody, osvobozeny od pokuty nebo mít nárok na snížení pokuty, kterou by jinak musely zaplatit (část A bod 3).

417. Pokud jde o použití sdělení o spolupráci na navrhovatelky, není zpochybňováno, že jejich jednání musí být posouzeno na základě části D tohoto sdělení, nazvaného „Podstatné snížení výše pokuty“.

418. Podle části D bodu 1 uvedeného sdělení „[p]okud podnik spolupracuje, i když nejsou splněny všechny podmínky uvedené v částech B a C, má nárok na 10 % až 50 % snížení výše pokuty, která by mu byla uložena, pokud by ke spolupráci nedošlo“.

419. Část D bod 2 sdělení o spolupráci stanoví:

„Tak tomu může být, zejména pokud:

– před odesláním oznámení námitek podnik poskytne Komisi informace, dokumenty nebo jiné důkazy, které přispívají k prokázání existence protiprávního jednání, ke kterému došlo;

– po obdržení oznámení námitek podnik informuje Komisi, že nezpochybňuje

věcnou správnost skutkových zjištění, na kterých Komise založila svá obvinění.“

420. Jak Soud připomněl v bodě 530 napadeného rozsudku, z ustálené judikatury vyplývá, že snížení výše pokuty na základě spolupráce při správním řízení je odůvodněno pouze tehdy, pokud jednání dotčeného podniku ulehčí úlohu Komise a umožní jí snadněji zjistit protiprávní jednání a případně jej ukončit.

421. Je třeba mimoto připomenout, že podle čl. 11 odst. 1 nařízení č. 17 Komise může při výkonu svých povinností uložených článkem 81 ES zejména vyžadovat všechny potřebné informace od podniků a sdružení podniků, které jsou povinny na základě odstavce 4 uvedeného článku požadované informace poskytnout. Pokud podnik nebo sdružení podniků neposkytne požadované informace ve lhůtě stanovené Komisí nebo poskytne neúplné informace, je Komise podle čl. 11 odst. 5 nařízení č. 17 oprávněna si je vyžádat formou rozhodnutí, přičemž podnik nebo sdružení podniků se v případě přetrvávajícího odmítnutí poskytnout uvedené informace vystavuje pokutě nebo penále.

422. V tomto ohledu, jak právem připomněl Soud v bodě 529 napadeného rozsudku, spolupráce podniku při šetření, která nepřekročí rámec povinností podniku podle čl. 11 odst. 4 a 5 nařízení č. 17 neodůvodňuje snížení pokuty. Takové snížení pokuty podniku je naopak odůvodněné, když podnik poskytne v odpověď na žádost o informace na základě článku 11 nařízení č. 17 informace, které jdou výrazně nad rámec informací, které Komise může požadovat podle uvedeného článku.

423. S přihlédnutím k těmto zásadám je třeba přezkoumat, zda analýza Soudu týkající se snížení výše pokuty přiznaného Komisí navrhovatelkám na základě části D bodu 2 první odrážky sdělení o spolupráci je důsledkem nesprávného posouzení.

424. Ve sporném rozhodnutí Komise posoudila spolupráci bank z hlediska části D sdělení o spolupráci. Přiznala těmto bankám snížení jejich pokuty ve výši 10 % v souladu s částí D bodem 2 druhou odrážkou tohoto sdělení z toho důvodu, že nezpochybnily věcnou správnost skutkových zjištění uvedených v oznámení námitek [152]. Naopak Komise jim odmítla přiznat snížení pokuty na základě části D bodu 2 první odrážky uvedeného sdělení, podle které lze pokutu snížit, pokud

152 — Body 558 a 559 odůvodnění sporného rozhodnutí.

„před odesláním oznámení námitek podnik poskytne Komisi informace, dokumenty nebo jiné důkazy, které přispívají k prokázání existence spáchaného protiprávního jednání“.

425. Pokud jde o odpovědi na žádosti o informace, Komise měla za to, že sdělení dat kulatých stolů, jmen jejich účastníků, jakož i dokumentů týkajících se těchto stolů nebylo dobrovolné. Sdělení těchto informací tak nemohlo být podle Komise kvalifikováno jako „spolupráce“ [153].

426. Pokud jde o společný výklad skutkového stavu předložený bankami, Komise se domnívala, že tento nepřinesl žádnou přidanou hodnotu ve srovnání s tím, co bylo legálně vyžadováno. Komise uznala, že tento výklad překračoval meze požadovaných informací, když podrobně popisoval historický kontext „Lombardské sítě“ a shrnul obsah jednotlivých kulatých stolů. Podle Komise však uvedený výklad neměl upřesnit skutkový stav, ale měl spíše banky hájit.

427. Pokud jde o dokumenty předané se společným výkladem skutkového stavu, Komise uvedla, že banky nebyly schopny na její žádost označit dokumenty obsahující nové skutečnosti ve srovnání se skutečnostmi obsaženými v dokumentech shromážděných při šetřeních nebo v dokumentech, které měly být předloženy v návaznosti na žádosti o informace, a dospěla k závěru, že tyto dokumenty nepřinesly žádnou přidanou hodnotu [154].

428. V napadeném rozsudku Soud zamítl veškeré žalobní důvody vycházející z porušení sdělení o spolupráci. Mimoto vzhledem k závažnosti protiprávního jednání Soud rozhodl, že spolupráce žalobkyň neodůvodňovala žádné dodatečné snížení pokuty, která jim byla uložena.

429. V rámci svých kasačních opravných prostředků navrhovatelky Soudu vytýkají, že správně neposoudil rozsah jejich spolupráce z hlediska sdělení o spolupráci a že v tomto ohledu porušil zásady rovného zacházení a legitimního očekávání. Tvrdí, že jim měla být na základě části D sdělení o spolupráci pokuta, která jim byla uložena, snížena významnějším způsobem.

153 — Body 545 a 546 odůvodnění sporného rozhodnutí.

154 — Body 547 až 557 odůvodnění sporného rozhodnutí.

1. K první části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávného posouzení Soudu, pokud jde o posuzovací pravomoc Komise a výkon jeho soudního přezkumu

a) Argumentace účastnic řízení

430. BA-CA tvrdí, že Soud správně nevyhodnotil prostor pro uvážení, který má Komise v rámci provádění sdělení o spolupráci, jakož i meze svého soudního přezkumu. Část D sdělení o spolupráci totiž Komisi nepřiznává žádnou posuzovací pravomoc, pokud jde o to, zda jednak informace poskytnuté podnikem usnadnily úlohu Komise, a jednak o to, zda podniku, který spolupracoval, musí být snížena pokuta. Odkaz na výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise rovněž nemůže odůvodňovat existenci neomezené posuzovací pravomoci Komise. Mimoto na rozdíl od toho, jak Soud rozhodl v bodě 532 napadeného rozsudku, posouzení spolupráce podniku podléhá pravomoci Soudu v plné jurisdikci. V tomto ohledu navrhovatelka odkazuje na výše uvedený rozsudek Groupe Danone v. Komise, ve kterém Soud souhlasil s tím, že přezkoumá, zda snížení pokuty přiznané Komisí podniku na základě části D bodu 2 první odrážky sdělení o spolupráci je důsledkem nesprávného posouzení rozsahu spolupráce podniku zejména s ohledem na rozhodovací praxi Komise [155].

b) Posouzení

431. Nesouhlasím se stanoviskem navrhovatelky, pokud jde o prostor pro uvážení, který má Komise při použití sdělení o spolupráci.

432. Jak jsem totiž uvedl, Komise má na základě ustálené judikatury širokou posuzovací pravomoc ohledně výpočtu pokuty. V tomto rámci může vzít v úvahu různé faktory v mezích stanovených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Pokud jde o zohlednění spolupráce podniku při řízení, Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku Dansk Rørindustri a další v. Komise výslovně uznal, že „Komise má v tomto ohledu posuzovací pravomoc, jak vyplývá ze samotného znění [části D bodu 2 sdělení o spolupráci] a zvláště z úvodních slov ‚Tak tomu může být, zejména […]'". V tomto rozsudku Soudní dvůr rozhodl, že v mezích vytyčených uvedeným sdělením Komise požívá posuzovací pravomoci pro posouzení, zda informace nebo dokumenty dobrovolně poskytnuté podniky ulehčily její úlohu a zda je namístě přiznat podniku snížení na základě tohoto sdělení [156].

155 — Bod 456.

156 — Body 393 a 394.

433. Za těchto podmínek, a jak uvádí Soud v bodě 532 napadeného rozsudku, může být posouzení Komise předmětem pouze omezeného soudního přezkumu.

434. Konečně bych chtěl zdůraznit, že ve výše uvedeném rozsudku Groupe Danone v. Komise Soud opravdu přezkoumal, zda snížení výše pokuty přiznané Komisí dotčenému podniku na základě části D bodu 2 první odrážky sdělení o spolupráci není důsledkem nesprávného posouzení rozsahu jeho spolupráce a neporušuje zásadu rovného zacházení. Připomínám však navrhovatelce, že Soud v bodě 458 tohoto rozsudku odmítl zohlednit předchozí rozhodovací praxi Komise, když se domníval, že „pouhá skutečnost, že Komise ve své předchozí rozhodovací praxi poskytovala určitou sazbu snížení za určité jednání, neznamená, že je povinna poskytnout stejné poměrné snížení při posouzení obdobného jednání v rámci pozdějšího správního řízení".

435. S přihlédnutím k těmto skutečnostem proto navrhuji, aby Soudní dvůr tuto první část zamítl jako neopodstatněnou.

2. K druhé části důvodu kasačních opravných prostředků, vycházející z nesprávných právních posouzení při použití sdělení o spolupráci

436. RZB a BA-CA předkládají na podporu této části dvě námitky.

a) K první námitce, vycházející z použití nesprávného kritéria pro posouzení a z porušení zásady rovného zacházení

i) Argumentace účastnic řízení

437. RZB a BA-CA tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že Komise mohla požadovat, aby spolupráce přinesla „přidanou hodnotu" proto, aby mohla snížit výši pokuty [157].

438. Podle společnosti BA-CA Soud rovněž porušil použitím tohoto kritéria zásadu rovného zacházení. Jednak jí měl Soud přiznat významnější snížení výše její pokuty, jelikož její spolupráce byla nezpochybnitelně významnější a kvalitativně vyšší ve srovnání

157 — Ve svém kasačním opravném prostředku BA-CA odkazuje na pojem „cenná" („Hilfreiche") spolupráce podniku. Tento výraz není obsažen v napadeném rozsudku.

s ostatními podniky. Krom toho Soud v bodě 534 napadeného rozsudku nesprávně rozhodl, že skutečnost, že Komise přiznala při své dřívější rozhodovací praxi určitou sazbu snížení za určité jednání neznamená, že je povinna stejné poměrné snížení přiznat během posouzení podobného jednání v rámci pozdějšího správního řízení.

ii) Posouzení

439. Pokud jde o argumenty společností RZB a BA-CA, pokud jde o použití nesprávného kritéria pro posouzení, navrhuji Soudnímu dvoru v souladu se zásadami stanovenými v bodě 65 tohoto stanoviska tyto argumenty bez dalšího odmítnout jako nepřípustné. Z písemností ve spise totiž vyplývá, že se společnosti RZB a BA-CA omezují na opakování argumentů, které již předložily před Soudem.

440. Pokud jde o argument společnosti BA-CA, vycházející z porušení zásady rovného zacházení, domnívám se, že není opodstatněný.

441. Jak jsem uvedl, z ustálené judikatury vyplývá, že v rámci svého posouzení spolupráce poskytnuté podnikem Komise nemůže porušit zásadu rovného zacházení [158]. Zásada rovného zacházení je obecnou zásadou práva Společenství, která je podle ustálené judikatury porušena tehdy, je-li se srovnatelnými situacemi zacházeno odlišně nebo s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno.

442. Nicméně v rámci výpočtu pokut uložených na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 soud Společenství uznal, že určité diferencované zacházení mezi podniky, kterých se týká rozhodnutí Komise, je vlastní uplatňování metody zvolené pokyny [159]. Pokud jde o spolupráci podniku při řízení, Soud tak rozhodl ve výše uvedeném rozsudku Groupe Danone v. Komise, že rozdíl v zacházení s dotčenými podniky může být dán různou mírou spolupráce, která je nesrovnatelná zejména z toho důvodu, že byly poskytnuty různé informace nebo tyto informace byly poskytnuty v různých fázích správního řízení nebo za okolností, které nejsou obdobné [160].

158 — Viz výše uvedený rozsudek Groupe Danone v. Komise (bod 453).

159 — Viz v tomto ohledu výše uvedený rozsudek Jungbunzlauer v. Komise (bod 238).

160 — Bod 454.

443. Na podporu své námitky navrhovatelka vytýká Soudu, že ji nepřiznal významnější snížení na základě části D sdělení o spolupráci, jelikož spolupracovala při řízení více než ostatní dotčené banky. Domnívám se, že tento argument nemůže být předmětem přezkumu Soudního dvora v rámci kasačního opravného prostředku, protože by tak Soudní dvůr musel nahradit posouzení Soudu svým vlastním posouzením.

444. V každém případě, pokud by Soudní dvůr musel považovat uvedený argument za přípustný, zdá se mi, že z hlediska prostoru pro uvážení, kterým disponuje Komise, Soud mohl právem, a aniž by se dopustil nesprávného právního posouzení, které by mohlo být napadeno ve stadiu kasačního opravného prostředku, rozhodnout, že i když spolupráce navrhovatelky mohla v zásadě spadat do situace, která umožňovala snížení výše pokuty na základě části D sdělení o spolupráci, nemusela však nutně vést Komisi k tomu, že by jí přiznala významnější snížení pokuty.

445. Konečně, na rozdíl od toho, co tvrdí BA-CA, Soud se nedopustil žádného nesprávného právního posouzení, když v bodě 534 napadeného rozsudku rozhodl, že Komise není vázána svou předchozí rozhodovací praxí. Jak jsem totiž uvedl již v bodě 407 tohoto stanoviska, z ustálené judikatury vyplývá, že předchozí rozhodovací praxe Komise nevytváří sama o sobě právní rámec pro pokuty v oblasti hospodářské soutěže a že rozhodnutí týkající se jiných věcí mají, pokud jde o existenci diskriminace, orientační povahu. Za těchto podmínek se domnívám, že se BA-CA nemůže dovolávat porušení zásady rovného zacházení z důvodu skutečnosti, že s ní bylo zacházeno jinak než s jinými podniky dotčenými předchozími rozhodnutími Komise.

446. S přihlédnutím k předcházejícímu navrhuji, aby Soudní dvůr tuto první námitku odmítl zčásti jako nepřípustnou a zčásti zamítl jako neopodstatněnou.

b) K druhé námitce, vycházející z nesprávných právních posouzení v rámci přezkumu rozsahu spolupráce podniků, porušení zásad rovného zacházení, ochrany legitimního očekávání a dodržování práva na obhajobu, jakož i z nedostatečného a rozporného odůvodnění

447. Tato námitka byla předložena společnostmi RZB a BA-CA.

448. Pomineme-li některé zvláštnosti spojené s jejich situací, v podstatě tvrdí, že se Soud dopustil nesprávných právních posouzení v rámci svého posouzení spolupráce, kterou poskytly Komisi v jednotlivých fázích řízení. Soud nesprávně použil článek 11 nařízení č. 17 a nevzal v úvahu rozhodovací

praxi Komise. Mimoto porušil zásady rovného zacházení, ochrany legitimního očekávání, jakož i právo na obhajobu navrhovatelek. Soud konečně odůvodnil napadený rozsudek nedostatečným a rozporným způsobem.

i) K prvnímu argumentu společnosti RZB, vycházejícímu z nesprávného posouzení dobrovolné povahy odpovědí na žádosti o informace a z porušení práva na obhajobu

– Argumentace účastnic řízení

449. RZB vytýká Soudu, že nekvalifikoval odpovědi, které poskytla na žádost o informace Komise, jako „dobrovolné“ odpovědi, což by podle ní muselo vést ke snížení pokuty na základě sdělení o spolupráci. Soud tak umožnil Komisi, jakmile začne mít pochybnosti ohledně setkání soutěžitelů, činit žádosti o informace formulované velmi obecně a spojené s důsledky pro podniky, které na tyto žádosti neodpoví. Komise tak na tyto podniky vykonává neodolatelný nátlak tím, že jim položí jednoduché standardní otázky, kterými je přiměje, aby svědčily samy proti sobě. Takové uvažování porušuje právo na obhajobu uvedených podniků, tak jak bylo zakotveno ve výše uvedeném rozsudku Orkem v. Komise [161].

450. Podle Komise RZB nebere v úvahu skutečnost, že Komise může zohlednit informace spadající do „dobrovolné“ spolupráce ve smyslu sdělení o spolupráci pouze tehdy, pokud usnadňují úlohu Komise při zjišťování a potlačování protiprávního jednání a představují náznak opravdové spolupráce. Informace poskytnuté navrhovatelkou přitom popisují pouze historický kontext „Lombardské sítě“ a obsah setkání kartelové dohody a jsou tedy informacemi, které již Komise měla k dispozici. Nejedná se tedy o žádnou přidanou hodnotu. Komise mimoto zdůrazňuje, že v okamžiku, kdy se dotázala navrhovatelek, byla informována, že veškeré bankovní produkty byly projednávány při četných kulatých stolech a že tyto byly součástí sítě, takže rámec protiprávního jednání a tedy předmět šetření byly jasně určeny, zejména pokud jde o účastnící se podniky, povahu protiprávního jednání a předmět dohod. Konečně Komise upřesňuje, že otázky se týkaly všech kulatých stolů, které se konaly pravidelně, takže podniky nemusely vybírat a posuzovat setkání, která by mohla zakládat protiprávní jednání podle článku 81 ES.

161 — Body 32 a násl.

– Posouzení

451. Dne 21. září 1998 zaslala Komise několika bankovním institucím podezřelým z účasti na dohodách nebo protisoutěžních praktikách žádost o informace v souladu s čl. 11 odst. 1 a 2 nařízení č. 17.

452. Rozsah žádostí o informace zaslaných Komisí jednotlivým bankám se pohyboval od 30 otázek (BA-CA) do 3 otázek (ÖVAG a Bank der Österreichischen Postsparkasse AG, dále jen „PSK-B“). Cílem otázek v podrobnějších žádostech, na které banky odpověděly, bylo zejména získat informace o účastnících kulatých stolů (jména, podniky, ze kterých pocházejí a funkce), předložení všech, ke kulatým stolům vztahujících se interních dokumentů a popis obsahu setkání. Žádosti o informace obsahovaly mimoto otázky tohoto typu:

„Prosíme Vás o poskytnutí všech zápisů, poznámek ve spise, korespondence nebo jiných dokumentů, které se vztahují k setkáním, diskusím nebo jiným kontaktům Vašeho podniku s jinými rakouskými úvěrovými institucemi v rámci kulatých stolů uvedených dále nebo jiných případných kulatých stolů, které se pravidelně konají (a jejichž konání bylo domluveno před, během nebo po takových kontaktech). Uveďte prosím data, včetně dat prvního a posledního setkání, a účastníky (jméno, podnik, funkce)“ (po čemž následoval seznam některých kulatých stolů).

453. Domnívám se, že tyto výtky nejsou opodstatněné.

454. Zdá se mi totiž, že navrhovatelka zaměňuje povinnosti, které má v rámci žádosti o informace formulované Komisí na základě článku 11 nařízení č. 17, a zvýhodnění, která se jí nabízejí v rámci sdělení o spolupráci.

455. Odpovědi, které navrhovatelka poskytla na žádosti o informace Komise, spadají do vyšetřovacích pravomocí přiznaných tomuto orgánu.

456. Podle čl. 11 odst. 1 až 5 nařízení č. 17, a jak vyplývá z výše uvedeného rozsudku Orkem v. Komise, má Komise právo ukládat podniku případně prostřednictvím rozhodnutí, aby poskytl veškeré nezbytné informace týkající se skutkových okolností, které mu mohou být známy, a aby jí podle potřeby

předal dokumenty s nimi související, které má v držení [162]. To platí i tehdy, pokud tyto dokumenty mohou „proti němu nebo jinému podniku sloužit k prokázání existence protisoutěžního jednání“, a to v mezích dodržování práva na obhajobu podniku [163]. Jak uvádí Soudní dvůr, nařízení č. 17 ukládá podniku povinnost aktivní spolupráce, která znamená, že poskytne Komisi veškeré informace týkající se předmětu šetření [164]. V projednávané věci se tedy u navrhovatelky nejednalo o „dobrovolnou“ spolupráci při řízení, která by mohla spadat pod situace uvedené ve sdělení o spolupráci.

457. V takové situaci se mi zdá, že Soud mohl právem odmítnout kvalifikovat příspěvek navrhovatelky jako zcela „dobrovolný“ a nepřiznat jí na základě sdělení o spolupráci snížení výše její pokuty.

458. Mimoto se domnívám, že Soud neporušil právo na obhajobu navrhovatelky vzhledem k judikatuře Soudního dvora.

459. Je známo, že nutnost zajistit dodržování práva na obhajobu je základní zásadou právního řádu Společenství, která musí být zachována v rámci správních řízení, která mohou vést k uložení sankcí [165]. Jak uvedl Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku Orkem v. Komise, toto právo musí být dodržováno již ve fázi předběžného šetření, protože tato fáze může mít rozhodující povahu pro prokázání protiprávní povahy jednání podniků [166].

460. Soudní dvůr se snaží nalézt rovnováhu mezi požadavky spojenými s odhalováním, jakož i sankcionováním protisoutěžních kartelových dohod a požadavky spojenými s nezbytným dodržováním práva na obhajobu podniků, kterých se týká šetření Komise.

461. Tuto rovnováhu se mi zdá velmi obtížné nalézt, jak ukazují výrazy použité Soudním dvorem ve výše uvedeném rozsudku Orkem v. Komise, podle kterých „jestliže za účelem zachování užitečného účinku čl. 11 odst. 2 a 5 nařízení č. 17 má Komise právo ukládat podniku, aby poskytl veškeré nezbytné informace týkající se skutkových okolností, které mu mohou být známy, a aby jí podle potřeby předal dokumenty s nimi související, které má

162 — Bod 34.
163 — Tamtéž.
164 — Bod 27.
165 — Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. Komise (322/81, Recueil, s. 3461, bod 7); výše uvedené rozsudky Hoechst v. Komise (bod 15), jakož i Orkem v. Komise (body 32 a 33).
166 — Bod 33.

v držení, *i když tyto dokumenty mohou proti němu nebo proti jinému podniku sloužit k prokázání existence protisoutěžního jednání, nemůže však rozhodnutím o žádosti o informace porušit právo na obhajobu přiznané podniku*“ [167]. To znamená, jak uvádí Soudní dvůr v bodě 35 tohoto rozsudku, že „Komise nemůže podniku uložit povinnost poskytnout odpovědi, které by ho přiměly připustit existenci protiprávního jednání, které je povinna prokázat Komise“ [168].

462. Tato judikatura, která se mi zdá v některých ohledech rozporná, vyvolává obtíže, se kterými se může soud Společenství setkat při přezkumu dodržování práva na obhajobu podniků v tomto typu řízení.

463. Tento přezkum musí být prováděn nutně případ od případu. Otázka, která vzniká, je zejména otázka, jaký typ informací může odhalit protisoutěžní jednání podniků na trhu.

464. Nezdá se, že by projednávané věci přinášely v tomto ohledu skutečné obtíže.

465. Soudní dvůr totiž rozhodl, že otázky týkající se setkání podniků, jejichž cílem je pouze získat faktické informace o konání těchto setkání a povaze účastníků, jakož i předání s nimi souvisejících dokumentů, nemohou být předmětem kritiky [169].

466. Naproti tomu Soud rovněž rozhodl, že informace týkající se předmětu a průběhu setkání, kterých se podniky účastnily, jakož i výsledky nebo závěry těchto setkání jsou neslučitelné s právem na obhajobu, protože mohou donutit podnik doznat se k účasti na protiprávním jednání [170].

467. V projednávaných věcech Soud uvedl, že žádosti Komise směřovaly k získání zcela faktických informací o veškerých kulatých stolech, přičemž toto zjištění, připomínám, nemůže být předmětem přezkumu Soudního dvora v rámci kasačního opravného prostředku.

468. V důsledku toho a s ohledem na výše uvedenou judikaturu se mi zdá, že Soud mohl právem v bodech 541 a 544 napadeného rozsudku rozhodnout, že otázky položené

167 — Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.

168 — Viz rovněž výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise (body 61 až 65).

169 — Výše uvedený rozsudek Orkem v. Komise (bod 37).

170 — Viz judikatura uvedená v bodě 540 napadeného rozsudku a zejména rozsudek Soudu ze dne 20. února 2001, Mannesmannröhren-Werke v. Komise (T-112/98, Recueil, s. II-729, body 71 až 73, jakož i citovaná judikatura).

Komisí nemohly porušit právo na obhajobu žalobkyně.

469. S přihlédnutím k těmto úvahám se domnívám, že první argument společnosti RZB vycházející z nesprávného posouzení dobrovolné povahy odpovědí na žádosti o informace musí být odmítnut jako neopodstatněný.

ii) K druhému argumentu, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení v rámci posouzení společného výkladu skutkového stavu

– Argumentace účastnic řízení

470. Tento druhý argument je předložen společnostmi RZB a BA-CA.

471. Zaprvé oba tyto podniky tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když se v bodě 556 napadeného rozsudku domníval, že vysvětlení kontextu vztahující se k jednáním v rozporu s právem hospodářské soutěže nelze považovat za spolupráci při řízení ve smyslu sdělení o spolupráci z toho důvodu, že mohou představovat prostředek obrany pro podniky. Podle společnosti BA-CA neexistuje žádná právní norma, podle které by dokument, který účastníci řízení použijí na svou obranu, nemohl současně Komisi poskytnout cenné a užitečné informace o věci samé, které přispívají ke zjištění protiprávního jednání.

472. Zadruhé RZB tvrdí, že analýza Soudu je chybná, protože uvažování Komise je v rozporu s její vlastní rozhodovací praxí. Navrhovatelka v tomto ohledu odkazuje na kapitolu II část A bod 9 písm. a) a kapitolu IV sdělení o spolupráci z roku 2006 [171].

473. Zatřetí BA-CA tvrdí, že se Soud dopustil pochybení, když rozhodl, že Komise mohla při svém posouzení užitečnosti dobrovolné spolupráce bank vzít v úvahu skutečnost, že jí tyto banky společně se společným výkladem skutkového stavu neposkytly „veškeré dokumenty týkající se kulatých stolů“. Podle BA-CA neexistuje žádné pravidlo v tomto smyslu. Mimoto s přihlédnutím k rozsahu protiprávního jednání mohla navrhovatelka poskytnout tyto dokumenty pouze postupně.

474. Začtvrté BA-CA tvrdí, že napadený rozsudek je postižen vadou spočívající

171 — Sdělení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (Úř. věst. C 298, s. 17).

v rozpornosti. I když totiž společný výklad skutkového stavu přispěl ke zjištění protiprávního jednání, Soud žalobkyni nepřiznal žádné snížení pokuty.

– Posouzení

475. RZB a BA-CA v podstatě Soudu vytýkají, že nevyjádřil svůj nesouhlas s posouzením Komise, podle kterého banky použily společný výklad skutkového stavu jako prostředek na svou obranu. Navrhuji Soudnímu dvoru bez dalšího tento argument odmítnout jako neopodstatněný, protože pouze Komisi přísluší posoudit rozsah, v jakém mohly podniky spolupracovat při řízení tím, že poskytly společný výklad skutkového stavu, a Soud pouze respektoval prostor pro uvážení, který má Komise v této oblasti.

476. Pokud jde o druhý argument společnosti RZB, navrhuji rovněž, aby jej Soudní dvůr nepřijal. Jednak není Komise vázána svou předchozí rozhodovací praxí, jak jsem již uvedl. Krom toho se RZB nemůže dovolávat znění sdělení o spolupráci, které bylo přijato Komisí v roce 2006, tedy čtyři roky po přijetí sporného rozhodnutí.

477. Pokud jde o třetí argument předložený společností BA-CA, je třeba jej rovněž odmítnout. Soud se mohl právem opřít o prostor pro uvážení, který má v této oblasti Komise, aby rozhodl, že Komise mohla pro účely posouzení užitečnosti spolupráce podniku vzít v úvahu neúplnost příloh společného výkladu skutkového stavu.

478. S přihlédnutím k těmto skutečnostem se domnívám, že analýza Soudu týkající se společného výkladu skutkového stavu poskytnutého navrhovatelkami není postižená žádnou vadou spočívající v nesprávném právním posouzení a není nikterak rozporná.

479. V důsledku toho navrhuji, aby Soudní dvůr odmítl všechny výtky formulované v tomto ohledu společnostmi RZB a BA-CA.

iii) K třetímu argumentu, vycházejícímu z nesprávného posouzení, pokud jde o uznání protisoutěžního účelu protiprávního jednání společností RZB a z porušení zásady rovného zacházení

– Argumentace účastnic řízení

480. RZB vytýká Soudu, že v bodě 559 napadeného rozsudku nezohlednil zvláštní hodnotu jejího doznání, třebaže na něho Komise výslovně odkázala v rámci své analýzy. Uvažování Soudu je v rozporu s jeho judikaturou, protože ve výše uvedeném rozsudku Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise uznal, že přiznání existence protiprávní kartelové dohody podnikem usnadňuje práci Komise. Mimoto tato analýza porušuje zásadu rovného zacházení, protože i přes její doznání bylo se společností RZB zacházeno stejně jako s ostatními bankami. Navrhovatelka proto vyzývá Soudní dvůr, aby snížil pokutu, která jí byla uložena, přinejmenším o 10 %.

481. Komise tvrdí, že podmínka, která se vyžaduje pro snížení pokuty o více než 10 %, nebyla splněna, neboť již měla k dispozici dokumenty nutné ke zjištění základních skutkových okolností. Trvá na skutečnosti, že sdělení o spolupráci je prostředkem vyšetřování, se kterým jsou spojeny finanční pobídky, a nikoliv odměnou ve prospěch podniků, které souhlasí se spoluprací s Komisí, a připomíná, že má diskreční pravomoc, pokud jde o otázku, zda informace přispívá k potvrzení existence protiprávního jednání.

– Posouzení

482. Domnívám se, že je třeba odmítnout i tento argument.

483. Je sice pravdou, že Soud ve výše uvedeném rozsudku Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise uznal, že „doznání existence kartelové dohody usnadňuje práci Komise při šetření víc než pouhé uznání věcné správnosti skutkového stavu“ [172]. Jedná se o stanovení zásady, kterou je však třeba použít v každém konkrétním případě, což Soud výslovně uznal v bodě 559 napadeného rozsudku. Soud vzal v úvahu prostor pro uvážení přiznaný Komisi, pokud jde o posouzení spolupráce podniků při řízení. Proto podle mého názoru právem, a aniž by se dopustil nesprávného právního posouzení, které by mohlo být kritizováno v rámci kasačního opravného prostředku, se Soud mohl domnívat, že přísluší Komisi posoudit v každém individuálním případě, zda takové doznání skutečně usnadnilo její práci.

172 — Bod 276.

484. Pokud jde mimoto o argument společnosti RZB vycházející z porušení zásady rovného zacházení tím, že s ní bylo zacházeno stejně jako s ostatními bankami, a to i přes její doznání, zdá se mi, že jej nelze přijmout.

485. Z napadeného rozsudku totiž vyplývá, že doznání navrhovatelky neusnadnilo práci Komise, což je kritérium, na základě kterého lze snížit pokutu. Za těchto podmínek se domnívám, že se Soud mohl domnívat, že Komise nebyla žádným způsobem povinna zacházet s tímto podnikem odlišně než s ostatními tak, že by mu v tomto ohledu přiznala dodatečné snížení výše jeho pokuty.

iv) Ke čtvrtému argumentu, vycházejícímu z obrácení důkazního břemene, pokud jde o hodnotu spolupráce společnosti RZB a z porušení zásady ochrany legitimního očekávání

– Argumentace účastnic řízení

486. RZB vytýká Soudu, že obrátil důkazní břemeno, když v bodech 546 až 551 napadeného rozsudku rozhodl, že žalobkyně měla proto, aby jí byla snížena pokuta o více než 10 %, prokázat, že Komise nebyla schopna prokázat protiprávní jednání bez předložených důkazních materiálů. Tato analýza je jednak v rozporu s částí D bodem 2 druhou odrážkou sdělení o spolupráci a v důsledku toho porušuje zásadu ochrany legitimního očekávání. Krom toho je uvedená analýza neslučitelná s povinností Komise prokázat ve správních řízeních skutkové okolnosti jak příznivé, tak nepříznivé.

– Posouzení

487. Navrhuji, aby Soudní dvůr tento argument odmítl. Zdá se mi totiž, že RZB zaměňuje znovu řízení uvedené v článku 11 nařízení č. 17 týkající se žádostí o informace, které může Komise formulovat v rámci jejího šetření, s případy, ve kterých může mít nárok na snížení pokuty v rámci sdělení o spolupráci.

488. RZB zpochybňuje uvažování Soudu v bodě 551 napadeného rozsudku. Toto uvažování se týká odpovědí na žádosti o informace formulované Komisí na základě nařízení č. 17. Navrhovatelka se tedy nemůže dovolávat porušení znění sdělení o spolupráci, a tím spíše porušení zásady legitimního očekávání.

489. RZB mimoto nemůže tvrdit, že analýza Soudu je v rozporu s procesními normami v oblasti důkazního břemene a provádění důkazů.

490. Sdělení o spolupráci je prostředkem vyšetřování, který Komisi umožňuje získat informace o údajném protiprávním jednání v rozporu s právem hospodářské soutěže tím, že podniky finančně motivuje, aby spolupracovaly při řízení. Jak jsem uvedl v bodech 420 a 422 tohoto stanoviska, dochází-li ke spolupráci podniku v rámci žádosti o informace formulované na základě článku 11 nařízení č. 17, tomuto podniku může být snížena pokuta jen tehdy, pokud informace, které poskytne Komisi, jdou výrazně nad rámec informací, které Komise může požadovat na základě tohoto ustanovení. Jednání tohoto podniku musí usnadnit úlohu Komise a umožnit jí zjistit snadněji protiprávní jednání.

491. Za těchto podmínek, a jestliže Komisi skutečně přísluší prokázat protiprávní jednání v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES, které zjistí [173], přísluší naopak podniku, který žádá o snížení výše své pokuty, prokázat, že jeho spolupráce pomohla Komisi při plnění její úlohy.

173 — Viz v tomto ohledu mé úvahy v bodě 128 tohoto stanoviska.

492. Když Soud v bodě 551 napadeného rozsudku rozhodl, že „žalobkyně neprokázaly, že dokumenty předložené v odpověď na žádosti o informace byly nezbytné, aby umožnily Komisi určit všechny hlavní kulaté stoly, ani že při jejich absenci by byly důkazy získané prostřednictvím šetření nedostatečné pro dokázání podstatné části protiprávního jednání a pro přijetí rozhodnutí ukládajícího pokuty“, žádným způsobem tak neobrátil důkazní břemeno na podniky.

493. Čtvrtý argument předložený společností RZB se mi tedy zdá neopodstatněný.

v) K pátému argumentu, vycházejícímu z nesprávných právních posouzení a z rozporného odůvodnění v rámci analýzy Soudu týkající se hodnoty dodatečných dokumentů předaných společností BA-CA

– Argumentace účastnic řízení

494. BA-CA v podstatě zpochybňuje posouzení Soudu ohledně hodnoty 33 pořadačů, které obsahovaly více než 10 000 stran dokumentů, které zaslala Komisi.

495. BA-CA zaprvé tvrdí, že Soud zbavil její spolupráci hodnoty tím, že bez ustání zvyšuje požadavky, které musí být splněny proto, aby vznikl nárok na snížení pokuty. Navrhovatelka kritizuje zejména srovnání, které Soud provádí mezi hodnotou, kterou je třeba přikládat těmto dokumentům, a hodnotou, kterou je třeba přikládat společnému výkladu skutkového stavu.

496. Zadruhé navrhovatelka tvrdí, že argumentace Soudu je rozporná, neboť Soud odmítá na základě společného výkladu skutkového stavu přiznat snížení pokuty z důvodu, že součástí tohoto výkladu nebyly nové dokumenty, třebaže je prokázáno, že v rámci dobrovolného předložení dokumentů předala 10 000 stran nových dokumentů, z nichž část byla nezpochybnitelně použita v rámci sporného rozhodnutí.

497. Komise vznáší námitku nepřípustnosti tohoto argumentu, jelikož navrhovatelka opakuje argument již předložený před Soudem. Komise mimoto zdůrazňuje, že skutečnost, že dokumenty jsou nové, tedy, že dosud nebyly předloženy, nestačí sama o sobě k tomu, aby uvedené dokumenty představovaly užitečný příspěvek z titulu spolupráce.

– Posouzení

498. V bodě 560 napadeného rozsudku Soud rozhodl, že předložení dodatečných dokumentů jednou z dotčených bank může odůvodnit pozdější snížení její pokuty na individuálním základě, pouze pokud tato spolupráce skutečně přinesla nové a užitečné poznatky vzhledem k poznatkům poskytnutým společně všemi podniky ve společném výkladu skutkového stavu.

499. Tato analýza se mi zdá jednak zcela logická a konsistentní, jelikož hodnota dobrovolné spolupráce závisí především na relevanci předložených dokumentů a jejich užitečnosti pro zjištění protiprávního jednání.

500. Krom toho se mi uvedená analýza nezdá být postižena vadou spočívající v rozpornosti. Na rozdíl od toho, co tvrdí BA-CA, totiž Soud neodmítl snížit výši pokuty žalobkyň z toho důvodu, že společný výklad skutkového stavu neobsahoval žádný nový poznatek. Pouze rozhodl, jak vyplývá z bodů 552 až 558 napadeného rozsudku, že se Komise nedopustila žádného zjevně nesprávného posouzení, když nepřiznala žádné dodatečné snížení z důvodu, že ji tento výklad neusnadnil její práci.

501. Ať již v rámci svého posouzení týkajícího se společného výkladu skutkového stavu nebo v rámci svého přezkumu hodnoty doplňujících dokumentů předložených společností BA-CA Soud konsistentně argumentoval a vycházel z jediného kritéria, a sice užitečnosti pro práci Komise a relevanci informací sdělených žalobkyněmi.

502. Za těchto podmínek se mi zdá, že analýza Soudu nemůže být předmětem žádné kritiky ze strany navrhovatelky a navrhuji, aby Soudní dvůr odmítl tento pátý argument jako neopodstatněný.

vi) K šestému argumentu, vycházejícímu z nezohlednění odpovědí společnosti BA-CA na oznámení námitek

– Argumentace účastnic řízení

503. BA-CA zpochybňuje posouzení Soudu v bodě 564 napadeného rozsudku, podle kterého Komise nemusela zohlednit, z titulu spolupráce, její odpověď na oznámení námitek. Navrhovatelka touto odpovědí totiž poskytla důkaz o výměně informací v rámci decentralizovaných sektorů, což Komisi umožnilo zjistit protiprávní jednání. Mimoto, podle BA-CA neexistuje nic, co by vylučovalo spolupráci podniku po zaslání oznámení námitek.

– Posouzení

504. Domnívám se, že tento argument není přípustný, protože BA-CA pouze doslovně přebírá argument, který již předložila před Soudem. Vzhledem k zásadám, které jsem připomněl v bodě 65 tohoto stanoviska, tedy nemůže být uvedený argument předmětem přezkumu Soudního dvora v rámci kasačního opravného prostředku.

505. S přihlédnutím k předcházejícím skutečnostem se domnívám, že druhá část vycházející z nesprávných právních posouzení při použití sdělení o spolupráci musí být zčásti odmítnuta jako nepřípustná a zčásti zamítnuta jako neopodstatněná.

3. K třetí části, vycházející z porušení práva na obhajobu v rozsahu, v němž zahrnuje právo být vyslechnut

a) Argumentace účastnic řízení

506. BA-CA tvrdí, že Soud nerespektoval rozsah jejího práva být vyslechnut tím, že odmítl vyslechnout svědka, v projednávané věci úředníka Komise, který mohl soudu Společenství umožnit lépe posoudit spolupráci navrhovatelky při řízení, pokud jde o dokumenty, které předložila.

b) Posouzení

507. Domnívám se, že tuto část je bez dalšího třeba zamítnout.

508. V bodě 563 napadeného rozsudku Soud nevyhověl tomuto návrhu na dokazování z důvodu, že „tento návrh důkazu není přímo relevantní pro posouzení užitečnosti uvedených dokumentů“. Úvodem Soud uvedl, že použití těchto dokumentů samo o sobě neprokazuje, že jejich předložení podstatně usnadnilo práci Komise.

509. Z ustálené judikatury vyplývá, že Soud je jediný oprávněný posoudit, zda je případně nezbytné doplnit informace, které má k dispozici o věcech, které mu jsou předloženy. Posouzení průkaznosti těchto informací spadá do jeho svrchovaného posouzení skutkových okolností. Podle Soudního dvora toto posouzení tedy nepodléhá jeho přezkumu, pokud rozhoduje v rámci kasačního opravného prostředku, s výjimkou případu, kdy se účastníci řízení dovolávají zkreslení důkazů předložených Soudu nebo jestliže z dokumentů vložených do spisu vyplývá věcná nesprávnost zjištění Soudu [174].

510. Žádná informace předložená v rámci kasačního opravného prostředku podaného společností BA-CA mi neumožňuje se domnívat, že je tomu tak v projednávané věci. Za těchto okolností se domnívám, že Soudu nelze vytýkat, že nevyhověl návrhu důkazu navrhovatelky.

511. V důsledku toho se domnívám, že třetí část třetího důvodu kasačních opravných prostředků není opodstatněná a musí být zamítnuta.

512. S přihlédnutím ke všem předcházejícím skutečnostem navrhuji, aby Soudní dvůr prohlásil třetí důvod kasačních opravných prostředků týkající se posouzení Soudu,

174 — Viz zejména usnesení ze dne 12. prosince 2006, Autosalone Ispra v. Komise (C-129/06 P, bod 22 a citovaná judikatura).

pokud jde o spolupráci podniků při řízení, za zčásti neopodstatněný a zčásti nepřípustný a tento důvod zamítl.

D – *Ke čtvrtému důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z porušení práva na obhajobu v rozsahu, v němž zahrnuje právo být vyslechnut, a z porušení povinnosti uvést odůvodnění Soudu, pokud jde o jeho závěry o návrzích na snížení pokut*

1. Argumentace účastnic řízení

513. V rámci svého kasačního opravného prostředku BA-CA kritizuje obecné závěry Soudu, pokud jde o soubor návrhů na snížení pokut. Tvrdí, že vzhledem k tomu, že Soud vyjádřil své vlastní úvahy týkající se výše uložených pokut, měla být vyslechnuta.

514. Komise uvádí, že úvahy uvedené v bodě 566 napadeného rozsudku jsou pouze doplňujícími a závěrečnými úvahami, které vysvětlují posouzení Soudu.

2. Posouzení

515. V bodě 566 napadeného rozsudku Soud uvedl, že „s ohledem na závažnost protiprávního jednání, vzhledem ke které se úroveň pokut stanovených Komisí nezdá vysoká, má Soud v rámci výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci za to, že spolupráce žalobkyň neodůvodňuje v projednávané věci žádné dodatečné snížení pokut, které jim byly uloženy“.

516. Mimoto v bodě 570 tohoto rozsudku Soud uvedl, že k žalobním důvodům žalobkyň směřujícím k dosažení snížení pokut na základě přezkumu legality nelze přihlédnout a že na základě výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci není namístě, aby snížil pokuty z jiných důvodů.

517. Nedomnívám se, že byl Soud povinen před uvedením svých závěrů vyzvat společnost BA-CA k předložení jejích vyjádření. Domnívám se totiž, že navrhovatelka mohla užitečně uplatnit své stanovisko, pokud jde o stanovení výše pokuty.

518. Vyplývá to zaprvé z argumentace společnosti BA-CA před Soudem, zadruhé

z otázek položených Soudem a zatřetí z úvah obsažených v napadeném rozsudku.

519. Podotýkám zaprvé, že čtyři ze šesti žalobních důvodů předložených žalobkyní před Soudem směřovaly ke snížení výše uložené pokuty. Tyto důvody se vztahovaly zejména k posouzením Komise, pokud jde o kvalifikaci protiprávního jednání, existenci polehčujících okolností a spolupráci žalobkyně při řízení.

520. Zadruhé konstatuji, že Soud položil žalobkyni několik otázek, na které měla žalobkyně písemně odpovědět a které se týkaly existence polehčujících okolností a její spolupráce při řízení.

521. Zatřetí Soud v napadeném rozsudku podrobně přezkoumal veškeré relevantní skutečnosti týkající se stanovení výše pokuty přičemž zohlednil všechny před ním vznesené argumenty.

522. Soud tak v bodech 216 až 571 napadeného rozsudku přezkoumal veškeré návrhy na snížení uložených pokut. Soud nejprve v bodě 217 a násl. tohoto rozsudku potvrdil použitelnost pokynů a sdělení o spolupráci. Poté v bodě 315 uvedeného rozsudku potvrdil velmi závažnou povahu protiprávního jednání spáchaného navrhovatelkami. Na tomto základě Soud v bodě 463 napadeného rozsudku rozhodl o rozdělení podniků do kategorií, které provedla Komise, a v bodě 468 tohoto rozsudku o zvýšení pokut z titulu délky trvání protiprávního jednání, které provedla Komise. Soud posléze v bodě 511 uvedeného rozsudku odmítl veškeré výtky žalobkyň týkající se posouzení polehčujících okolností Komisí, jakož i v bodě 565 napadeného rozsudku veškeré žalobní důvody vycházející z porušení sdělení o spolupráci.

523. Za těchto podmínek se mi zdá, že se BA-CA mohla náležitě vyjádřit, pokud jde o veškeré relevantní skutečnosti týkající se stanovení výše pokuty.

524. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr zamítl tento čtvrtý důvod kasačních opravných prostředků, jelikož není opodstatněný.

X – K důsledkům zrušení napadeného rozsudku

525. Jak jsem uvedl, navrhuji, aby Soudní dvůr zrušil napadený rozsudek v části, v níž se Soud dopustil dvou nesprávných právních posouzení v rámci posouzení závažnosti protiprávního jednání pro účely stanovení základní částky pokut.

A – *K prvnímu důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávného posouzení závažnosti protiprávního jednání a základní částky pokuty vzhledem k neprokázání skutečného dopadu kartelové dohody na trh*

1. Argumentace účastnic řízení

526. Domnívám se totiž, že se Soud dopustil prvního nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že Komise mohla vycházet z provádění kartelové dohody, aby dospěla k závěru o existenci skutečného dopadu protiprávního jednání na trh. Mimoto se domnívám, že se dopustil druhého nesprávného právního posouzení a napadený rozsudek je tak postižen vadou spočívající v rozpornosti odůvodnění, když rozhodl, že když Komise přičetla společnostem Erste, RZB a ÖVAG podíly na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů, sankcionovala je pouze za jejich vlastní jednání.

527. Jelikož podle mého názoru může být ve sporu vydáno konečné rozhodnutí, navrhuji, aby Soudní dvůr v souladu s čl. 61 prvním pododstavcem statutu Soudního dvora vydal konečné rozhodnutí o obou těchto žalobních důvodech směřujících ke zrušení předložených před Soudem.

528. Ve svých žalobách na neplatnost podaných Soudu zpochybnily všechny dotčené banky způsob, jakým Komise stanovila základní částku pokut [175]. Tvrdily, že protiprávní jednání bylo nesprávně posouzeno jako velmi závažné. Navrhovatelky Komisi zejména vytýkají, že neprovedla přezkum skutečného dopadu protiprávního jednání na relevantní trhy a že se pouze omezila na prohlášení, když vycházela z pouhého tvrzení o provádění kartelové dohody, že tato dohoda měla dopad na trh, aniž by přezkoumala velikost tohoto dopadu, a to v rozporu s pokyny. V důsledku toho je stanovení základní částky pokuty chybné.

175 — Mimo žalobkyň podaly žalobu rovněž Bank für Arbeit und Wirtschaft AG (dále jen „BAWAG“), PSK, Niederösterreichische Landesbank-Hypothekenbank AG (dále jen „NÖ-Hypo“) a Raiffeisenlandesbank Niederösterreich-Wien AG (dále jen „RLB“). RLB převzala v roce 1997 společnost Raiffeisen Wien AG (dále jen „RBW“).

2. Posouzení

529. Domnívám se, že tento důvod je opodstatněný, a to z následujících důvodů.

530. Ve sporném rozhodnutí vyplývá kvalifikace protiprávního jednání jako velmi závažného ze zohlednění povahy protiprávního jednání, jeho zeměpisného rozsahu a existence dopadu kartelové dohody na trh. Tato skutečnost byla vzata v úvahu při kvalifikaci protiprávního jednání, a tedy při stanovení základní částky pokuty. Toto stanovisko je podpořeno pouhým doslovným přečtením sporného rozhodnutí.

531. V bodě 430 odůvodnění sporného rozhodnutí Komise konstatovala existenci skutečných účinků na bankovní trh vyplývajících v projednávané věci z provádění kolužních dohod, a to i když v bodě 436 odůvodnění tohoto rozhodnutí uvádí, že nebylo možné tyto účinky přesně vyčíslit, tedy stanovit dopad sazeb a provizí, které by banky uplatňovaly v případě neexistence dohody. Skutečné účinky kartelové dohody zohledněné pro účely stanovení pokuty jsou uvedeny v bodech 508 až 510 odůvodnění uvedeného rozhodnutí. Tyto body odkazují na body 410 a 430 až 436 odůvodnění sporného rozhodnutí, které pouze pro účely použití čl. 81 odst. 1 ES popisují způsob, jakým banky prováděly dané dohody.

532. Bod 431 odůvodnění sporného rozhodnutí odkazuje na konkrétní příklady provádění rozhodnutí kartelu, jako je snížení sazeb z úvěru nebo změny sazeb z vkladů. Bod 432 odůvodnění tohoto rozhodnutí vysvětluje, že banky za tímto účelem využívaly informace získané při kulatých stolech a bod 433 odůvodnění uvedeného rozhodnutí uvádí, že samy vyhodnocovaly konkrétní provádění svých dohod. V bodě 434 odůvodnění sporného rozhodnutí Komise uvádí, že pokud by setkání neměla žádný dopad, banky by se nescházely pravidelně a tak často. Konečně v bodě 435 odůvodnění tohoto rozhodnutí Komise uvádí, že škodlivé účinky na hospodářskou soutěž způsobené výměnou informací o metodách a kritériích výpočtu musí být posouzeny jako o to závažnější, protože úroková rozpětí bank jsou úzká.

533. Ze sporného rozhodnutí nevyplývá, že se Komise pokud možno snažila zvlášť přezkoumat provádění kartelové dohody a její skutečný dopad na trh. Zdá se mi, že ve své analýze Komise nezmiňuje žádný objektivní hospodářský faktor, který by umožňoval ve striktním smyslu slova změřit skutečný dopad dohody na rakouský trh bankovních produktů a služeb. Nikde totiž není učiněna zmínka o situaci na trhu, jakož i o cenách a bankovních provizích, které se uplatňovaly před tím, než bylo protiprávní jednání spácháno a poté, co bylo uskutečňováno. Za těchto podmínek je skutečně obtížné prokázat, v jakém rozsahu mohlo provádění dohod skutečně ovlivnit strukturu trhu nebo cenovou úroveň, kterou

měla dotčená kartelová dohoda právě určovat [176]. Mimoto, nepřímý důkaz uvedený v bodě 434 odůvodnění sporného rozhodnutí vycházející z pravidelných setkání bank je podle mého názoru pouhou domněnkou.

534. Vzhledem k těmto skutečnostem se domnívám, že Komise právně dostačujícím způsobem neprokázala pro účely stanovení výše pokuty skutečný dopad kartelové dohody na trh bankovních produktů a služeb v období od ledna 1995 do června 1998.

535. Nyní je třeba provést analýzu dosahu tohoto závěru, pokud jde o kvalifikaci protiprávního jednání a základní částku stanovenou Komisí.

536. Zaprvé se domnívám, že nesprávné posouzení, kterého se dopustila Komise, nemá dopad na posouzení protiprávního jednání jako velmi závažného.

537. Z důvodů, které jsem již uvedl v bodech 259 až 261 tohoto stanoviska, mohou totiž takové dohody o stanovení cen, o jaké se jedná v projednávaných věcech, z důvodu jejich vlastní povahy představovat velmi závažné protiprávní jednání bez ohledu na jejich skutečný dopad na trh a rozsah relevantního zeměpisného trhu. V tomto ohledu je třeba připomenout, že tyto dohody patří mezi příklady kartelových dohod výslovně prohlášených za neslučitelné se společným trhem v čl. 81 odst. 1 písm. a) ES. Mimo závažné narušení hospodářské soutěže, které tyto kartelové dohody způsobují tím, že ukládají účastníkům respektovat ceny, vytvářejí překážky vstupu na trh, čímž porušují hlavní cíl integrace trhu Společenství sledovaný Smlouvou o ES.

538. Mimoto se mi zdá, že Komise nepřiložila kritériu skutečného dopadu protiprávního jednání na trh rozhodující význam při stanovení základní částky pokuty. Vycházela totiž při svém posouzení z jiných skutečností, a sice ze zjištění, že protiprávní jednání musí být kvalifikováno jako velmi závažné již svou vlastní povahou (body 506 a 507 odůvodnění sporného rozhodnutí), a z rozsahu, ve kterém mohly dotčené podniky svou hospodářskou schopností narušovat hospodářskou soutěž (body 515 až 519 odůvodnění téhož rozhodnutí).

539. Proto se domnívám, že Komise mohla protiprávní jednání kvalifikovat právem jako velmi závažné.

176 — Bod 426 odůvodnění sporného rozhodnutí.

540. Naopak se domnívám, že skutečnost, že Komise neprokázala údajné účinky protiprávního jednání na trh, zpochybňuje posouzení základní částky pokuty stanovené v závislosti na závažnosti tohoto jednání. Jak jsem totiž uvedl výše, Komise stanovila základní částku pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání při zohlednění okolnosti, že uvedené protiprávní jednání mělo podle ní účinky na trh, i když takový dopad nebyl po dobu trvání kartelové dohody prokázán.

541. Za těchto podmínek navrhuji, aby Soudní dvůr tento důvod kasačních opravných prostředků přijal a změnil při výkonu své pravomoci v plné jurisdikci základní částku pokut, které Komise navrhovatelkám uložila v bodě 520 odůvodnění sporného rozhodnutí.

542. Za tímto účelem je nutné uvést metodu, kterou Komise přijala za účelem výpočtu výše těchto pokut.

543. Z bodů 515 až 519 odůvodnění sporného rozhodnutí vyplývá, že Komise poměrně vyvážila výši pokuty stanovenou v pokynech pro případy velmi závažných protiprávních jednání ve výši 20 milionů eur, aby zohlednila jednak skutečný dopad protiprávního jednání na trh, a jednak skutečnou hospodářskou schopnost každého podniku, jakož i aby zajistila odrazující účinek pokuty [177].

544. V tomto ohledu z bodu 519 odůvodnění sporného rozhodnutí vyplývá, že Komise rozdělila podniky do pěti kategorií v závislosti na dostupných údajích o jejich podílech na trhu. Mimoto, jak uvedla v bodě 143 svého vyjádření ke kasačnímu opravnému prostředku, Komise stanovila pro každou kategorii podniků orientační hodnoty, okolo kterých se nacházejí podíly na trhu dotčených podniků. Z bodu 520 odůvodnění sporného rozhodnutí vyplývá, že rovněž pro každou kategorii podniků stanovila pevnou výši pokuty.

545. V tomto ohledu Soud rozhodl, že v souladu s judikaturou rozdíly mezi těmito orientačními hodnotami jsou soudržné a objektivně odůvodněné, co se týče první až čtvrté kategorie [178]. Pokud jde o pátou kategorii, Soud se v bodech 424 až 427 napadeného rozsudku domníval, že Komise nepřekročila svůj prostor pro uvážení tím, že zařadila všechny podniky s podílem na trhu nižším než 1 % do této kategorie, i přes jejich rozdílné velikosti.

177 — Bod 1 A první a čtvrtý pododstavec pokynů.

178 — Orientační hodnota druhé až čtvrté kategorie pokaždé odpovídá polovině hodnoty vyšší kategorie a stejně tomu je u odpovídající základní částky pokuty (viz bod 424 napadeného rozsudku).

546. Následuje základ pro výpočet Komise:

	Orientační hodnoty podílů na trhu	**Základní částka pokuty** *(v milionech eur)*
Kategorie I (GiroCredit/Erste a RZB)	> 22 %	25
Kategorie II (BA a CA)	11 %	12,5
Kategorie III (Erste před spojením se společností GiroCredit, BAWAG a ÖVAG)	5,5 %	6,25
Kategorie IV (PSK a PSK-B)	2,75 %	3,13
Kategorie V (NÖ-Hypo a RBW/RLB)	< 1 %	1,25

547. Nevím, v jakém rozsahu Komise vzala v úvahu kritérium založené na skutečném dopadu protiprávního jednání na trh za účelem výpočtu základní částky pokuty. Neznám příslušný podíl tohoto kritéria ve srovnání s ostatními dvěma kritérii vycházejícími z hospodářské síly podniku a odrazující povahy pokuty. Za těchto podmínek se domnívám, že zvýšení provedené Komisí tvoří nerozdělitelný celek.

548. Pokud jde zaprvé o podniky spadající do první kategorie, a sice společnosti GiroCredit/Erste (po jejich spojení) a RZB, konstatuji, že základní částka stanovená na 20 milionů eur pro velmi závažná protiprávní jednání byla zvýšena o 5 milionů eur, aby byla zohledněna tato tři kritéria. Aby byly zrušeny účinky spojené se zvýšením pokuty způsobeným nesprávným zohledněním kritéria vycházejícího ze skutečného dopadu protiprávního jednání a vzhledem k poznámkám, které jsem právě učinil, navrhuji, aby Soudní dvůr snížil tuto částku na 20 milionů eur, tedy částku stanovenou pro velmi závažné protiprávní jednání.

549. Pokud jde zadruhé o podniky spadající do ostatních kategorií, mezi které patří společnosti BA-CA a ÖVAG, konstatuji, že tento práh byl podstatně snížen z důvodu

menší hospodářské síly těchto podniků. Navrhuji, aby Soudní dvůr na tyto podniky použil stejné snížení, jako navrhuji použít pro podniky první kategorie, tedy snížení o pětinu základní částky pokuty.

550. Navrhuji tedy, aby Soudní dvůr vzhledem k neexistenci skutečného dopadu protiprávního jednání na trh změnil základní částky pokut, které byly Komisí uloženy společnostem Erste, RZB, BA-CA a ÖVAG z titulu závažnosti protiprávního jednání následovně:

	Adresáti sporného rozhodnutí	**Základní částka pokuty v případě neexistence skutečného dopadu protiprávního jednání na trh *(v milionech eur)***
Kategorie I	GiroCredit/Erste (po spojení)	20
	RZB	20
Kategorie II	BA	10
	CA	10
Kategorie III	Erste (EÖ před spojením se společností GiroCredit)	5
	ÖVAG	5

B – *K druhému důvodu kasačních opravných prostředků, vycházejícímu z nesprávného posouzení, pokud jde o rozdělení do kategorií společností Erste, RZB a ÖVAG pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání, jakož i výpočtu základní částky pokuty*

551. V žalobě na neplatnost, kterou podaly Soudu, společnosti Erste, RZB a ÖVAG tvrdily, že jejich rozdělení do kategorií bylo protiprávní, jelikož jim Komise přičetla jakožto zastřešujícím společnostem decentralizovaných sektorů spořitelen, bank Raiffeisen a lidových bank podíly na trhu celého jejich příslušného sektoru.

1. Ke spornému rozhodnutí

552. Sporné rozhodnutí odůvodňuje přičtení podílů na trhu jejich příslušných decentralizovaných sektorů ústředním institucím následujícímu úvahami:

„(515) Co se týče protiprávních jednání, která musejí být v projednávané věci charakterizována [jako] velmi závažná, rozsah pokut, které mají být uloženy, umožňuje brát v úvahu, zda dotyčné podniky skutečně měly hospodářskou schopnost narušit hospodářskou soutěž ve významném měřítku. [Tento rozsah umožňuje] rovněž stanovit výši pokuty na úrovni, která zajistí její dostatečně odrazující účinek. Tento typ diferencovaného zacházení je v projednávané věci zvláště nutný v rozsahu, v němž existují podstatné rozdíly ve velikosti mezi podniky a skupinami, které se účastnily protiprávního jednání.

(516) V projednávané věci musejí být brány v úvahu zvláštnosti rakouského bankovního trhu. Bylo by totiž nereálné omezit význam [banky] Erste, [banky] RZB a [banky] ÖVAG v rámci sítě, jakož i jejich skutečnou schopnost narušit hospodářskou soutěž na úkor spotřebitelů, pouze na jejich příslušné činnosti jakožto obchodních bank.

(517) Spis naopak ukazuje velmi jasně, že tyto podniky jakožto společnosti v čele svých příslušných skupin přispívaly k účinnosti sítě v celém Rakousku díky intenzivní výměně informací v rámci skupiny. Tyto instituce nezastupovaly pouze své vlastní zájmy, ale rovněž zájmy svých příslušných skupin a byly v tomto smyslu považovány ostatními účastníky za zástupce těchto skupin. Nešlo tedy pouze o dohody mezi různými bankami, ale rovněž mezi skupinami.

(518) Nevzít na vědomí skupiny, které jsou za těmito společnostmi, které jsou v jejich čele – seskupení spořitelen, seskupení [bank Raiffeisen] a seskupení lidových bank – by znamenalo stanovit pokuty zcela nepřiměřené a vzdálené hospodářské realitě a které by neměly žádný odrazující účinek. Pokuty budou mít skutečně dostatečný odrazující účinek pouze tehdy, pokud se společnosti v čele skupin v budoucnu již neúčastní jednání ve vzájemné shodě jakožto zástupci svých příslušných skupin“.

553. V bodě 519 odůvodnění sporného rozhodnutí Komise tedy zařadila společnosti GiroCredit/Erste a RZB do první kategorie a společnost ÖVAG do třetí kategorie, a v důsledku toho stanovila základní částku jejich pokuty.

2. Shrnutí argumentace účastnic řízení [179]

554. Zaprvé Erste, RZB a ÖVAG tvrdí, že Komise porušila z právního hlediska podmínky, za kterých je přípustné přičtení podílů na trhu jednoho podniku jinému pro účely stanovení pokuty. Uvádí, že přičtení podílů na trhu bank patřících do příslušných decentralizovaných sektorů ústředních institucí znamená přičíst těmto institucím jednání všech těchto bank. Tvrdí, že toto přičtení postrádá právní základ a je v rozporu s osobní povahou odpovědnosti za protiprávní jednání v rozporu s právem hospodářské soutěže, jelikož sektory nemohou být považovány za hospodářské jednotky.

555. Zadruhé Erste a ÖVAG tvrdí, že Komise porušila jejich právo na obhajobu a povinnost uvést odůvodnění. Erste vytýká Komisi, že porušila její právo na obhajobu, protože oznámení námitek neuvádělo záměr Komise přičíst ústředním institucím podíly na trhu jejich seskupení. Mimoto Erste a ÖVAG namítají, že údajné předávání informací decentralizovaným bankám, ani jejich údajné zastupování zastřešujícími společnostmi nebylo v oznámení námitek zmíněno.

556. Zatřetí Erste, RZB a ÖVAG zpochybňují skutková zjištění Komise, ze kterých Komise vycházela za účelem odůvodnění přičtení podílů na trhu a posouzení těchto skutečností. V podstatě Komisi vytýkají, že nerespektovala právní a hospodářskou nezávislost decentralizovaných bank, když zdůrazňují, že nemohou dávat pokyny institucím svých sektorů.

179 — Odkazuji na uvedení argumentů účastnic řízení v bodech 339 až 354 napadeného rozsudku.

557. Pokud jde o výměnu informací mezi zastřešujícími společnostmi a decentralizovanými bankami, RZB připouští, že v jejím sektoru k takové výměně docházelo, ale zpochybňuje, že by interní mechanismy informování a zastupování byly vytvořeny speciálně pro účely provádění dohod.

558. Mimoto Erste a RZB zpochybňují zjištění obsažená zejména v bodech 61 a 517 odůvodnění sporného rozhodnutí, podle kterých byly „zástupci" svých decentralizovaných sektorů nebo za takovéto byly ostatními bankami považovány. Erste konečně tvrdí, že se Komise nemohla dovolávat údajného vlivu vídeňských kulatých stolů na kulaté stoly na regionální úrovni, aby odůvodnila sporné přičtení.

559. Komise zvláště namítá, že je třeba rozlišovat mezi přičtením protiprávního jednání jednoho podniku jinému a rozdělením podniků do kategorií pro účely stanovení základní částky pokuty a tvrdí, že sankcionovala každou ze zastřešujících společností pouze za její vlastní jednání, a sice za její podíl na fungování kartelové dohody na celém rakouském území prostřednictvím předávání informací určených institucím jejích decentralizovaných sektorů nebo od těchto sektorů. Podle Komise argumenty vycházející z neexistence hospodářské jednotky a pravidel vztahujících se na sdružení podniků nejsou tedy relevantní. Má za to, že zohlednění podílů na trhu bylo vzhledem k pokynům odůvodněné nutností vzít v úvahu skutečnou schopnost zastřešujících společností narušit hospodářskou soutěž. Tvrdí konečně, že zastřešující společnosti tvoří se svými seskupeními jednotky vykonávající společnou hospodářskou činnost, které jsou srovnatelné s hospodářskými jednotkami.

3. Posouzení

560. Domnívám se, že první námitka předložená společnostmi Erste, RZB a ÖVAG je opodstatněná.

561. Domnívám se totiž, že Komise nemohla vypočítat výši sankce, kterou hodlala těmto podnikům uložit jakožto zastřešujícím společnostem, tím, že jim přičetla podíly na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů, i když jim nepřičetla protiprávní jednání těchto posledně uvedených bank.

562. V souladu s bodem 1 A čtvrtým pododstavcem pokynů Komise může vzít v úvahu pouze „skutečnou hospodářskou schopnost pachatelů protiprávního jednání" pro účely stanovení základní částky pokuty.

563. Ze sporného rozhodnutí přitom vyplývá, že Komise nestíhala na základě čl. 81 odst. 1 ES banky decentralizovaných sektorů, s výjimkou společnosti RLB, která je jednou z osmi regionálních bank sektoru Raiffeisen.

564. Z tohoto rozhodnutí rovněž vyplývá, že Komise rovněž nezamýšlela přičíst odpovědnost za protiprávní jednání, kterých se mohly dopustit banky decentralizovaných sektorů, zastřešujícím společnostem.

565. Adresáty uvedeného rozhodnutí jsou totiž pouze Erste, RZB a OVÄG jakožto ústřední instituce, ale uvedené rozhodnutí se jich netýká jakožto zástupců jednajících jménem a na účet bank jejich decentralizovaných sektorů.

566. Jako důkaz stačí pouhé přečtení bodu 9 odůvodnění sporného rozhodnutí, který se týká úvěrových institucí, které jsou adresáty uvedeného rozhodnutí:

„b) [Erste]

Převzetím společnosti GiroCredit Bank Aktiengesellschaft der Sparkassen […] dne 4. října 1997 se *Erste stala zastřešující společností sítě spořitelen* [síť spořitelen je charakterizována zvláštními vztahy, které jí dávají *strukturu srovnatelnou se strukturou skupiny*. Jakožto zastřešující společnost je Erste povinna poskytovat určité služby institucím, které jsou s ní spojeny, a vykonávat své úkoly při zohlednění jejich zájmů – z čehož vzniká úzká síť vzájemných práv a povinností], která čítá přibližně 70 institucí […]. Síť spořitelen, včetně společnosti Erste, má podíl na trhu ve výši přibližně 30 % [přičemž samotná společnost Erste má podíl na trhu ve výši kolem 7 %]. […]

c) [RZB]

RZB je zastřešující společností skupiny bank Raiffeisen. Tato skupina je tvořena strukturou o třech úrovních [první úroveň se skládá z přibližně 615 místních bank s právní subjektivitou. Na druhé úrovni, tedy na úrovni Bundesländer, působí osm regionálních bank (Raiffeisen-Landesbanken). Třetí úroveň je tvořena společností RZB, jejíž podíly mají z více než 80 % regionální banky. *Místní banky jsou samostatnými entitami nepodléhajícími žádným pokynům, ať již ze strany regionálních bank nebo společnosti RZB*]. Má podíl na trhu ve výši přibližně 22 % […]. Kromě své funkce zástupce

skupiny bank Raiffeisen uskutečňuje sama RZB bankovní transakce se zaměřením na činnosti v zahraničí a finanční poradenství velkým zákazníkům [samotná společnost RZB má podíl na trhu kolem 2 %].

[…]

f) [ÖVAG]

ÖVAG je zastřešující společností skupiny lidových bank, tvořené strukturou o dvou úrovních, protože jako základ funguje přibližně 60 samostatných institucí. Lidové banky úzce spolupracují v důležitých oblastech […] a krom toho jsou většinovými akcionáři společnosti ÖVAG. Podíl na trhu skupiny lidových bank činí přibližně 7 % [samotná společnost ÖVAG má podíl na trhu nižší než 1 %]. […]

[…]

h) [RLB]

V roce 1997 byla [RBW] převzata společností RLB, která byla jejím hlavním akcionářem [předtím RLB prováděla transakce na svůj účet jen ve velmi omezeném rozsahu]. Okruh činnosti společnosti RLB/RBW je omezen na město Vídeň, kde má podíl na trhu ve výši přibližně 5 %“ [180].

567. Tento výklad nám poskytuje informace, pokud jde o entity, které Komise hodlala stíhat na základě čl. 81 odst. 1 ES. Umožňuje lépe pochopit strukturu bankovních seskupení a jasně z něj vyplývá, že některé banky decentralizovaných sektorů, v projednávané věci banky patřící do sektoru Raiffeisen, „jsou samostatnými entitami nepodléhajícími žádným pokynům, ať již ze strany regionálních bank nebo společnosti RZB“ [181].

180 — Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.

181 — Bod 9 písm. c) odůvodnění sporného rozhodnutí, citovaný v předchozím bodě tohoto stanoviska.

568. Z uvedeného výkladu, ani ze skutečností uvedených dále v analýze Komise nevyplývá, že zastřešující společnosti tvořily s bankami svých decentralizovaných sektorů hospodářskou jednotku a že by je z hlediska jejich role uvnitř bankovních seskupení mohly zavazovat [182].

569. Vyplývá to ještě zřetelněji ze skutečnosti, že Komise individuálně stíhala RLB, tedy jednu z regionálních bank sektoru Raiffeisen, za její účast na „Lombardské síti" a uložila jí pokutu, kterou stanovila na základě jejích podílů na trhu. Pokud jde o sektor Raiffeisen, Komise tedy speciálně stíhala banku druhé úrovně působící na regionální úrovni, tedy společnost RLB, a banku třetí úrovně působící na ústřední úrovni, tedy společnost RZB.

570. Za těchto podmínek neměla podle mého názoru Komise žádnou možnost vzít v úvahu skutečnou hospodářskou schopnost bank decentralizovaných sektorů a tím méně ji přičíst zastřešujícím společnostem, které byly posuzovány za své vlastní jednání.

571. Skutečnost, kterou Komise uvádí v bodě 517 odůvodnění sporného rozhodnutí, že společnosti Erste, RZB a ÖVAG jakožto zastřešující společnosti přispívaly k účinnosti sítě díky intenzivní výměně informací v rámci skupiny, nebyla dostatečným důvodem ani dokonce kritériem umožňujícím Komisi přičíst jim podíly na trhu celé této skupiny.

572. Musí totiž existovat logická a soudržná souvislost mezi přičtením odpovědnosti za protiprávní jednání a výpočtem příslušné sankce. Na rozdíl od toho, co tvrdí Komise, se nejedná o dva odlišné postupy, které by měly být prováděny na základě odlišných kritérií. Jeden postup vyplývá z druhého a výše sankce může být vypočtena pouze na základě takových skutečností, které byly prokázány pachateli protiprávního jednání a které jsou v projednávané věci stanoveny v článku 1 sporného rozhodnutí. V projednávaných věcech přitom Komise neprokázala, ani dokonce neposuzovala z hlediska čl. 81 odst. 1 ES výměny informací, které mohly být uskutečňovány mezi zastřešujícími společnostmi a bankami jejich decentralizovaných sektorů. Když Komise vzala v úvahu tyto výměny informací ve fázi výpočtu pokuty, nejen změnila povahu protiprávního jednání vytýkaného navrhovatelkám, ale rovněž zhoršila jejich situaci.

182 — Viz body 58 až 62, 358 až 361 a 516 až 518 odůvodnění sporného rozhodnutí.

573. Je zřejmé, že takové uvažování postrádá právní základ.

574. Toto uvažování je mimoto rozporné. Připomínám totiž, že Komise stíhala individuálně RLB, která není ničím jiným než jednou z regionálních bank sektoru Raiffeisen. Jak vyplývá z bodu 519 odůvodnění sporného rozhodnutí, RLB byla zařazena do páté kategorie vzhledem k jejímu podílu na trhu. Komise tedy dvakrát vzala v úvahu podíly na trhu tohoto podniku, poprvé když přičetla podíly na trhu všech bank sektoru Raiffeisen společnosti RZB a podruhé v rámci zařazení společnosti RLB do kategorií.

575. Vzhledem k těmto skutečnostem se domnívám, že tedy Komise nemohla přičíst společnostem Erste, RZB a ÖVAG podíly na trhu bank decentralizovaných sektorů pro účely jejich zařazení do kategorií. Erste, RZB a ÖVAG tedy mohou být sankcionovány pouze za svou účast na kartelové dohodě jakožto obchodní banky, a nikoliv jakožto instituce v čele svých decentralizovaných sektorů.

576. V důsledku toho se domnívám, že zařazení společností Erste a RZB do první kategorie a zařazení společnosti ÖVAG do třetí kategorie jsou nesprávná a že výše pokut, které jim Komise uložila, je proto chybná.

577. Za těchto podmínek navrhuji, aby Soudní dvůr přijal žalobní důvody, kterých se dovolávaly v prvním stupni tyto tři podniky a které vycházejí z nesprávného posouzení, pokud jde o jejich zařazení do kategorií pro účely stanovení základní částky pokuty. Navrhuji rovněž, aby Soudní dvůr zrušil článek 3 sporného rozhodnutí v části, v níž Komise vypočetla výši pokut uložených společnostem Erste, RZB a ÖVAG na základě chybného kritéria pro posouzení.

578. Nyní přísluší Soudnímu dvoru, aby posoudil do jaké kategorie spadá každý z těchto třech podniků a případně aby změnil v rámci výkonu své pravomoci v plné jurisdikci základní částku pokut, která jim byla uložena.

579. Za tímto účelem je třeba založit tento výpočet na metodě analýzy přijaté Komisí a vzít v úvahu opravu, kterou jsem navrhl

provést vzhledem k neprokázání skutečného dopadu kartelové dohody na trh.

580. Pokud jde o metodu analýzy použitou Komisí, připomínám, že Komise rozdělila banky a dotčené bankovní skupiny do pěti kategorií v závislosti na dostupných údajích o jejich podílech na trhu. Jak vyplývá z tabulky v bodě 546 tohoto stanoviska, Komise rovněž stanovila pro každou kategorii podniků orientační hodnoty, okolo kterých se nacházejí podíly na trhu dotčených podniků, jakož i pevnou výši pokuty.

581. Pokud jde o podíly na trhu dotčených podniků, jsou pro většinu uvedeny v poznámce pod čarou č. 17 sporného rozhodnutí. Čísla se vztahují k transakcím uskutečněným se zákazníky jednotlivci, jakož i se zákazníky podniky (aktivní a pasivní transakce) a jedná se o výňatky z rozhodnutí Komise přijatých v oblasti spojování bank [183], výročních zpráv, jakož i jiných publikací a oficiálních zdrojů. Jak vyplývá z bodu 190 vyjádření Komise ke kasačním opravným prostředkům, tyto údaje se týkají let 1997 až 1999.

582. Naopak, sporné rozhodnutí neuvádí podíl na trhu sítě spořitelen před jejím převzetím společností Erste, ani podíl na trhu společnosti GiroCredit před touto operací. Z bodu 145 vyjádření Komise ke kasačním opravným prostředkům nicméně vyplývá, že Komise stanovila první podíl na trhu na 23 %. Z odpovědí Komise na otázku 12 písm. b) položenou Soudem mimoto vyplývá, že individuální podíl na trhu společnosti GiroCredit byl stanoven na 4,8 % na základě údajů uvedených v rozhodnutí Komise IV/M.873 ze dne 11. března 1997, Bank Austria v. Creditanstalt [184].

183 — Viz rozhodnutí Komise ze dne 7. listopadu 2000, COMP/M.2140, BAWAG v. PSK (bod 9 odůvodnění); ze dne 14. listopadu 2000, COMP/M.2125, HypoVereinsbank v. Bank Austria (bod 21 odůvodnění) a ze dne 2. července 2001, COMP/M.2402, Creditanstalt v. RZB/JV (bod 15 odůvodnění). Všechna tato rozhodnutí byla zveřejněna na stránce http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases.

184 — Toto rozhodnutí je rovněž dostupné na stránce http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases.

583. Následují údaje, které mám k dispozici v této fázi analýzy [185]:

	Podíly na trhu	**Analýza Komise**			**Oprava č. 1**
		Zohledněné podíly na trhu	Kategorie	Pokuta	Pokuta v případě neexistence skutečného dopadu
Erste/ GiroCredit *(po spojení)*	Seskupení spořitelen, včetně společnosti Erste, po spojení: 30 % – Erste: 7 % Seskupení spořitelen před spojením, včetně společnosti GiroCredit: 23 % – GiroCredit: 4,8 %	30 %	I	25	20

185 — Výše pokut je uvedena v milionech eur.

RZB	Seskupení Raiffeisen: 22 % – RZB: 2 %	22 %	I	25	20
Erste *(EÖ před spojením)*	7 %	7 %	III	6,25	5
ÖVAG	Seskupení lidových bank: 7 % – ÖVAG: 1 %	7 %	III	6,25	5

584. Nyní je třeba přistoupit k novému rozdělení navrhovatelek do kategorií s přihlédnutím k jejich vlastním podílům na trhu (oprava č. 2).

585. Pokud jde o společnost Erste/GiroCredit, domnívám se, že po převzetí společnosti GiroCredit v říjnu 1997 se Erste stala odpovědnou za protiprávní jednání, kterého se dopustila GiroCredit od 1. ledna 1995, jakožto obchodní banka, a nikoliv jakožto zastřešující společnost sektoru spořitelen. Je tedy třeba vzít v úvahu vlastní podíly na trhu společností Erste a GiroCredit, které činí celkem 11,8 %.

586. Domnívám se proto, že společnost Erste/GiroCredit spadá po spojení nyní do druhé kategorie. Pro tuto kategorii Komise stanovila základní částku pokuty ve výši 12,5 milionů eur, kterou jsem následně opravil a snížil na 10 milionů eur.

587. Pokud jde o společnosti RZB a ÖVAG, jejich podíly na trhu činí 2 % a 1 %. Oba tyto podniky musí být podle mého názoru zařazeny do čtvrté kategorie. Pro tuto kategorii Komise stanovila základní částku pokuty ve výši 3,13 milionů eur, kterou jsem následně opravil a snížil na 2,5 milionů eur vzhledem k neprokázání skutečného dopadu kartelové dohody na trh.

588. Následuje nové rozdělení společností Erste, RZB a ÖVAG do kategorií, jakož i základní částka pokuty na základě závažnosti protiprávního jednání, kterou jim je třeba podle mého názoru uložit:

	Podíly na trhu uvedené ve sporném rozhodnutí	**Oprava č. 2**		
		Podíly na trhu, které je třeba vzít v úvahu	Kategorie	Základní částka pokuty na základě závažnosti protiprávního jednání *(v milionech eur)*
Erste/Giro-Credit (po spojení)	Erste: 7 % GiroCredit: 4,8 %	11,8 %	II	10
Erste (EÖ před spojením)	7 %	7 %	III	5
RZB	2 %	2 %	IV	2,5
ÖVAG	1 %	1 %	IV	2,5

589. Nyní je třeba stanovit konečnou výši pokuty uloženou všem navrhovatelkám s přihlédnutím zaprvé ke zvýšení provedenému Komisí na základě délky trvání protiprávního jednání.

590. V tomto ohledu byly všechny základní částky určené s ohledem na závažnost protiprávního jednání zvýšeny o 35 %, s výjimkou základní částky týkající se společnosti Erste před jejím spojením se společností GiroCredit (EÖ). V případě tohoto podniku Komise

provedla zvýšení pouze o 30 %, protože délka jeho účasti na protiprávním jednání jakožto obchodní banka činila pouze tři roky [186].

591. Zadruhé je třeba vzít v úvahu skutečnost, že Komise nepřiznala žádnou polehčující či přitěžující okolnost [187], přiznala však snížení o 10 % každému podniku, kterému bylo určeno sporné rozhodnutí, na základě sdělení o spolupráci [188].

	Základní částka pokuty na základě závažnosti protiprávního jednání ***(v milionech eur)***	**Základní částka pokuty na základě závažnosti a délky trvání protiprávního jednání** ***(v milionech eur)***	**Výše pokuty vzhledem ke spolupráci podniků** ***(v milionech eur)***
BA	10	13,5	12,15
Erste/GiroCredit (po spojení)	10	13,5	12,15
CA	10	13,5	12,15
Erste (EÖ před spojením)	5	6,5	5,85
RZB	2,5	3,375	3,037
ÖVAG	2,5	3,375	3,037

592. S přihlédnutím ke všem předcházejícím skutečnostem navrhuji, aby Soudní dvůr stanovil konečnou výši pokuty uložené společnostem BA-CA, Erste, RZB a ÖVAG následovně:

– BA-CA: 24 300 000 eur,

– Erste: 18 000 000 eur,

– RZB: 3 037 000 eur,

186 — Body 521 a 522 odůvodnění sporného rozhodnutí.

187 — Body 525 až 542 odůvodnění sporného rozhodnutí.

188 — Body 543 až 559 odůvodnění sporného rozhodnutí.

– ÖVAG: 3 037 000 eur.

596. V projednávaných věcech je třeba zohlednit skutečnost, že navrhovatelky neměly úspěch ve většině svých tvrzení.

XI – K nákladům řízení

593. Podle čl. 122 prvního pododstavce jednacího řádu, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení.

594. Podle čl. 69 odst. 2 prvního pododstavce jednacího řádu, který se na základě článku 118 téhož řádu použije na řízení o kasačním opravném prostředku, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval.

595. Nicméně podle čl. 69 odst. 3 prvního pododstavce téhož řádu může Soudní dvůr rozdělit náklady mezi účastníky řízení nebo rozhodnout, že každý z nich nese vlastní náklady, pokud každý účastník měl ve věci částečně úspěch i neúspěch nebo pokud jsou k tomu dány výjimečné důvody.

597. Důvody kasačních opravných prostředků směřující ke zrušení, které předložily a které směřovaly ke zrušení sporného rozhodnutí v plném rozsahu, musí být totiž podle mého názoru zamítnuty. Domnívám se, že se navrhovatelky skutečně dopustily protiprávního jednání v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES, jak uvedla Komise v článku 1 uvedeného rozhodnutí. Pokud jde o důvody směřující ke zrušení předložené navrhovatelkami, které mají za cíl snížení základní částky pokuty stanovené Komisí v článku 3 sporného rozhodnutí, skutečně podle mé analýzy vedly ke zrušení napadeného rozsudku a ke zrušení článku 3 sporného rozhodnutí. Základní částka pokuty byla však změněna pouze ve vztahu ke dvěma kritériím pro posouzení.

598. Výše pokuty byla změněna pro čtyři navrhovatelky vzhledem k neprokázání skutečného dopadu kartelové dohody na trh.

Mimoto se na společnosti Erste, RZB a ÖVAG vztahuje dodatečné snížení výše jejich pokuty vzhledem k pochybením, kterých se dopustila Komise při jejich rozdělení do kategorií pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání.

599. Za těchto podmínek navrhuji, aby Soudní dvůr rozhodl, že BA-CA ponese vlastní náklady řízení, jakož i 80 % nákladů řízení vynaložených Komisí.

600. Pokud jde o společnosti Erste, RZB a ÖVAG, navrhuji, aby Soudní dvůr rozhodl, že ponesou vlastní náklady řízení, jakož i 70 % nákladů řízení vynaložených Komisí.

XII – Závěry

601. S ohledem na předcházející úvahy tedy navrhuji, aby Soudní dvůr rozhodl takto:

„1) Rozsudek Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 14. prosince 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich a další v. Komise (T-259/02 až T-264/02 a T-271/02) se zrušuje v rozsahu, v němž je postižen vadou spočívající v:

– nesprávném právním posouzení v rozsahu, v němž Soud prvního stupně Evropských společenství rozhodl, že Komise Evropských společenství mohla vyvodit z pouhého provádění kartelové dohody existenci skutečného dopadu protiprávního jednání na trh, a to pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a výpočtu základní částky pokuty, jakož i

– nesprávném právním posouzení a rozpornosti odůvodnění v rozsahu, v němž Soud prvního stupně Evropských společenství rozhodl, že Komise Evropských společenství mohla pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a výpočtu základní částky pokuty přičíst společnostem Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG, Raiffeisen Zentralbank Österreich AG a Österreichische Volksbanken AG podíly na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů, i když jim nepřičetla protiprávní jednání těchto posledně uvedených bank.

2) Ve zbývající části se kasační opravné prostředky zamítají.

3) Žalobám na neplatnost podaným u Soudu prvního stupně Evropských společenství, které směřují ke zrušení rozhodnutí Komise 2004/138/ES ze dne 11. června 2002 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES (ve věci COMP/36.571/D-1, Rakouské banky – „Lombardský klub"), se vyhovuje v rozsahu, v němž:

– se Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG, Raiffeisen Zentralbank Österreich AG, Bank Austria Creditanstalt AG, a Österreichische Volksbanken AG domáhají zrušení článku 3 rozhodnutí 2004/138, jelikož Komise Evropských společenství neprokázala skutečný dopad protiprávního jednání na trh pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a chybně posoudila výši příslušné pokuty, a v rozsahu, v němž

– se Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG, Raiffeisen Zentralbank Österreich AG a Österreichische Volksbanken AG domáhají zrušení článku 3

rozhodnutí 2004/138, jelikož jim Komise Evropských společenství přičetla pro účely posouzení závažnosti protiprávního jednání a výpočtu základní částky pokuty podíl na trhu bank jejich decentralizovaných sektorů.

4) Výše pokut stanovená v článku 3 rozhodnutí 2004/138 se mění následovně:

– ve věci C-125/07 P se výše pokuty uložené společnosti Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG snižuje na 18 000 000 eur;

– ve věci C-133/07 P se výše pokuty uložené společnosti Raiffeisen Zentralbank Österreich AG snižuje na 3 037 000 eur;

– ve věci C-135/07 P se výše pokuty uložené společnosti Bank Austria Creditanstalt AG snižuje na 24 300 000 eur a

– ve věci C-137/07 P se výše pokuty uložené společnosti Österreichische Volksbanken AG snižuje na 3 037 000 eur.

5) Ve věcech C-125/07 P, C-133/07 P a C-137/07 P ponesou Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG, Raiffeisen Zentralbank Österreich AG a Öster-

reichische Volksbanken AG vlastní náklady řízení, jakož i 70 % nákladů řízení vynaložených Komisí Evropských společenství. Komise Evropských společenství ponese 30 % vlastních nákladů řízení.

6) Ve věci C-135/07 P ponese Bank Austria Creditanstalt AG vlastní náklady řízení, jakož i 80 % nákladů řízení vynaložených Komisí Evropských společenství. Komise Evropských společenství ponese 20 % vlastních nákladů řízení.“